

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA**

Lina ZALEPŪGAIČĖ

**LIETUVOS KURORTŲ PLĖTROS TENDENCIJŲ EKONOMINĖ
ANALIZĖ IR PERSPEKTYVŲ PAGRINDIMAS**

Magistro darbas

Šiauliai, 2009

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA

**LIETUVOS KURORTŲ PLĖTROS TENDENCIJŲ EKONOMINĖ
ANALIZĖ IR PERSPEKTYVŲ PAGRINDIMAS**

Magistro darbas
Socialiniai mokslai, ekonomika (NEKM-7)

Magistro darbo autorius Lina Zalepūgaitė .....

Vadovas doc. dr. Irina Žalienė .....

Recenzentas.....

.....

Šiauliai, 2009

SANTRAUKA

Lina Zalepūgaitė

Lietuvos kurortų plėtros tendencijų ekonominė analizė ir perspektyvų pagrindimas.

Magistro darbas.

Magistro darbe yra analizuojamos įvairios Lietuvos ir užsienio autorių turizmo plėtros teorijos, subalansuota turizmo plėtra, kurortų samprata, paskirtis ir klasifikacija, funkcijos, infrastruktūra, siūlomos paslaugos, kurortologija bei Lietuvos kurortų plėtra. Atliktas Lietuvos kurortų ekonominis vertinimas: ES fondų parama ir privačios investicijos į Lietuvos kurortų paslaugų plėtrą, Lietuvos kurortų statistikos ir ekonominės veiklos analinės bei Lietuvos kurortų paslaugų konkurencingumo vertinimas. Atlikta Lietuvos kurortų SSGG analizė. Patvirtinama autoriaus suformuluota hipotezė, kad Lietuvos kurortų plėtrą labiausiai įtakoja siekis pritraukti įvairias investicijas poilsinių, gydomųjų ir pramoginių programų įgyvendinimui, siekiant europinio ar net tarptautinio pripažinimo.

SUMMARY

Lina Zalepūgaitė

Lithuania Resorts Development tendency economic analysis and prospects for the justification.

Master's work.

Master's work is analyzed in various Lithuanian and foreign authors' theory of the development of tourism, sustainable tourism development, resorts in the concept and purpose of the classification of the functions, facilities, services offered, and the Lithuanian resorts science of health resorts development. Resorts in Lithuania made an economic assessment of EU Funds and private investment in services in the development of resorts in Lithuania, Lithuanian resorts statistics, and economic activities in Lithuania and anal service resorts competitiveness assessment. Carried out the SWOT analysis of Lithuanian resorts. Confirms the author formulated the hypothesis that the development of Lithuanian resorts influence to attract investment in various recreational, therapeutic and recreational programs, in order to European or even international recognition.

TURINYS

SANTRAUKA.....	2
SUMMARY	2
ĮVADAS.....	4
1. LIETUVOS KURORTŲ PLĖTROS TEORINĖ APŽVALGA	8
1.1. Turizmo plėtros teorijos ir jų palyginimas.....	8
1.1.2. Subalansuota turizmo plėtra ir jos valdymo tikslai	12
1.1.3. Kurortų samprata, paskirtis ir klasifikacija	16
1.1.4. Kurortų funkcijos, infrastruktūra, siūlomos paslaugos, kurortologija.....	23
1.1.5. Lietuvos kurortų plėtra.....	30
1.2. Ekonominio vertinimo metodai	36
1.2.1. Ekonominio vertinimo samprata bei metodai	36
1.2.2. Kintamųjų priklausomybės įvertinimas.....	36
2. LIETUVOS KURORTŲ EKONOMINIS VERTINIMAS	39
2.1. ES fondų parama Lietuvos kurortų paslaugų plėtrai	39
2.2.1. ES fondų paramos 2004-2006 m. vertinimas.....	39
2.2.2. 2007–2013 m. planuojamos paramos Lietuvos kurortams plėtrai vertinimas	40
2.2.3. Privačių investicijų į Lietuvos kurortų paslaugų plėtrą	44
2.2. Lietuvos kurortų statistikos analizė.....	46
2.3. Lietuvos kurortų ekonominės veiklos analizė.....	54
2.3.1. Lietuvos kurortų augimo tendencijų vertinimas.....	54
2.3.2. Lietuvos kurortų sumokėtų mokesčių analizė.....	56
2.4. Lietuvos kurortų paslaugų konkurencingumo vertinimas	57
2.4.1. Paslaugų vertinimas	57
2.5. Lietuvos kurortų SSGG analizė	60
IŠVADOS.....	64
REKOMENDACIJOS	66
LITERATŪRA	67
PRIEDAI	75

ĮVADAS

Darbo aktualumas. Kiekvienos valstybės gyventojų sveikata yra didžiausia visuomenės socialinė ir ekonominė vertybė. Visuomenės sveikata neapsiriboja vien fizinių defektų nebuvimu, tai yra fizinė, dvasinė bei socialinė žmonių gerovė. Gera visuomenės sveikata yra viena iš svarbiausių valstybės saugumo ir klestėjimo prielaidų.

Lietuvos kurortai yra svarbūs tiek užsienio turistų tiek Lietuvos gyventojų traukos centrai. Šiuo metu vis didesnio turistų dėmesio susilaukia ne tik poilsiniai, bet ir gydomosios paskirties šalies kurortai, galintys pasiūlyti klientams tiek gydymą, tiek ir reabilitaciją. Kurortas – tai vieta, kurioje, panaudojant gamtinius gydomuosius veiksnius, specialias įstaigas ir įrengimus, galima dalinai realizuoti šalies nacionalinės sveikatos nuostatas, bei vykdyti žmonių sveikatinimo programas. Tobulėjant medicininiams gydymo principams reikalaujantiems į ligos fazę nukreiptos terapijos, adekvačiai keitėsi ir kurortų taikomų gydymo metodų specifika. Kurorto veiklos centre atsidūrė žmogaus suaktyvinimas, organizmo funkcijų gerinimas, psichinio stabilumo reguliavimas.

Šalies kurortai, kuriais tradiciškai laikomi Druskininkai, Birštonas, Palanga ir Neringa, kaip turizmo, sporto ir poilsio objektai, šalies klestėjimo kontekste tampa itin reikšmingi. Atvykę turistai iš užsienio įtakoja naujų ekonominių ryšių atsiradimą, skatina investicijų pritraukimą, išsiveža šalies socialinės bei ekonominės galios išpūdį. Lietuvos įvaizdis, socialinis bei ekonominis prestižas pasaulinėje plotmėje yra dar tik formavimosi stadijoje. Lietuvos kurortai įgyvendindami nacionalinės gydymo ir visuomenės sveikatinimo nuostatas sudaro realias galimybes labiau rūpintis žmogumi, kaip pagrindiniu šalies materialinių ir dvasinių vertybių kūrėju, jos socialinės ir ekonominės galios išraiškos simboliu.

Mokslinė problema: nors kurortinis turizmas pastaruoju metu sparčiai aktyvėja, mažai atliekami Lietuvos kurortų tyrimai respublikos mastu, įgalinantys suvokti vartotojų poreikius, įvertinti jų pasitenkinimą kurortais ir jų teikiamomis paslaugomis. Lietuvos Respublikos Vyriausybė yra numčiusi tam tikrus kurortinio turizmo tikslus, yra rengiamos atskirų kurortų studijos, tyrimai, tačiau juose vertinami kurorto kokybiniai rodikliai, situacija. Todėl šiame darbe bandoma atsakyti į klausimą - kokių priemonių imtis sėkmingai kurortinio turizmo plėtrai?

Darbo objektas – Lietuvos kurortų plėtros tendencijos ir perspektyvos.

Hipotezė - Lietuvos kurortų plėtrą labiausiai įtakoja siekis pritraukti įvairias investicijas poilsinių, gydomųjų ir pramoginių programų įgyvendinimui, siekiant europinio ar net tarptautinio pripažinimo.

Darbo tikslas – išanalizuoti Lietuvos kurortų plėtros tendencijas ir perspektyvas ekonominiais aspektais.

Šiam tikslui pasiekti iškelti **uždaviniai**:

1. Išanalizuoti turizmo plėtrą, subalansuotą turizmo plėtrą, apibrėžti kurorto išskirtinumą, taip pat supažindinti su kurortų funkcijomis, infrastruktūra, siūlomomis paslaugomis, kurortologija, kurorto plėtros teorinius aspektus.
2. Atlikti ES fondų paramos Lietuvos kurortų paslaugų plėtrai vertinimą.
3. Išanalizuoti Lietuvos kurortų statistikos duomenis.
4. Atlikti Lietuvos kurortų ekonominės veiklos analizę.
5. Įvertinti Lietuvos kurortų paslaugų konkurencingumą.
6. Atlikti Lietuvos kurortų SSGG (SWOT) analizę.

Darbe naudoti **metodai** yra šie: mokslinės literatūros, mokslinių straipsnių, informacinių šaltinių, dokumentų ir statistinių duomenų apžvalga bei atvejo analizė, SSGG (SWOT) analizė.

Tyrimo reikšmė: gautą informaciją apie Lietuvos kurortinį turizmą galima panaudoti turizmo informavimo centrų veikloje.

Darbo apribojimai: analizuojant mokslinę literatūrą ir straipsnius bei kitus informacinius šaltinius pastebėta:

- nėra pakankamai arba pateikiami skirtingi duomenys;
- nėra naujų 2006 – 2008 metų kai kurių statistinių duomenų;
- nėra atliekama pakankamai tyrimų, nes Lietuvos kurortai negali jų užsakyti;
- apsilankius pagrindiniuose Lietuvos kurortų informaciniuose centruose rekomenduodavo pasinaudoti duomenimis iš Lietuvos Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės metraščių;

Darbo struktūra: darbą sudaro įvadas, 2 dalys, išvados, literatūros sąrašas, santrauka anglų kalba ir priedai. Darbo apimtis – 88 puslapiai, jame yra 13 lentelių, 16 paveikslų ir 5 priedai. Literatūros sąrašą sudaro 85 šaltiniai.

LENTELĖS

1 lentelė Turizmo plėtros teorijų palyginimas	12
2 lentelė Alternatyvios tolydaus turizmo formos	14
3 lentelė Probleminės Lietuvos turizmo infrastruktūros sritys	25
4 lentelė Ekonominės strategijos tipai	35
5 lentelė Priemonių grupės „Atvykstamojo ir vietos turizmo skatinimas, naudojant gamtos išteklius, kultūros paveldą ir sukuriant palankesnes aktyvaus poilsio sąlygas“ priemonės „Pažintinio (ekologinio) turizmo ir aktyvaus poilsio (laisvalaikio), sveikatinimo infrastruktūros plėtra“ vertinimas	41
6 lentelė Priemonių grupės „Atvykstamojo ir vietos turizmo skatinimas, naudojant gamtos išteklius, kultūros paveldą ir sukuriant palankesnes aktyvaus poilsio sąlygas“ priemonės „Pažintinio (ekologinio) turizmo ir aktyvaus poilsio (laisvalaikio), sveikatinimo infrastruktūros plėtra“ vertinimas	42
7 lentelė Priemonių grupės „Atvykstamojo ir vietos turizmo skatinimas, naudojant gamtos išteklius, kultūros paveldą ir sukuriant palankesnes aktyvaus poilsio sąlygas“ priemonės „Nacionalinės svarbos turizmo projektai“ vertinimas	42
8 lentelė Priemonių grupės „Atvykstamojo ir vietos turizmo skatinimas, naudojant gamtos išteklius, kultūros paveldą ir sukuriant palankesnes aktyvaus poilsio sąlygas“ priemonės „Turizmo informacinių paslaugų plėtra ir turizmo rinkodaros skatinimas“ vertinimas	43
9 lentelė Priemonių grupės „Atvykstamojo ir vietos turizmo skatinimas, naudojant gamtos išteklius, kultūros paveldą ir sukuriant palankesnes aktyvaus poilsio sąlygas“ priemonės „Viešosios turizmo infrastruktūros ir paslaugų plėtra regionuose“ vertinimas	43
10 lentelė Priemonių grupės „Atvykstamojo ir vietos turizmo skatinimas, naudojant gamtos išteklius, kultūros paveldą ir sukuriant palankesnes aktyvaus poilsio sąlygas“ priemonės „Turizmo paslaugų/produktų, įvairovės plėtra ir turizmo paslaugų kokybės gerinimas“ vertinimas	43
11 lentelė Lietuvos kurortų apgyvendinimo įstaigų veikla	47
12 lentelė Vietinis turizmas	51
13 lentelė Sveikatingumo įstaigų pasiskirstymas pagal miestus	58

PAVEIKSLAI

1 pav. Turizmo plėtros (lankytinos vietos) ciklinis modelis pagal R. Butler	10
2 pav. Tolydžios turizmo plėtros modelis	13
3 pav. Tolydžios turizmo plėtros principai	14
4 pav. Kurortų klasifikavimo ypatumai	22
5 pav. Pagrindinės kurortų funkcijos	24
6 pav. Kurortų plėtrą įtakojantys veiksniai	34
7 pav. Nakvynės vietų skaičiaus kitimo tendencijos sveikatingumo įstaigose 2006–2008 m.	49
8 pav. Sveikatingumo įstaigose apgyvendintų svečių skaičiaus dinamika 2005 – 2008 m.	50
9 pav. Lietuvos kurortuose, sveikatingumo įstaigose, apgyvendintų Lietuvos gyventojų skaičius (tūkst.) 2006-2008 m.	52
10 pav. Lietuvos kurortuose, sveikatingumo įstaigose, apgyvendintų turistų iš užsienio skaičius (tūkst.) 2006-2008 m.	52
11 pav. Atskirais 2007 - 2008 m. mėnesių visose sveikatingumo įstaigose apgyvendintų turistų skaičius, tūkst.	53
12 pav. Užsienio turistų, 2008 m. apsilankiusių sveikatingumo įstaigose, pasiskirstymas pagal šalis	53
13 pav. Turistų iš atskirų šalių, apsilankiusių sveikatingumo įstaigose, skaičiaus kaita 2006-2008 m.	54
14 pav. Analizuojamų sveikatingumo ir poilsio įstaigų skaičius pagal kurortus, 2008 m.	55
15 pav. Lietuvos kurortuose sumokėtas gyventojų pajamų mokestis, 2006 – 2008 m.	56
16 pav. Lietuvos kurortų, visos gautos pajamos, tūkst., litais 2006 – 2008 m.	57

1. LIETUVOS KURORTŲ PLĖTROS TEORINĖ APŽVALGA

Pirmoje darbo dalyje bus supažindinama su turizmo plėtra, subalansuota turizmo plėtra, taip pat nagrinėjama Lietuvos kurortų samprata, paskirtis ir klasifikacija, taip pat supažindinama su kurortų funkcijomis, infrastruktūra, siūlomomis paslaugomis, kurortologija, bei Lietuvos kurortų plėtros galimybėmis.

1.1. Turizmo plėtros teorijos ir jų palyginimas

Turizmo plėtros teorijos. Turizmo plėtros įtaka šalies ekonomikai yra svarbi ekonominio vystymo aplinkybė. Šiuo metu turizmas tampa svarbiu ūkio ekonomikos sektoriumi ir yra viena plačiausių ir dinamiškiausių ekonomikos šakų. Remiantis turizmo organizacijos (WTO) analize, 83% pasaulio šalių turizmas yra vienas iš penkių pajamas teikiančių sektorių ir 38% pasaulio šalių pagrindinis užsienio valiutos šaltinis (Lietuvos ūkio plėtros iki 2015 metų ilgalaikė strategija, 2002).

Turizmo plėtrą derėtų vertinti kaip procesą. V. J. Žilinskas ir L. Petravičienė (2007, p. 955), turizmo plėtrą, kaip procesą, suvokia kaip: „fizinius pokyčius, sąlygojamus didėjančiu turistų susidomėjimu vietoje bei šio susidomėjimo rezultatyvumo raiškos – didėjančiu atvykstančiųjų srautu“.

R. Hopenienė ir A. Kamičaitytė (2004, p. 55) teigia, kad „turizmo plėtra turėtų būti apibrėžiama kaip turistų ir vietos regiono visuomenės gyvenimo kokybės lygio kilimas“.

Suprasdami šio proceso eigą, suprasime plėtros dinamiškumą ir turizmo ateities perspektyvų identifikavimo metodus. Mokslinėje literatūroje turizmo plėtrą siūloma skirstyti į etapus, kurie tiksliai leidžia išvelgti plėtros buvimą.

Mokslininkai J. M. Lopa ir R. F. Marecki (1999) turizmo plėtrą siūlo charakterizuoti pagal periodus:

1. periodas, kuomet turistų skaičius nuolat didėja;
2. periodas, kuomet turistų skaičius pasiekia maksimumą;
3. periodas, kuomet turistų skaičius stabilizuojasi arba sustoja augti;
4. periodas, kuomet lankytojų skaičius mažėja.

Šis turizmo plėtros ciklas gali būti apibūdinamas kaip pokyčių rezultatu, atsirandančiu iš atvykstančiųjų turistų skaičiaus. Kai turizmo plėtra dar nėra aukštame lygyje, į vietovę dažniausiai atvyksta mažas pajamas turintys turistai, linkę vartoti nedaug ir apsistoti pigiuose apgyvendinimo įstaigose arba palapinėse. Tačiau kuomet turizmo verslas vis labiau plėtojamas, tuomet kartu sudaroma galimybė paslaugų pasiūlos plėtrai ir į vietovę pradeda vykti didesnes pajamas turintys turistai. Kurie savo ruožtu vartoja daugiau brangesnes paslaugas bei turizmo prekes. Tokiems

turistams būtina turėti ką pasiūlyti: turi būti aukštos kokybės paslaugos, aukštos klasės viešbučiai; šių turistų poreikiai sąlygoja naujų investicijų būtinumą. Dideles pajamas turintys turistai pamažu išstumia keliautojus, kuriuos žavi ne pati turizmo paslaugų bei pramogų įvairovė, o vietovės išskirtinumas. Masinis turizmas skatina integruoti transporto infrastruktūrą: oro uostus, kokybiškus kelius, geležinkelius, vandens transportą. Toks turizmas pamažu išstumia iš vietovės aukštas pajamas turinčius turistus.

Pagal aukščiau apibūdintas turizmo plėtros ciklą, galima išskirti tokias rinkas:

1. vieta susižavėję keliautojai,
2. didelės pajamas gaunantys turistai,
3. masinis turizmas.

Šie turizmo plėtros etapai egzistuoja ne visuose turizmo regionuose ir nėra dėsningi. Turizmo verslas yra suinteresuotas, kad visi rinkos segmentai būtų motyvuoti lankytis vietovėje, tačiau toks subalansavimo procesas yra labai sudėtingas.

Mokslininkas R. Noranha (A. Papatheodorou, 2004) identifikuoja tris pagrindinius turizmo plėtros etapus:

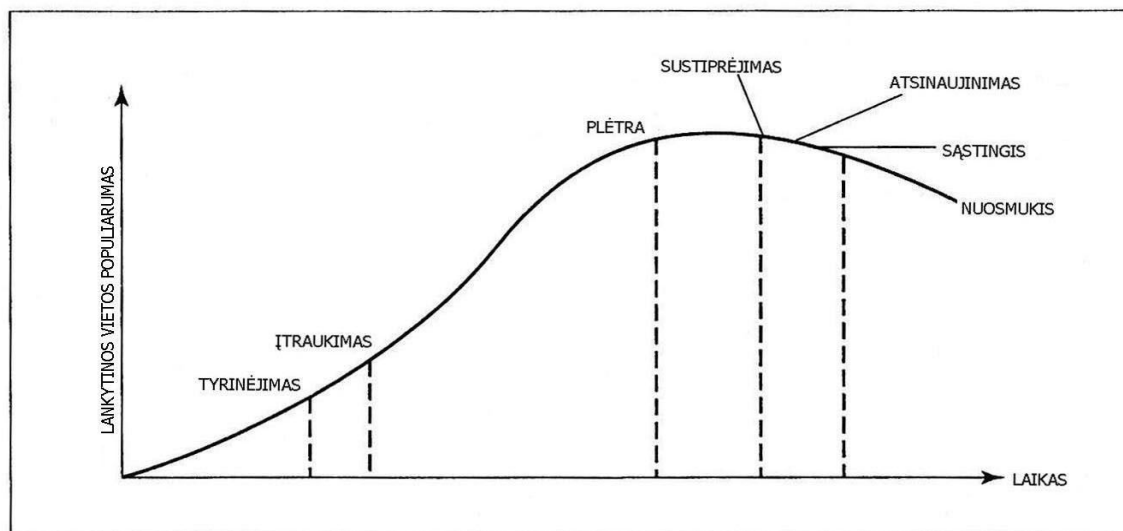
1 etapas – prasideda turistams atradus teritoriją. Tai gali būti ir visai naujai atrasta vietovė.

2 etapas – šio etapo metu turistai atvyksta į teritoriją. Čia prasideda paslaugų paklausos ir pasiūlos didėjimas. Šiame etape vyksta vis didesnis susidomėjimas nauja vietove, apie ją daugiau sužinoma, o tai skatina turistų skaičiaus augimą. Turistų poreikiai tenkinami teikiant naujas paslaugas ir kuriant patogumus.

3 etapas – jei turizmo plėtra toliau sparčiai vyksta yra pereinama į “įsitvirtinimo stadiją”. Turizmas tampa pilnai reglamentuojamas. Jis tampa formalia verslo veikla, kuriai būdingi pritraukiamieji veiksniai, patogumus suteikiančios paslaugos bei organizacijos, kurios rūpinasi šalies turizmo rėmimu. Kai turizmas tampa reglamentuojama veiklos sritimi, vis didesni pokyčiai socialinėje, kultūrinėje ir gamtinėje aplinkoje tampa neišvengiami.

Mūsų nuomone, mokslininko R. Noranha (A. Papatheodorou, 2004) pateiktas turizmo plėtros modelis gali būti pritaikytas visai naujos teritorijos pritaikymui turizmo struktūros išplėtojimui. Šis modelis yra tinkamas gamtinių išteklių pateikimo rinkai. Modelio trūkumas, kad šis modelis yra orientuotas tik į fizinius regiono kaitos pokyčiai ir nėra įvertinami turistų ir vietinių gyventojų motyvai.

R. Butler (C. W. Gartner, 1996) turizmo plėtros teorija, nusako turizmo evoliuciją pagal kelionės gyvenimo ciklą. Tokia teorija laikoma cikliniu modeliu (žr. 1 paveikslą). Pagal šią teoriją, pokyčiai turizmo rinkoje vyksta dėl kintančios turizmo rinkos prigimties bei kintančių turistų motyvacijos prigimties.

1 pav. Turizmo plėtros (lankytinos vietos) ciklinis modelis pagal R. Butler

Šaltinis: Gartner C. W. Tourism development: principles, processes and policies.
– New York: Van Nostrand Reinhold, 1996, p. 540

R. Butler (C. W. Gartner, 1996) kelionės ciklinis modelis turi septynis lygius:

1. Tyrinėjimas. Vietovę atranda žmonės, vertinantys jos grožį ir kultūrą.
2. Įtraukimas. Atsiranda mažas, bet nuolatos didėjantis turistų srautas. Turistai motyvuoja vietines įmones pradėti kurti paslaugas bei parduoti prekes, skirtas keliautojams.
3. Plėtra. Dinamiškasis augimo periodas. Sparčiai didėja turistų srautai. Pritraukiamos išorinės investicijos, sumažėja vietinės prigimties paslaugų dominavimas.
4. Sustiprėjimas. Turistų skaičius vis dar auga. Marketingo priemonės skatina sezono pailgėjimą ir trauką turistų.
5. Atsinaujinimas. Skaičius stabiliai auga, tačiau gali staigiai sumažėti arba padidėti. Yra galimybė prisijungti arba pereiti į kitą ciklą.
6. Sąstingis. Atvykstančiųjų turistų skaičius stabilizuojasi. Tai įtakoja ekonominės, socialinės, politinės, aplinkos apsaugos problemas. Turizmo industrijos plėtrą ženkliai paveikia kokybinės vietovės savybės, kurios pradžioje ciklo turistų buvo traktuojamos kaip pagrindiniai traukos ir išskirtinumo faktoriai. Toks etapas gali tęstis ilgai arba trumpai.
7. Nuosmukis. Jeigu nėra vietovės reakcijos į ekonomines, socialines, politines ar aplinkos apsaugos problemas, turistų skaičius pradeda smarkiai mažėti, nes turistai renkasi patrauklesnes vietas. Svarbu tai, kad ciklas gali prasidėti atsinaujinimo fazėje, jeigu įvyktų pasikeitimai resursų bazėse. Be to, gali būti sukurti nauji dirbtiniai traukos objektai arba pirminiai natūralūs resursai sugražinami į ankstesnę jų būseną.

Tačiau patį išsamiausią turizmo plėtros modelį pateikė mokslininkas J. Miossec (žr. 1 priedą) (National and Regional Tourism Planning, 1997). Šis mokslininkas savo plėtros modelyje išskyrė

keturis elementus: kurortą, transportą, turistų elgseną, lankytinas vietas ir keliautojų požiūrį. Visi keturi elementai vystosi savarankiškai, ko pasekoje, yra siekiama bendro turizmo plėtros rezultato. Šiame modelyje plėtra vyksta penkiose fazėse: 0,1, 2, 3, 4.

J. Miossec (National and Regional Tourism Planning, 1997) turizmo plėtrą modeliuoja pagal fizinius pokyčius. Šio modelio privalumas yra tai, kad turizmo plėtra išsamiai atskleidžia ne tik fiziniais lankytinos vietos pokyčiais, bet ir psichologiniais motyvais (turistų elgsena). Pokyčiai pradeda vykti, kai yra diegiama turistų poreikiams tenkinti skirtų paslaugų priemonė. Pirmieji pokyčiai sužadina turistų dėmesį, smalsumą. Šios pastangos apima įvaizdžio formavimą ir jos priklauso nuo įgyvendintojų reklaminių sugebėjimų pritraukti turistus pirmam vizitui. Jeigu rėmimas buvo sėkmingas, turistai susidomi vietoje ir tuo pačiu joje pokyčiai įgyja dar spartesnę tempą. Reaguodami į pirmųjų verslininkų sėkmę, turizmo verslu pradeda užsiimti ir kiti. Yra kuriama infrastruktūra, transporto tinklas. Pakinta žemės panaudojimo tikslai, kadangi vietoje užpildoma vis naujais turistus aptarnaujančiais patogumais. Kai pasiekiamas tam tikras taškas, planavimo kontrolės trūkumas sudaro sąlygas sociokultūrinės ir gamtinės aplinkos pokyčiams.

Turizmo plėtros teorijų palyginimas. Mokslininkai Miossec (1976), Noranha (1976), Butler (1980) turizmo plėtros teorijose suformuoti turizmo plėtros etapai turizmo plėtrą suvokia kaip procesą, inicijuojantis fizinius pokyčius. Šie pokyčiai – turizmo plėtros proceso rodikliai. Kita vertus, siekdami nustatyti fizinius pokyčius, vertiname plėtrą ir kaip santykinę tam tikro momento būseną (žr. 1 lentelę).

1 lentelė

Turizmo plėtros teorijų palyginimas

	Miossec (1976)	Noranha (1976)	Butler (1980)
Raidos etapų skaičius	5	3	6
Teorijos pobūdis	Fizinis - vadybinis	Fizinis	Vadybinis
Teorijos dalyviai	<ul style="list-style-type: none"> • Kurortai • Transportas • Turistų elgsena • Lankytinų regionų gyventojų ir keliautojų požiūriai 	<ul style="list-style-type: none"> • Lankytina vieta (regionas) 	<ul style="list-style-type: none"> • Lankytina vieta (regionas)

Šaltinis: National and Regional Tourism Planning: Methodologies and Case Studies. (1997). London, p. 240

Turizmo plėtros teorijų formavimas buvo orientuotas tik į turistų poreikių tenkinimą. Dėl to buvo pamiršta svetingumo vadybos svarba ir buvo paisoma tik pelningų rodiklių. Šiuo metu viena iš svarbiausių turizmo plėtros problemų – kaip panaikinti arba sumažinti neigiamus aplinkos pokyčius.

Turizmas pagerina bendruomenės narių domėjimąsi kitų kraštų gamta, kultūromis, tačiau turizmo plėtojimas turi ir neigiamą įtaką vietinėms bendruomenėms. Ypač baiminamasi užkrečiamų

ligų plitimo, neigiamo poveikio gamtiniams kompleksams, kraštovaizdžiui. Taigi tinkamai organizuojant turizmą – jis gali būti socialinės ir ekonominės gerovės pagrindas, o netinkamai – gali daryti žalą (P. Grecevičius ir kt., 2002).

Turizmo plėtra privertė valstybes tvarkyti aplinką, restauruoti senamiesčius, statyti muziejus, organizuoti pasaulines parodas ir kt. Taip pat turizmas paskatino daugelį pasaulio valstybių išsaugoti švaresnę gamtinę aplinką, unikalesnę, savitesnę kraštovaizdį bei savitas tradicijas (P. Grecevičius ir kt., 2002).

Kiekviena šalis ar tam tikras regionas privalo nustatyti savo prioritetus ir tikslus plėtojant turizmą. Nevaldoma turizmo plėtra labiau formavo neigiamus tokios veiklos padarinius, todėl iškilo poreikis tinkamai turizmo veiklos kontrolei ir reguliavimui – ne kiekybiniam turizmo infrastruktūros vystymui, o kokybinei jos plėtrai ir valdymui. Turizmo plėtros planai turi būti suderinti su aplinkos saugojimu, turizmo verslo infrastruktūros ir rinkos konkurencingumo išlaikymui (R. Hopenienė, A. Kamičaitytė, 2004).

Turizmo plėtra yra įtakojama aplinkos pokyčių. Pasauliniu mastu turizmas, užimantis vieną iš didžiausių paslaugų sektorių ir toliau intensyviai besiplėtojantis, sąlygoja tiek neigiamus, tiek teigiamus poveikius įvairioms makroaplinkoms: ekonominei, socialiniai bei gamtinei. Todėl neigiamiems turizmo plėtros poveikiams pašalinti buvo sukurta subalansuotos turizmo plėtros koncepcija. Apie subalansuota turizmo plėtra plačiau bus nagrinėjama sekančiame skyriuje.

1.1.2. Subalansuota turizmo plėtra ir jos valdymo tikslai

Subalansuota turizmo plėtra. Turizmo veikla nėra tik procesas, teikiantis ekonominę naudą, t.y. kuria darbo vietas, didina biudžeto įplaukas. Turizmo sistema orientuota į masinio turizmo plėtrą, reiškiasi ir neigiamu poveikiu aplinkai. Paslaugų sektoriuje didėjant pasaulio masto problemoms iškilo poreikis formuoti tolydžios plėtros koncepciją.

Ankstyvaisiais 1990 metais tolydžios plėtros samprata buvo išplėsta įvedant socialinį aspektą, apimančią ateities žmonijos galimybių išsaugojimą ir padidinimą, o ne tik istoriškai susiformavusios aplinkos ir natūralių gamtinių išteklių išsaugojimą. Taigi tolydumas reiškia palikti ateities kartoms tokias pat galimybes, jei ne didesnes, nei mes patys turėjome, o tolydi plėtra – tai tokia plėtra, kuri apima ir patenkina dabartinius visuomenės poreikius, nesumažindama ateities kartų galimybių patenkinti savo būsimas reikmes. Ši koncepcija apima socialinius, ekonominius ir aplinkos aspektus (The Law of Sustainable Development, 2000).

Subalansuotos plėtros - Lietuvoje kol kas nėra tokios plėtros patirties. Ši plėtra dar vartojama kaip harmoninga, darni, tvari, tolydi plėtra. Subalansuota plėtra suprantama kaip pastangos suderinti miesto ekonominį augimą ir socialinę pažangą, neekvojant neatsinaujinančių gamtos išteklių ir nekeliant grėsmės ekologiškai pusiausvyrai.

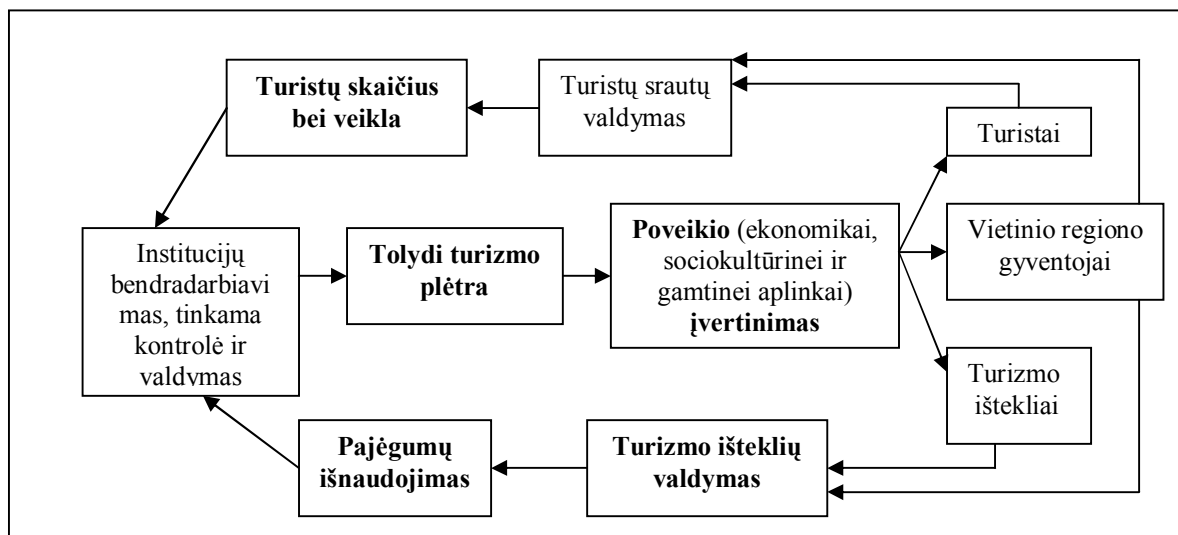
Alternatyvios tolydaus turizmo formos

Turizmo forma	Apibūdinimas
Alternatyvusis turizmas	Sąlyginai mažų grupių kelionės į mažai lankomas vietas; tai alternatyva masiniam turizmui.
Ekoturizmas	Skirtas turistams, kurie jautrūs aplinkai ir kultūrai, ieško natūralių dalykų ir stengiasi juos išsaugoti.
Etiškasis turizmas	Suprantamas kaip visų turizmo sistemos dalyvių suvokiama būtinybė laikantis moralinės ir etikos principų.
„Žaliasis“ turizmas	Netrukdomi gamtai „draugiški“, natūralūs produktai arba turistai renkasi „žaliąsias“ atostogas.
Atsakingasis turizmas	Atsakingi turistai žino lankomą vietą, galimybes ją apsaugoti ir pan.
Bendruomenei svarbus turizmas	Esmė – vietinių gyventojų dalyvavimas planuojant turizmo plėtrą, priimant tam tikrus sprendimus.
Tausojantysis turizmas	Tai visi anksčiau išvardinti turizmo tipai.

Lentelė sudaryta darbo autorės, remiantis: Grecevičius, P. ir kt. (2002). *Turizmas*. Kaunas: Kauno kolegijos leidybos centras, p. 292-293.

Šiuolaikinė subalansuoto turizmo samprata, kaip teorija ir praktika, iliustruojama subalansuotos ekonomikos vystymo strategijos pritaikymą turizmo verslui.

Turizmo veikla pirmiausia turi būti naudinga turistų traukos vietovėms ir vietinių gyventojų bendruomenėms, nekenksminga aplinkai bei tausojanti vietos kultūrinį paveldą. Todėl tolydi turizmo plėtra yra tuomet, kai atliekami veiksmai yra ekonomiškai įmanomi ir leistini, reikalingi ir perspektyvūs socialine bei ekonomine prasme, pritaikyti ir integruoti vietos regionui. Minėtos nuostatos integruotos R. J. Sharpey (1997) siūlomame tolydžios turizmo plėtros modelyje (žr. 2 paveiksle).

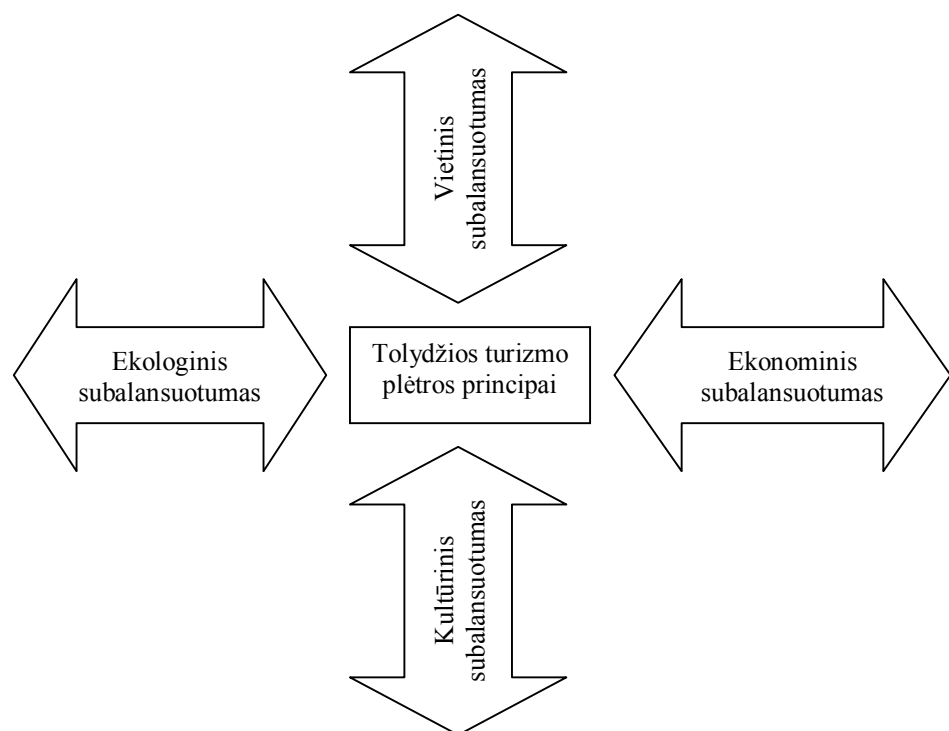

2 pav. Tolydžios turizmo plėtros modelis

Šaltinis: R. J. Sharpey. (1997). *Rural Tourism: An Introduction* Oxford, p. 50

Šiame modelyje yra išskleista tolydžios turizmo sistemos dalis, kurioje yra akcentuojami ryšiai, bendradarbiavimas ir kooperacija tarp privataus, nepelno siekiančių organizacijų, valstybinių institucijų ir visuomenės grupių. Be to, šiame modelyje yra išryškintas turizmo tiek teigiamas, tiek neigiamas poveikis makroaplinkai. Esant neigiamam turizmo poveikiui makroaplinkai, būtina ieškoti būdų, kaip racionaliai išnaudoti turizmo išteklius, valdyti turistų srautus, naudoti turizmo infrastruktūros ir kitus turizmo sistemos elementų pajėgumus (R. J. Sharpley, 1997).

Kadangi turizmas neišvengiamai veikia ekonominę, gamtinę ir sociokultūrinę regiono aplinkas, todėl labai svarbu vadovautis tolydžios plėtros principais būtent šioms sritims. Tolydžios turizmo plėtros koncepcija apima pagrindinius tolydžios turizmo plėtros principus, kurių praktinis taikymas vyksta kur kas sudėtingiau (žr. 3 paveikslą).

3 pav. Tolydžios turizmo plėtros principai

Paveikslas sudarytas darbo autorės, remiantis: Harris, J.M. (2000). Basic Principles of Sustainable Development. Global Development and Environment Institute Working Paper 00-04.

Ekologinio subalansuotumo principas reiškia, kad plėtra turi būti suderinta su siekimu išsaugoti pagrindines ekologines sistemas, kraštovaizdžio įvairovę ir unikalumą bei gamtinius išteklius.

Vietinio subalansuotumo principas reiškia, kad plėtra turi būti naudinga vietinėms bendruomenėms ir garantuoti pelną bei ekonominę naudą vietiniams regionams.

Ekonominio subalansuotumo principas reiškia, kad plėtra ekonomiškai efektyvi ir naudinga, o visi ištekliai valdomi taip, kad būtų išsaugoti ir ateities kartoms.

Kultūrinio subalansuotumo principas teigia, kad vystymasis privalo skatinti didesnę kontrolę žmogaus gyvenime, turi būti suderinama su vietine kultūra ir kultūrinėmis vertybėmis; be to, pradėti išlaikyti ir sustiprinti kultūrinį identitetą (J. M. Harris, 2000).

Laikantis šių principų, turizmo plėtra regionui gali būti ekonomiškai naudinga, kartu tausojant gamtinius išteklius ir išsaugojant vietos identitetą, unikalias vietas (R. Hopenienė, A. Kamičaitytė, 2004).

Tarptautiniu mastu subalansuoto turizmo tema buvo suformuluota Pasaulinėje konferencijoje, įvykusioje 1995-ais metais Kanarų salų Lancaroto miestelyje. Vidaus dalyvius vienijo pasiūlyta prielaida, kad subalansuotumas turizmo srityje reiškia:

1. ilgalaikį ekologinį jo priimtinumą;
2. finansinį, ekonominį gyvybingumą;
3. teisingumą etniniu socialiniu požiūriu, socialinę atsakomybę vietinių bendruomenių atžvilgiu.

Buvo konstatuota, kad turizmas turi tapti kultūrinės bei socialinės terpės dalimi ir būti jautrus trapiai lygsvarai, kuri būdinga nedidelėms bei ekologiškai jautriems regionams.

Taip pat šioje konferencijoje buvo pateiktos rekomendacijos, kaip bendruosius tolydumo principus pritaikyti turizmui (P. Grecevičius ir kt., 2002):

- Tausojantis išteklių naudojimas;
- Vartojimo ir atliekų mažinimas;
- Socialinės, gamtinės ir kultūrinės įvairovės išsaugojimas ir rėmimas;
- Turizmo plėtros įtraukimas į bendrąją strategiją ir planavimą valstybiniu bei vietiniu lygmeniu;
- Vietinės ekonomikos rėmimas;
- Vietinės bendruomenės įtraukimas;
- Konsultavimas;
- Turizmo srities darbuotojų kvalifikacijos tobulinimas;
- Atsakingasis turizmo marketingas;
- Turizmo tyrimai ir monitoringas.

Taigi tolydžios plėtros esmė – pasiekti, kad natūralūs ir žmogaus sukurti ištekliai nebūtų visiškai išsekvojami, vartotojams būtų pateiktas aukštos kokybės turizmo produktas, o pastarasis būtų integruotas vietiniame regione (M. Redklift, 1992). Tad turizmo sektoriaus plėtra, besiremianti tolydžios turizmo plėtros principais patenkins tiek turistų, tiek vietinių gyventojų bei turizmo paslaugas teikiančių organizacijų poreikius (R. Hopenienė, A. Kamičaitytė, 2004).

Subalansuotos turizmo plėtros valdymo tikslai. Bet kuri miesto plėtra, tarp jų – subalansuota, yra procesas. Jo valdymas turėtų atitikti tokius bendruosius tikslus:

- išsaugoti ir gerinti gamtinės teritorijas, nustatyti jų plėtros ribas; kurti miesto želdynus kaip miesto struktūros elementą;
- remti integruotą (socialiniu, ekonominiu ir aplinkosauginiu požiūriu) ir kompaktinių bendruomenių kūrimosi politiką. Tai iš dalies turėtų paskatinti kitų gyvenamųjų namų grupių pertvarkymą (atnaujinimą);
- intensyviau naudoti esamas urbanizuotas teritorijas išsaugant viešąsias erdves ir gamtines teritorijas; skatinti pakartotinį žemės užstatymą ir jau esamos techninės infrastruktūros išnaudojimą;
- turėti darbo jėgos ir pasiūlos įsidarbinti balansą, neskatinti švytuoklinės dirbančiųjų migracijos;
- riboti lengvųjų automobilių naudojimą, skatinti alternatyvių susisiekimo būdų (viešojo keleivių susisiekimo, dviračiais ir pėsčiomis) galimybes;
- mažinti krovinių pervežimo reikmę;
- įvertinti miestiečių gyvenimo būdo, kultūros ir linkėjimų įvairovę bei jos įtaką būsto ir socialinių paslaugų reikmėms;
- išlaikyti saugų miestą, t.y. garantuoti asmens ir turto apsaugą nuo gamtinių ir technogeninių pavojų;
- kurti ir išlaikyti sveiką aplinką; švarus oras, vanduo, žemė, akustinis komfortas ir pan.;
- atviras miestas: patogus vidaus susisiekimas ir ryšiai su kitais miestais ir valstybėmis; laisvai prieinama praktiškai visa miesto reikalų informacija; imlus naujovėms ir bendradarbiavimui su miestais partneriais;
- subalansuota socialinė, ekonominė ir aplinkos plėtra. Tai plėtra, leidžianti tenkinti dabartinius poreikius neatimant tokios pat galimybės ateities kartoms.

Atskleidus tolydžios turizmo plėtros būtinumą toliau darbe bus nagrinėjama kurortų samprata, paskirtis ir klasifikacija.

1.1.3. Kurortų samprata, paskirtis ir klasifikacija

Gydomojo turizmo užuomazgos randamos jau Senovės Egipte, Graikijoje. Hipokratas įvairias ligas gydė vandeniu. Romoje buvo įrengtos terminės vonios, kur kartu su vandens procedūromis buvo daromos karšto smėlio, purvo procedūros, masažas. Į šias gydyklas atvykdavo ne tik Romos gyventojai. Todėl tinka vadinti žmones, atvykusius iš kitur gauti įvairių procedūrų – turistais, o pačią veiklą – gydomuoju turizmu (P. Grecevičius ir kt., 2002). Taigi kurortai pradėjo vystytis tik 17-18 amžiuje, Vokietijoje.

Į dabartinę Lietuvos kurortų struktūrą panaši tapo apie 1941 metus, kada buvo iš esmės pertvarkyta tarpukaryje jau egzistavusi kurortų sistema. 1941 metų pavasarį Birštone pradėjo veikti 3 sanatorijos, Palangoje – 8, Druskininkuose – 7 poilsio namai. Pokaryje šiuose kurortiniuose miestuose buvo pastatyta naujų sanatorijų, gydyklų, poilsio namų („Nemuno“, „Vilniaus“ sanatorijos Druskininkuose, „Neringos“, „Gintaro“ poilsio namai – Palangoje), išgręžta mineralinio vandens gręžinių (6 gręžiniai Palangoje...). 1962 Neringa atskirta nuo Klaipėdos. Tai buvo Neringos, kaip poilsio turizmo vietovės, plėtros pradžia. Pradžioje čia buvo dažni pažeidimų aplinkai atvejai. 1968 parengtas Neringos generalinis planas. 1977 Lietuvoje veikė 4 respublikinės reikšmės kurortai: Birštonas, Druskininkai, Likėnai, Palanga. Kelialapiai buvo platinami visos TS mastu.

Skirtingi autoriai kurortą apibūdina panašiai, pateikiami kelių autorių kurortų apibrėžimai:

Kurortas – įstatymo suteiktas statusas gyvenamajai vietai, kurioje yra gamtinių gydomųjų veiksnių (mineralinių vandenių, gydomojo purvo, sveikatai palankus klimatas, rekreacinių želdinių, vandens telkinių) bei speciali infrastruktūra šiems veiksniams naudoti gydymui, profilaktikai ir poilsiui bei turizmui (Turizmo įstatymo pakeitimo įstatymas, 2002).

Kurortas - tai vieta, kurioje, panaudojant gamtinius gydomuosius veiksnius, specialias įstaigas ir įrengimus, galima dalinai realizuoti šalies nacionalinės sveikatos koncepcijos nuostatas bei vykdyti žmonių sveikatinimo programas (R. Bagdzevičienė, L. Navackaitė, B. Miliukaitė, 2002).

Kurortas – (vok. kur - gydymas, ort – vieta) – tai vieta, kurioje yra gamtinių gydomųjų veiksnių (palankus klimatas, mineralinio vandens versmių, gydomojo purvo), specialiųjų įstaigų bei įrengimų ligoniams gydyti (Tarptautinių žodžių žodynas, 2005). Galimas sąvokos patikslinimas: klimatas – mikroklimatas.

Kurortas – vietovė, turinti gamtinių gydomųjų priemonių ir veikiančių gydyklų (Dabartinės Lietuvių kalbos žodynas, 1993).

Kurortas – gydyti ir profilaktikai panaudojama ypatingai saugoma gamtinė teritorija, turinti gamtinių gydomųjų išteklių ir jų eksploatacijai būtinų pastatų ir įrenginių. Priklauso ir infrastruktūros objektai (G. Gorinienė, A. Gorinaitė, 2006).

Kurortas – tai vieta su specialiais rekreaciniais ištekliais, kur žmogui sudaromos galimybės atstatyti fizines ir dvasines jėgas, pailsėti arba pasigydyti (R. Povilanskas, 2003).

Kurortai – vietos, kuriose yra gamtinių gydomųjų veiksnių (palankus klimatas, mineralinio vandens versmių, gydomojo purvo) ir specialiųjų įstaigų bei įrenginių (sanatorijų, balneoterapijos ir purvo gydyklų, mineralinio vandens gėrimo biuvečių) ligoniams gydyti bei atstatyti prarastą darbingumą (C. H. Lovelock, 1984).

Apibendrinant kurortų apibrėžimus, galima sakyti, kad kurortą galima apibrėžti ir kaip turizmo, ir kaip sporto bei poilsio, ar sveikatos stiprinimo zoną. Tai gamtinių išteklių ir traukos objektų

kompleksas. Kurortuose esantys gydomieji gamtiniai išteklių yra išskirtinės vertės valstybės turtas ir valstybė turi užtikrinti jų saugojimą ir racionalų panaudojimą.

Kurortais laikomos gyvenamosios vietovės, turinčios gamtos gydomųjų veiksnių (mineralinis vanduo, gydomasis purvas, sveikatai palankus klimatas, rekreaciniai želdiniai ir vandens telkiniai) ir specialią infrastruktūrą, sudarančią sąlygas naudoti šiuos veiksnius gydymo, profilaktikos, ir poilsio tikslais (Lietuvos Respublikos kurortų plėtros koncepcija, 2002).

Kurortų samprata pasidarė tarptautinė, bet ne visur jos reikšmė vienoda. Pvz., Šveicarijoje kurortu vadinama bet kurią poilsio vietą, o Vokietijoje kurortas turi atitikti įstatymuose aprašytiems reikalavimams (kurortai turi turėti minimum 3 rodiklius: gamtinius gydomuosius faktorius, atitinkamus pastatus, nustatyta gydomoji charakteri) (A.Ю Александрова, 2001).

C.H. Lovelock (1984), R. Bagdzevičienė, L. Navackaitė, B. Miliukaitė, (2002), A. Juozulynas, V. Meška (1999) ir kt. autoriai klasifikuoja kurortus į tiesiog *kurorus* (angl. *resorts*) ir *gydomuosius kurortus* (angl. *spas/health resorts*). Šios sąvokos dažnai tapatinamos. Gydomaisiais kurortais įprasta laikyti tokius, kur žmonės atvyksta atstatyti sveikatos, sulieknėti, atlikti grožio procedūrų ar tiesiog pailsėti. Kai kurie gydomieji kurortai puikiai išvystyti – įkurti gražioje vietoje, turi platų rekreacinių paslaugų asortimentą. Šiuolaikiniuose gydomuosiuose kurortuose galima gauti ne vien sanatorinį gydymą, bet ir praleisti laiką lošimo namuose, plaukymo baseinuose, golfo aikštelėse, hipodromuose. Gydomieji kurortai už paprastus kurortus pranašesni tuo, kad ištisus metus veikiančiose sanatorijose sukuriama pastovios darbo vietos. Dar daugiau jų atsiranda sezono metu ar nepilnai darbo dienai. Tuo tarpu kurortuose gyventojų užimtumas smarkiai išauga tik sezono metu.

Pastaruoju metu vis populiariesnis ir patrauklesnis vartotojui tampa gydomasis turizmas, kurio pagrindą sudaro ne pats gydymo procesas, bet rehabilitacija. Šio pobūdžio turizmą galima apibrėžti kaip tikslingą žmonių veiklą, susijusią su laikinu buvimu už nuolatinės gyvenamosios vietos, kurios tikslas gauti vieną ar kelias specialias gydymo, rehabilitacijos, fizinės kultūros ar/ir specialaus maitinimo paslaugas. (P. Grecevičius ir kt., 2002). Gydomojo turizmo paslauga yra teikiama rekreacinėse vietovėse, kuriose yra reikiamų gamtinių išteklių. Vietovės, kuriose plėtojama gydomojo turizmo forma ir kurios turi išskirtinių, sveikatai atstatančių išteklių, vadinamos **kurortais**.

Mokslinėje literatūroje kurortų klasifikavimas nėra vienareikšmiškas. Taigi pasaulinėje praktikoje kurortai pagal jų veiklos pobūdį yra skirstomi į tokius tipus: vasaros, žiemos; pajūrio, kontingento, jūrinius. Kurortų klasifikavimo pagrindas konkrečiu atveju yra skirtingas. Lemiamas veiksnys, kuriant ir vystant kurortus bei priskiriant juos vienam ar kitam tipui, yra gamtiniai išteklių. Priklausomai nuo to, kokių metų laiku konkrečius gamtinius išteklius lankytojas priima kaip vertingus, skiriami vasaros ir žiemos kurortai. Pagrindinis veiksnys kurortų priskyrimui pajūrio

kurortų tipui yra geografinė padėtis. Sanatoriniai kurortai, priklausomai nuo to, kokiais gamtiniais gydomaisiais ištekliais jie disponuoja, yra skirstomi į balneologinius, klimatinius ir t.t.

Sanatoriniuose kurortuose turistai yra apgyvendinami sanatorijose.

Skirtingi autoriai sanatoriją apibūdina panašiai, pateikiami kelių autorių kurortų apibrėžimai:

Sanatorija yra apgyvendinimo paslaugoms teikti skirtas (pritaikytas) statinys, kuriame taip pat teikiamos specialios gydymo, reabilitacijos, fizinės kultūros, specialaus maitinimo ir kitos paslaugos, tam naudojant rekreacinius išteklius (P. Grecevičius ir kt., 2002).

Sanatorija yra gydymo ir profilaktikos įstaiga, skirta gydyti, profilaktikai ir medicininei reabilitacijai. Čia panaudojami gamtiniai gydomieji veiksniai, jie derinami su dirbtiniais veiksniais, gydomąją kūno kultūrą, gydomuoju maitinimu ir kitais metodais specialiai organizuoto režimo sąlygomis (G. Gorinienė, A. Gorinaitė, 2006).

Sanatorija – tai įstaiga, akredituota atlikti kurortinį gydymą, t.y. lėtinėmis ligomis sergančių pacientų gydymą taikant natūralius bei performuotus gamtinius veiksnius ir klimato terapiją (Kurorto statuso Lietuvoje reglamentavimo studija, 2003).

Sanatorija – įstaiga, akredituota atlikti kurortinį gydymą, lėtinėmis ligomis sergančių pacientų gydymą taikant natūralius bei performuotus gamtinius veiksnius ir klimato terapiją (J. Kalėdienė, 2000).

Sanatorija - gydymo įstaiga, kurioje gydoma daugiausia gamtinėmis priemonėmis; tos įstaigos pastatas, gydykla (Dabartinės Lietuvių kalbos žodynas, 1993).

Sanatorinis turizmas – kai keliaujama norint sustiprinti sveikatą ir pasigydyti (R. Sirusienė Lamanauskienė, A. Lamanauskas, 2009).

Sanatorija gali teikti nustatytas sveikatą gražinančio gydymo ir medicininės reabilitacijos paslaugas. Vidutinė gydymo trukmė - 18-24 dienos. Sanatorijos taip pat gali priimti sveikus asmenis, turistus poilsiui, sveikatos stiprinimui, kuriems gali teikti sveikatingumo procedūras.

Sanatorinio turizmo pagrindas yra ne pasyvus poilsis, bet kokia nors aktyvi fizinė veikla: vaikščiojimas, maudymasis ir plaukiojimas, mankšta ir pan. Kurortai pasirenkami pagal juose dominuojančias veiklos rūšis (vandens ar jūrų veikla, kalnų slidinėjimas, gydymasis ir pan.), klimatą, atstumą (R. Sirusienė - Lamanauskienė, A. Lamanauskas, 2009).

Kurortams yra keliami tam tikri reikalavimai be kurių jie negalėtų turėti kurorto statuso, taigi bet kuris miestas norėdamas įgauti kurorto statusą visų pirma turėtų atitikti tam tikrus reikalavimus (Lietuvos Respublikos vyriausybės nutarimas, dėl kurorto statuso suteikimo gyvenamosioms vietovėms reikalavimų aprašo, kurortinės teritorijos statuso suteikimo gyvenamosioms vietovėms reikalavimų aprašo ir kurorto ar kurortinės teritorijos statuso suteikimo gyvenamosioms vietovėms ir panaikinimo taisyklių patvirtinimo, 2006):

1. Natūralūs gamtiniai veiksniai turi būti pagrįsti moksliskai, patvirtinti šiuolaikiniais tyrimais, patvirtintos atsargos ir užtikrinta apsauga;
2. Turi būti pakankama technologinė įranga, statiniai, pastatai, prieinami ligoniams ir valdomi kvalifikuoto personalo;
3. Kraštovaizdis turi atitikti rekreacinius tikslus;
4. Infrastruktūra (vandens padavimas, nuotekų valymas, elektra, šildymas, teršalų šalinimas, triukšmo eliminavimas) funkcionuoja be sutrikimų;
5. Specifinės statybinės medžiagos, tipiškos kurortui;
6. Susisiekimo priemonės netoli kurorto lengvai pasiekiamos: oro uostas, geležinkelio stotis. Jos neturi būti kurorto centre.
7. Nepriekaištinga medicininė pagalba: ligoninė, užkrečiamų ligų skyrius;
8. Teritorijoje turi būti bent vienas gydytojas, dirbantis visą parą;
9. Apgyvendinimo paslaugos turi būti higieniškos ir saugios;
10. Gydomasis maitinimas.

Valstybė taip pat griežtai reglamentuoja ir kurorto zonoms taikomus apribojimus, taip siekiama užtikrinti kurortų unikalią rekreacinę aplinkos išsaugojimą.

Valstybės nustatyti reikalavimai kurorto zonai (Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl Specialiųjų žemės ir miško naudojimo sąlygų patvirtinimo“, 1992):

1. Griežto režimo – naudojama kur yra mineralinio vandens ir gydomojo purvo, paplūdimiai čia griežtai draudžiama vykdyti darbus, nesusijusius su gamtinių gydomųjų išteklių eksploatavimu; Draudžiama vykdyti statybos ir kasybos darbus.
2. Apribojimų zona – ji apima teritoriją, kur paviršiniai gruntiniai vandenys teka link gamtinių gydomųjų išteklių. Draudžiama vykdyti kasybos darbus, steigti kapines, naudoti chemikalus;
3. Laisvo režimo zona – leidžiama vykdyti visus kasybos darbus, kurie neturi neigiamo poveikio gamtiniams gydomiesiems ištekliams.

Pagal teikiamų paslaugų specifiką kurortai yra klasifikuojami į: poilsinius kurortus, gydomuosius kurortus ir mišriuosius kurortus (Kurorto statuso Lietuvoje reglamentavimo studija, 2003).

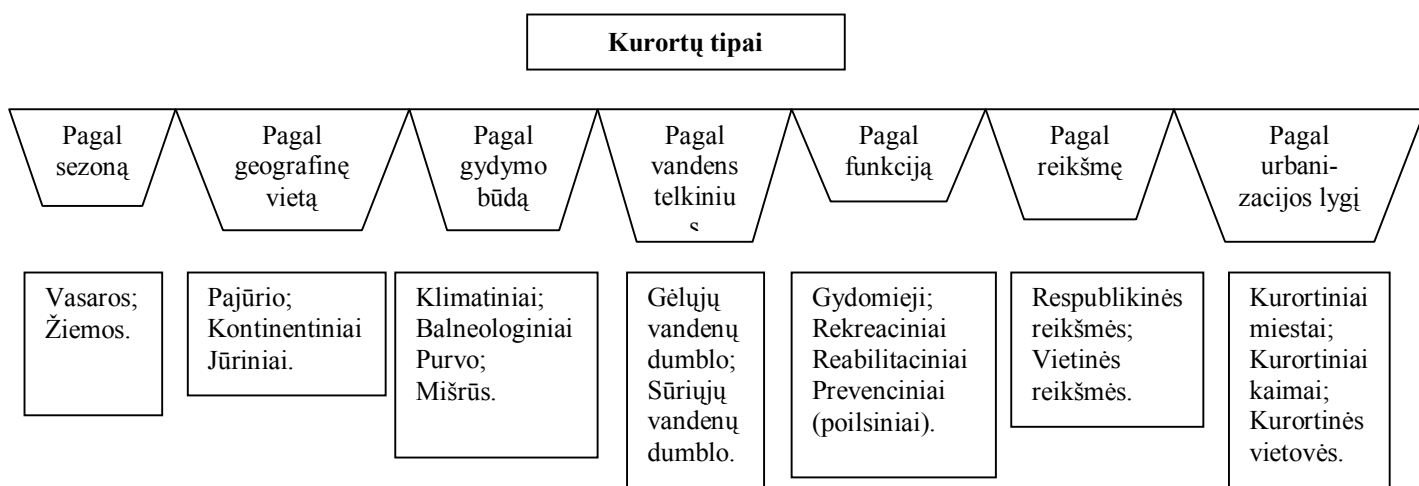
1. **Poilsio kurortai** (angl. resort) – šalyse pasižyminčiose šiltu klimatu, turinčiose priėjimą prie jūros (vyrauja Turkijoje, Kroatijoje, Ispanijoje). Poilsio kurortai dar kitaip apibūdinami 3S deriniu: SUN (saulė), SEA (jūra), SAND (smėlis). Šio tipo kurortai daugiausia orientuoti į užsienio lankytojus. Plačiai išvystyta aktyvaus poilsio ir pramogų infrastruktūra. Kelionė pradedama planuoti prieš kelis mėnesius. Turistai – jauni, išsilavinę, pasiturintys. Poilsiautojų pagrindinis tikslas – pasyviai ar aktyviai atstatyti savo fizines ir dvasines jėgas (poilsis, atsipalaidavimas, gyvenimas be rūpesčių).

2. **Gydomieji kurortai** (angl. health resort/spa) – šių kurortų prioritetinė funkcija yra sanatorinis gydymas, naudojant natūralius gamtinius gydomuosius išteklius. Gydomuosiuose kurortuose paprastai taikomi šie gydymo metodai: klimatoterapija (helioterapija, aeroterapija, fitoterapija), hidroterapija (kaskadinės maudyklės, gėlo vandens procedūros, talasoterapija), balneoterapija (išorinis, vidinis mineralinio vandens vartojimas), peloidoterapija (panaudojant gėlų arba sūrių vandens telkinių dumblą, durpes). Poilsiautojų pagrindinis tikslas – išgydyti arba sustiprinti sveikatą.
3. **Mišrūs kurortai** – šie kurortai apima abu aukščiau minėtus paslaugų koncepcijos modelius. Šio tipo kurortuose be kurortinio gydymo paslaugų, teikiamas ir platus turistinių paslaugų spektras. Kurortai, turintys gydomuosius gamtinius išteklius juos taiko gydymo funkcijai atlikti, o turimus turistinius išteklius – poilsiautojams pritraukti. Gydomuosiuose – poilsio kurortuose suformuojama kurortinės rekreacijos sistema, kurios pagrindiniai tikslai yra:
  - Pakelti individualios ir visuomenės sveikatos lygį;
  - Gerinti gyvenimo kokybę.

Pasaulinėje praktikoje kalbama apie gydomuosius kurortus ir kurortus. Gydomieji kurortai verčiasi gydomąja reabilitacine veikla. Kurortai (dažniausiai pajūrio) paprastai verčiasi rekreacine ir profilaktine veikla, skirta užsieniečiams ir šalies gyventojams aptarnauti. Gydomųjų kurortų plėtra dažniausiai priklauso nuo kurortinio gydymo pagal nacionalinės sveikatos apsaugos reikmes ir galimybes konkuruoti teikiant kurortinio gydymo paslaugas (visų pirma užsienio šalių rinkoms).

Kurortuose vis ryškiau pasireiškia platesnis paslaugų spektras: intensyvesnis kultūrinis gyvenimas (muzikos festivaliai ir jų ciklai, dailės plenerai ir parodos, mokslinės konferencijos - ypač mažiau apkrauto sezono metu ir kt.), polifunkcinis pačių sanatorijų naudojimas. Vis dažniau sugretinama viešbučių funkcija su sveikiems žmonėms su gydymo ar reabilitacijos funkcijomis. Atsisakoma tokio kurortų skirstymo, kaip “vaikų kurortas” ar “pagyvenusių žmonių kurortas”. Nustatyta, kad senesnio amžiaus žmonių sanatorinis gydymas efektyvesnis jaunų ir sveikų žmonių aplinkoje.

Vieningos kurortų klasifikacijos Lietuvoje nėra. P. Grecevičius ir kt. (2002), A. Juozulynas, V. Meška (1999), C.H. Lovelock (1984) ir kiti autoriai kurortus klasifikuoja pagal gydymo išteklius, sezonus, geografinę padėtį, gydymo būdą ir kt. 4 paveiksle pavaizduota kurortų klasifikavimo schema.

4 pav. Kurortų klasifikavimo ypatumai

Paveikslas sudarytas darbo autorės, remiantis: Kurortinės rinkliavos Lietuvoje nustatymo galimybių ir pasekmių įvertinimas, praktinių taikymo priemonių parengimas, 2004.

Jie gali būti klasifikuojami įvairiais aspektais: pagal gydymo veiksnius (balneologiniai, purvo, klimatiniai), mišrūs (klimatiniai ir balneologiniai, klimato ir purvo); pagal vietovę (pajūrio, kontinento); pagal funkciją (gydomieji, rekreaciniai); pagal urbanizacijos lygį (kurortiniai miestai, kurortiniai kaimai, kurortinės vietovės); pagal reikšmę (respublikinės reikšmės, vietinės reikšmės).

Aptarus kurortų klasifikaciją užsienio šalyse, atskiriems tipams galima priskirti Lietuvoje veikiančius kurortinius miestus. Lietuvos teisiniuose aktuose nėra nurodoma kurortų klasifikacija, todėl kurortus priskirti vienam ar kitam tipui galima tik remiantis užsienio šalių literatūroje pateiktu skirstymu. Lietuvos kurortai orientuojasi į **mišrias** kurortų paslaugas. Iš keturių Lietuvos kurortų šiam tipui priskirtini Druskininkai, Birštonas ir Palanga. Poilsio kurortams galima būtų priskirti Neringą, kuriame teikiamos poilsio ir laisvalaikio praleidimo paslaugos, orientuotos į kitokį poilsiautojų kontingentą nei Palanga.

Lietuvos kurortai gali būti skirstomi (Kurorto statuso Lietuvoje reglamentavimo studija, 2003):

1. Pagal klimato pobūdį:

- Kontingentiniai (Druskininkai, Birštonas);
- Jūriniai (Palanga, Neringa).

2. Pagal gydomuosius išteklius:

- Balneologiniai (Druskininkai, Birštonas);
- Durpiniai (Druskininkai, Birštonas);
- Klimatiniai (visi Lietuvos kurortai).

Visi Lietuvos kurortai turi po kelis gydomuosius veiksnius, todėl jie įvardinami kaip klimatopeloidobalneologiniai. Kurortus Lietuvoje skirstyti pagal mineralinio vandens ir purvo

taikymą nėra tikslinga, kadangi visi turintys šiuos išteklius juos naudoja gydymui. Tikslingiau išskirti pagal klimato pobūdį į kontingentinius ir jūrinius.

Lietuvos kurortai skiriasi vienas nuo kito, tačiau nėra labai žymių skirtumų, kadangi Lietuvos teritorija yra palyginti maža, kad miestai skirtųsi gamtinėmis sąlygomis, klimatu ar reljefu.

1.1.4. Kurortų funkcijos, infrastruktūra, siūlomos paslaugos, kurortologija

Kurortų paslaugų pasiūla susideda iš gydymo (antirecidyvinius gydymas; medicininė rehabilitacija; palaikomoji rehabilitacija; ambulatorinė rehabilitacija) ir iš rekreacijos (gamtinis rekreacinis kompleksas, kultūros vertybių kompleksas).

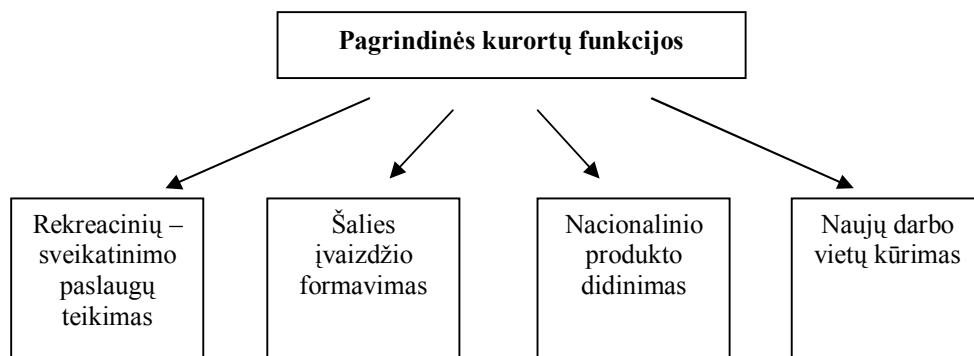
Kurortų paslaugų paketas – tai paslaugų rinkinys, tenkinantis kurortų pirminius gydymo ir rekreacijos, bei antrinius – maitinimo, apgyvendinimo poreikius, apimantis būtinausias ir papildomas paslaugas (B. Bergman, B. Klejo, 1994).

Būtinosios paslaugos, priklausomai nuo vartotojų poreikių bei paslaugų teikėjų yra gydymo arba rekreacijos paslaugos. Gali būti mišri pagrindinė paslauga, t.y. tiek gydymo, tiek rekreacinė paslaugos turėti vienodai svarbią reikšmę minėtame kurortų paslaugų pakete. Papildomos paslaugos yra būtent tos paslaugos be kurių būtų sudėtinga organizuoti patį kurorto paslaugų teikimo procesą. Tai paslaugos kurios iš pradžių yra nematomos, neapčiuopiamos, tačiau be jų vargu ar būtų suteikta pagrindinė paslauga – gydymas ir rekreacija.

Kurortų paslauga – tai gydomojo ir/ar rekreacinio pobūdžio paslauga, kurią unikalių gamtinių ir/ar klimatinių resursų dėka teikia kurortų paslaugų teikėjai, konsultuodamiesi su šių paslaugų vartotojais; paslauga, suteikianti galimybę vartotojams pasigydyti, atsigausti po sunkių ligų ar traumų, pasistiprinti profilaktiškai, aktyviai ar pasyviai pailsėti: paslauga, kurios rezultatas teikia neabejotiną sveikatos gerinimo ir pramoginę – pažintinę naudą vartotojui (P. Grecevičius ir kt., 2002).

Modernėjant visuomenei, keičiantis vartotojų teikiamai pirmenybei, į pirmą vietą kurortų paslaugų pakete gali būti iškeliami visai kiti vartojimo tikslai, poreikiai, į kuriuos turi atitinkamai reaguoti paslaugų teikėjai (R. Bagdzevičienė, L. Navickaitė, B. Misiukaitė, 2004). Kurortinių paslaugų teikimas yra išskirtinis kurortų bruožas, kadangi kurortuose be visiems miestams būdingų paslaugų teikiamos kurortinio gydymo ir rekreacijos paslaugos. *Pagrindinė kurorto funkcija* – sanatorinio gydymo paslaugų teikimas panaudojant natūralius gamtinius veiksnius. Taip pat kurortai atlieka keletą svarbių funkcijų (žr. 5 pav.). Apie kurortinių gamtinių veiksnių įtaką sveikam organizmui diskutuojama nuo neatmenamų laikų.

5 pav. Pagrindinės kurortų funkcijos.

Paveikslas sudarytas darbo autorės, remiantis: Bagdzevičienė, R., Navackaitė, L., Miliukaitė, B. (2002). *Kurortų plėtros koncepcijos teoriniai aspektai*. Kaunas: KTU [žiūrėta 2009-02-23]. Prieiga per internetą: <www.lrti.lt/veikla/RP_KurPletrKonc.doc>.

Šių funkcijų vykdymas leidžia pasiekti kurorto veiklos rezultatus, kuriuos galima suskirstyti į kelias grupes (Kurorto statuso Lietuvoje reglamentavimo studija, 2003):

- Lietuvos kurortai prisideda prie gyventojų sveikatinimo;
- Teikiamomis kurortinio gydymo ir turizmo paslaugomis Lietuvos kurortai geba konkuruoti užsienio šalių rinkose, skatina atvykstantąjį turizmą;
- Išplėtotą Lietuvos kurortuose turizmo paslaugų, pramogų ir sporto įrenginių infrastruktūra didina vietinio turizmo populiarumą;
- Lietuvos kurortuose sukurtos naujos darbo vietos, kurortų plėtra skatina apgyvendinimo, maitinimo ir kitų verslų plėtrą regionuose.

Kurortai yra vienas iš Lietuvos įvaizdį formuojančių veiksnių.

Kaip yra nurodyta Lietuvos Respublikos Teorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymo 2001 m. balandžio 26 d. papildymo įstatyme, kurorto paslaugos apima:

1. Sanatorinį gydymą ir sveikatos apsaugą;
2. Svetingumo paslaugas;
3. Pramogas;
4. Transporto ir kelionių organizavimo paslaugas;
5. Inžinerinį apibūdinimą;
6. Kitas paslaugas (administravimą, informaciją, ryšius, prekybą, švietimą, sportą, buitines paslaugas ir kt.).

Visa tai betarpiškai siejama su turizmo infrastruktūra. Infrastruktūra – tai gamybinių ir negamybinių ūkio šakų, aptarnaujančių visą reprodukcijos procesą ir sudarančių sąlygas šiam procesui vykti, kompleksas. Infrastruktūrą sudaro: transportas, ryšiai, švietimas, sveikatos apsauga ir pan. (Gaisrytė, 2002).

Turizmo infrastruktūra – įmonių, įstaigų ir tarnybų visuma, kurių veikla sudaro sąlygas pasiekti turistams pagrindinį kelionės tikslą (A. Damulienė, 2003).

Turizmo infrastruktūra dažniausiai tenkina tiek vietos gyventojų, tiek turistų poreikius. Kiekvienai vietai būdinga adekvati infrastruktūra (Žalienenė, I., Žalys, L., Iždonaitė - Medžiūnienė, I., 2008). Tinkama, kokybiška infrastruktūra yra labai svarbus faktorius, skatinantis privataus verslo ir viso turizmo plėtrą. Daugelyje šalių infrastruktūros plėtrą vykdo valstybė, tuo pačiu skatindama privatų sektorių plėsti turizmo struktūrą (P. Grecevičius ir kt., 2002).

Infrastruktūros stoka dažnai yra vienas pagrindinių turizmo plėtros stabdžių (A. Damulienė, 2003). Nurodomos tokios pagrindinės turizmo infrastruktūros problemos Lietuvoje (žr. 3 lentelę).

3 lentelė

Probleminės Lietuvos turizmo infrastruktūros sritys

Probleminė sritis	Apibūdinimas
Turizmo agentūrų veikla	Nepakankamai išplėtotas turizmo agentūrų veikla atvykstamojo ir vietinio turizmo rinkose: tik 22 proc. visų turizmo ir kelionių agentūrų teikia ankstyvojo turizmo paslaugas ir 18,5 proc. – vietinio turizmo.
Apgyvandinimo įstaigų tinklas	Netenkina turistų apgyvendinimo įstaigų tinklas: trūksta vidutinės ir turistinės klasės viešbučių, kempingų, motelių, jaunimo nakvynių namų: žema apgyvendinimo paslaugų kokybė ir santykinai aukštos kainos.
Transporto sektorius	Nepakankamai išvystytas ir naudojamas turizmo reikmėms transporto sektorius: rekreacinėse vietovėse keliai yra blogos būklės arba neasfaltuoti: žema tarpmiestinio transporto kokybė: dėl prastos traukinių būklės ir paslaugų kokybės geležinkelio transportas daugiausia naudojamas tranzitiniam NVS šalių piliečių turizmui. Klaipėdos oro uostas neturi šiuolaikinio keleivių terminalo, praktiškai nėra kruizinio ir jachtų turizmo; šalyje nėra išvystytas vidaus vandens transportas, nors jam yra palankios sąlygos.
Pramogų ir laisvalaikio paslaugų infrastruktūra	Kūrimosi stadijos yra pramogų ir laisvalaikio paslaugų infrastruktūra. Pagrindinės turizmo atrakcijos Lietuvoje sudaro gamtinės ir kultūrinės priemonės. Kiek geriau išplėtotos sportinės pramogos. Tačiau kol kas nepakanka golfo laukų, dviračio takų ir kitų pramogų (boulingas, biliardas), beveik neišnaudotas Lietuvos muzikos ir teatro potencialas.
Maitinimo įstaigos	Maitinimo įstaigose patiekalų kokybės ir ypač lankytojų aptarnavimo kultūros problema yra opi.

Lentelė sudarytas darbo autorės, remiantis: Damulienė A. (2003). Tourism Infrastructure in Lithuania: Theoretical and practical aspects. // *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*. Nr. 26., p. 81-87 Kaunas: VDU.

Kaip matyti iš lentelės duomenų visos Lietuvos turizmo infrastruktūros dalys yra probleminės, todėl dar daug dėmesio reikia skirti jų tobulinimui.

R. Bagdzevičienė, L. Navackaitė, (2002), V. Kindulys (1999), V. Vengrauskas (2002), P. Grecevičius ir kt., (2002) išskiria šešias pagrindines kurorto paslaugų ir jų teikimo infrastruktūros dalis:

1. **Gydymo paslaugos** – tai pagrindinis išskirtinis kurorto veiklos bruožas, kadangi kurortas privalo turėti ne tik gamtinius gydomuosius išteklius, tačiau ir infrastruktūrą, kuri yra pritaikyta šiuos išteklius panaudoti žmonių gydymui. Gydymo paslaugų infrastruktūrą sudaro sanatorijos, sveikatingumo ir grožio centrai, kadangi juose įrengta speciali įranga bei dirba medicininis personalas.

2. **Svetingumo paslaugos** – tai vienos iš svarbiausių kurorto paslaugų, be kurių neįsivaizduojama jokia kurortinė kelionė. Svetingumo paslaugas teikia maitinimo ir apgyvendinimo įstaigos. Šios paslaugos dažniausiai skirtos pirminiams poreikiams tenkinti.
3. **Rekreacinės paslaugos ir pramogos** – išskiriamos kelios pramogų rūšys: poilsio pramogos, nuolatinės pramogos ir renginiai. Dažniausiai būtent kurortinių pramogų įvairovė yra vienas svarbiausių motyvų, įtakančių turistų apsisprendimą keliauti į vieną ar kitą vietovę.
4. **Transporto ir kelionių organizavimo paslaugos.** Egzistuoja šios transporto rūšys: kelių, geležinkelio, vandens ir oro. Priklausomai nuo transporto rūšių, kuriomis galima pasiekti kurortą, yra sukurta skirtinga transporto infrastruktūra pačiame kurorte. Kurorto pasiekiamumas įtakoja turistų srautus ir kurorto patrauklumą. Kelionių organizavimo paslaugas teikia kelionių ir turizmo agentūros bei kiti tarpininkai.
5. **Kitos paslaugos** – tai kurortuose teikiamos informavimo, prekybos, bankų, draudimo ir kitos paslaugos. Šios paslaugos labiau pritaikytos vietinių gyventojų poreikiams tenkinti, tačiau jomis naudojasi ir kurorto svečiai.
6. **Inžinerinis aprūpinimas** – tai kurorto kaip miesto inžinerinė infrastruktūra, be kurios neįmanomas jokių paslaugų teikimas. Inžinerinis aprūpinimas apima vandentiekį, nuotekų valymą, elektros energijos ir dujų teikimą, atliekų surinkimą ir kt.

Kurortų paslaugų klasifikacija (infrastruktūra) grafiškai pavaizduota 2 priede. Paveiksle paryškintos tos paslaugos, kurios didžiąja dalimi priklauso nuo kurortų lankytojų srautų (ypač sezono ir ne sezono metu) ir kurios būdingos kurortiniams miestams bei išskiria juos iš kitų Lietuvos miestų. Įvairialypės kurortų teikiamos paslaugos tapo labai patrauklios ir paklausios klientų tarpe. Kurortai, iš vienos pusės yra gydomųjų priemonių taikymo vieta, iš kitos – praktiškai sveikų žmonių sveikatinamojo poilsio vieta.

Kurortų veikla yra specifinė ir skiriasi nuo kitų miestų funkcionavimo tuo, kad kurortai yra lankomi ir ne sezono metu, kas leidžia kompensuoti sezoniškumo veiksnio įtaką. Kurortinės gydymo paslaugos teikiamos ištisus metus, be to teikiamos papildomos turizmo paslaugos, kurios tiesiogiai nepriklauso nuo oro sąlygų arba jos pritaikomos atskiriems metų laikams, pvz., veikia uždari vandens pramogų parkai ir t.t. Lietuvos Respublikos teisės aktuose nėra nurodoma kurortų klasifikacija, todėl kurortus priskirti vienam ar kitam tipui galima tik remiantis užsienio šalių literatūroje pateiktu skirstymu. Remiantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 metų spalio 29 d. nutarimu Nr. 1713 „Dėl Lietuvos kurortų plėtros koncepcijos“ patvirtinta Lietuvos kurortų plėtros koncepcija, Lietuvos kurortai orientuojasi į *tarpinį gydomųjų – poilsio (pajūrio) kurortų paslaugų koncepcijos modelį* (Druskininkai, Birštonas ir Palanga). Neringa priskiriama *poilsio kurortų tipui*, kuriame teikiamos poilsio ir laisvalaikio praleidimo paslaugos. Kurortų specifika nulemia teikiamų kurortinių paslaugų įvairovę bei kurorto patrauklumą.

Kaip teikia J. Valskys (2002) tiek Europoje, tiek Lietuvoje kurortuose dažniausiai sutinkami trijų tipų lankytojai:

- vyresnio amžiaus žmonės (kurie tradiciškai atvažiuoja gydytis);
- „Body-building‘o mylėtojai“ (jaunimas, kuris nori suderinti pramogas su sveikatinimu);
- aukštesnes pajamas gaunantys poilsiautojai, kurie vertina paslaugų kokybę, aptarnavimą, paslaugų asortimento platumą (J. Valskys, 2002).

Vienas iš svarbiausių į vartotoją orientuotų tikslų yra maksimalus vartotojų poreikių patenkinimas. Remiantis plačiai naudojama D. Cowel paslaugų produkto analizės struktūra, svarbu išnagrinėti *elementus, didinančius kurortų paslaugų kokybę* (D. W. Cowel, 1984).

1. Vartotojų naudos koncepcija.
2. Paslaugų koncepcija.
3. Paslaugų pasiūla.
4. Paslaugų teikimo sistema.

Pirmas lygmuo, kuriuo derėtų nagrinėti kurortų paslaugą yra *vartotojų naudos koncepcija*. Tik vartotojas gali geriausiai apibūdinti priežastis, dėl kurių jam reikia kurorto paslaugų. Tuo tarpu kurortų paslaugų tiekėjai galėtų apibrėžti kurortų paslaugų produktų funkcijas, psichologinę jų naudą, kuri paprastai matoma ir reklaminiuose spaudos puslapiuose, televizijoje ar girdima per radiją. Kurortų paslaugų ir kurortų paslaugų vartotojų naudos koncepcija yra skirtingos sąvokos, parodančios tai, kad egzistuoja skirtumas tarp to, ką siūlo kurortų paslaugų įmonė, ir ką iš jų siekia gauti vartotojai. Vartotojai, vykdami į kurortus, paprastai siekia aktyvaus ar pasyvaus poilsio, pramogų; gydymo, reabilitacijos; vietos pakeitimo, pažintinių ar kitų tikslų.

Visi kurortai iš esmės gali teikti tokią naudą vartotojui (R. Bagdzevičienė, L. Navickaitė, B. Misiukaitė, 2004):

1. **Gydomąsias paslaugas:** (profilaktinė nauda; reabilitacinė nauda; atstatomoji nauda; tonuso korektūros nauda; rekreacinės terapijos nauda; šokio terapijos, fizioterapijos nauda; dietoterapijos nauda; kito pobūdžio nauda).
2. **Rekreacinės paslaugos:** (turizmo; pramogų; sporto; bendravimo; mėgėjiškų užsiėmimų; nuotykių; kultūros; nieko neveikimo; kitas paslaugas).

Visų šių ir kitų paskatų vedini kurortų paslaugų vartotojai pasirenka kurortus pagal tai, kur būtų maksimaliai patenkinami jų poreikiai, t.y. gaunama didžiausia nauda. Svarbiausia, kad suteikiant gydymą ir/ar rekreacijos paslaugas vartotojui, pateikiama tokia apčiuopiama nauda kaip fizinės būklės pagerėjimas ar kt.

Antrasis lygmuo, kuriame turi būti nagrinėjama kurortų paslauga, yra kurortų paslaugos koncepcija. Kurortų paslaugų koncepcija nusakoma bendra nauda, kurią siūlo kurortų paslaugų tiekėjai, atsižvelgdami į kurortų paslaugų vartotojų naudos siekimą. Kurortų paslaugų koncepcija

nusako verslą, kuriuo užsiima konkrečios kurorte paslaugas teikiančios įmonės ar pavieniai verslininkai. Kurortų paslaugų koncepcija yra šių paslaugų pasiūlos pagrindas, kadangi ji nusako, kodėl egzistuoja viena ar kita kurortų paslaugas teikianti įmonė, jos tikslus ir uždavinius, verslo sėkmės kriterijus.

Trečias lygmuo yra kurortų paslaugos pasiūla. Atsižvelgdami į vartotojų gaunamą naudą, kurortų paslaugos koncepciją, kurortų paslaugų teikėjai formuoja kurortų paslaugų paketus, priima tinkamiausius sprendimus konkrečioms kurorto paslaugoms: apgyvendinimo, pramogų, sveikatos stiprinimo ir pan.

Ketvirtasis kurorto paslaugų produkto analizės etapas, yra kurortų paslaugų teikimo sistema. Kurorto paslaugų teikimo sistema užtikrina tai, kad tinkamai parengtas ir suformuotas kurorto paslaugų paketas pasieks šių paslaugų vartotoją.

Apibendrinant keturis lygmenis, kuriais reikėtų vadovautis, tiriant kurortų paslaugas, R. Bagdzevičienė, L. Navickaitė, bei B. Miliukaitė (2004) teigia, jog „visų pirma reikia įvertinti, kokią naudą iš konkrečios kurortų paslaugos nori ir tikisi gauti vartotojas; antra, kokias paslaugas, atsižvelgdamas į kliento norus, teikiant kurortų paslaugų teikėjas; trečia, iš ko ta paslauga susideda ir kaip bus teikiama, ir ketvirta, kokie etapai ir kokie elementai dalyvauja konkrečios paslaugos teikimo procese“.

Didinant paslaugų paketą, kartu su jau teikiamomis paslaugomis, teikiamos ir kitos papildomos paslaugos. Kai užsakovui siūloma tokia išskirtinė kokybė, jis visada pirmenybę teks būtent tai įmonei ir naudosis jos teikiamomis paslaugomis.

Būtent kurortai ir yra viena iš priemonių realizuoti žmonių teisę į poilsį ir laisvalaikį bei medicinos pagalbą rehabilitacijai. Taip pat kurortai yra svarbūs ir kaip turizmo, sporto bei poilsio objektai (zonos), formuojantys šalies įvaizdį. Tačiau reikia pabrėžti, kad šiuo metu keičiasi griežtas gydomųjų kurortų funkcinis skirstymas ir kurortai tampa polifunkciniais. Šiuose kurortuose yra plėtojamas mišrus, įvairių tipų turizmas. Todėl kurortinis turizmas yra pakankamai sudėtingas reiškinys, susijęs su daugeliu kitų turizmo rūšių. Šio tipo turizmui yra būdingos dvi pagrindinės turizmo rūšys: gydomasis turizmas ir poilsio turizmas, nors kartu jis yra susijęs su kitomis turizmo rūšimis, kurios viena kitą papildo. Taigi kurortinio turizmo sampratą galima būtų apibrėžti kaip skirtingų motyvų vedamą veiklą už asmens gyvenamosios vietos ribų, apimančią skirtingas turizmo rūšis (gydomąjį, pažintinį kultūrinį, poilsinį, religinį, sportinį ir kt.) ir kuria siekiama patenkinti vartotojų poreikius, tam tikslui pritaikius atitinkamą aplinką (pvz. Naudojant įvairius gamtinius išteklius ir pan.).

Lietuvos kurortai - išskirtinės reikšmės Lietuvos Respublikos teritoriniai vienetai, teikiantys rekreacines paslaugas žmonių sveikatos atstatymui bei poilsui ir turinčias aukštą pridėjamąją vertę, formuojantys šalies įvaizdį.

Lietuvoje kurorto statusą turi: Birštonas, Druskininkai, Neringa, Palanga (Teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymo papildymo įstatymas, 2001). Tai – svarbiausios sanatorinio gydymo ir poilsio vietos Lietuvoje. Po nepriklausomybės atgavimo pastarieji 15 metų suformavo tokius pagrindinius kurortų bruožus:

- **Druskininkai** tapo ne tik aktyviai lankomu miestu, nes dideli srautai iš Rytų nutrūko, o buvęs sąjunginės reikšmės kurortas neprisitaikė prie greitų rinkos pokyčių. Decentralizavus valdymą miestas nesugebėjo į savo rankas perimti visų sričių valdymo ir kvalifikuotai spręsti iškilusias problemas. Miestas buvo orientuotas tik į sanatorinį gydymą, todėl žymiai sumažėjus Lietuvos gyventojų sanatorinio gydymo finansavimui, su didelėmis ekonominėmis problemomis susidūrė ne tik sanatorijos, bet ir visas kurortas.
- **Birštonas** buvo ne tik sanatorinio gydymo kurortas, bet ir gausiai lankomas turistų miestas. Šiame mieste veikusi turistinė bazė buvo viena populiariausių Sovietų Sąjungos mastu, todėl, nutrūkus turistų srautams iš Rytų, bei itin sumažėjus klientų skaičiui sanatorijose, miestas susidūrė su didelėmis ekonominėmis ir socialinėmis problemomis.
- **Palanga** pastaraisiais metais įgavo demokratiško, universalaus ir triukšmingo vasaros pramogų miesto, sutraukiančio jaunimą iš visos Lietuvos įvaizdį.
- **Neringa** visais laikais buvo nuošalus, gana uždaras, prestižinis kurortas, orientuotas ramiam poilsiui. Šio kurorto ypatingus bruožus formuoja gamtinė aplinka. Paskutiniu dešimtmečiu susiformavo nuostata, kad Neringa yra aukštesnio lygio pajamas turinčių Lietuvos ir Vokietijos turistų poilsio vieta.

2007 metais kurortinės teritorijos statusas suteiktas dar dviem vietovėms: Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2007 m. liepos 4 d. nutarimu Nr. 688 suteikė Ignalinos m., Strigailišchio ir Palūšės kaimų dalių teritorijai kurortinės teritorijos statusą; Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. liepos 11 d. nutarimu Nr. 727 kurortinės teritorijos statusas buvo suteiktas Anykščių miestui.

2008 metais kurortinės teritorijos statusas suteiktas Zarasų miestui. Kurortinės teritorijos statuso taip pat siekia Trakų rajono savivaldybė, bei Kauno rajono savivaldybė (šiuo metu rengiamas sprendimo projektas Kulautuvai). (Turizmo infrastruktūros plėtros skyriaus veiklos aprašymas, 2008).

Kurortinių veiksnių įtaką žmogui tiria kurortologija (Tarptautinių žodžių žodynas, 2005) – mokslas, tiriantis gamtinius gydomuosius veiksnius (klimatą, mineralinius vandenis, gydomąjį purvą), jų poveikį sveikam ir sergančiam organizmui, naudojimą profilaktikai, gydymui ir reabilitacijai ir t.t. Detaliau apie Lietuvos kurortologiją žiūrėti 3 priede.

Toliau darbe bus nagrinėjama Lietuvos kurortų plėtra.

1.1.5. Lietuvos kurortų plėtra

Visa rekreacijos esmė yra mokslinė ir techninė pažanga, kultūriniai, ekonominiai, teisiniai, politiniai, socialiniai, ekologiniai aplinkos pokyčiai. Dėl to susiformuoja ir nauji žmonių mąstymo stereotipai, gaminant prekes, teikiant paslaugas, naudojant išteklius, taip pat ir žmogaus galimybes. Tai yra susiformuoja žmonių tam tikras etiškas ir neetiškas elgesys, atitinkantis arba neatitinkantis pasaulines ar šalies kultūrinės, socialines normas, galiojančius įstatymus, vienaip ar kitaip veikiantis žmonių tarpusavio santykius dėl jų tinkamo ar netinkamo bendravimo, elgesio stiliaus, elgesio normų paisymo ar nepaisymo, patenkinamos ar nepatenkinamos aplinkos (darbo, namų, būsto, visuomenės ir kita) (Lietuvos kurortų plėtros koncepcija, 2002).

Rekreacijos esmės aspektu, atsižvelgiant į šio amžiaus mokslinės, technologinės pažangos spartą, bei šiuolaikinį gyvenimo ritmą, iškyla žmogaus poilsio ir sveikatos palaikymo problema.

Gyventojų sveikata yra didžiausia visuomenės socialinė ir ekonominė vertybė. Tai ne tik ligų ir fizinių defektų nebuvimas, tai – fizinė, dvasinė bei socialinė žmonių gerovė, sveikatos potencialą ir jo palaikymo sąlygas lemia ekonominės sistemos stabilumas, visuomenės socialinio saugumo ir švietimo garantijos, prieinama ir tinkama sveikatos priežiūra, darbo, gyvenamosios ir gamtinės aplinkos kokybė, gyventojų pastangos ugdyti sveikatą. Gera visuomenės sveikata yra viena iš svarbiausių valstybės saugumo ir klestėjimo garantų (R. Bagdzevičienė ir kt., 2004).

Kurortinis verslas ir kurortinė medicina, jau turinti tradicijas Lietuvoje, kaip valstybinės politikos sudedamoji dalis bei Nacionalinės sveikatos sistemos viena iš sričių, suponuoja tikslingą ir efektyvią susirgimų prevenciją, gydymą ir reabilitaciją. Organizacinė kurortinės rekreacijos pagalba (paslaugos) remiasi prevencijos ir reabilitacijos pagrindinėmis nuostatomis, etapiškai perimant pacientą iš vienos gydymo grandies į kitą (stacionaras – poliklinika – kurortas).

Žmonės pradeda suprasti, kad būti sveikam ir darbingam, o senatvėje kuo ilgiau išlikti aktyviam, yra prestižo reikalas. Rinkos ekonomikoje sveikata, socialinis-ekonominis aktyvumas nulemia individo socialinį ir gyvenimo statusą. Šiuo pagrindu formuojasi pasaulėžiūrinė nuostata, kad sveikata lemia žmogaus gerovę. Žmonės jau pradeda suprasti, kad jų gyvenimo kokybė tiesiogiai priklauso nuo psichofizinės sveikatos, proto ir verslumo. Keičiasi ir valstybinis požiūris į sveikatos strategiją – prioritetą teikiamas prevencinėms sveikatos institucijoms bei valeologinėms technologijoms (J. Valskys, 2004).

Šalyje kuriami Sveikatos centrai, kuriuose dominuoja fiziniai gydymo bei sveikatingumo metodai. Vis dėlto, šiandien šiai socialiai reikšmingai veiklai tinkamiausia vieta išlieka kurortai. Kurortuose išvystyta infrastruktūra, išplėta gydymo ir sveikatinimo įstaigų materialinė-techninė bazė, įsisavintos kurortinės medicinos technologijos ir dirba kvalifikuoti specialistai.

Lietuvos kurortai, ilgą laiką buvę tik „gryno“ masinio kurortinio gydymo tenkinimo institucija, pamažu reformuojasi, integruojasi į ES šalių adekvačių struktūrų tarpą. Šį procesą, šalia investicinių resursų į kurortų plėtrą, sąlygoja šiuolaikinio žinių lygio ir naujo verslininkiško mąstymo specialistai. Turizmo industrijos pasaulyje stebima, kad žmonės mieliau renkasi tas turistines paslaugas (paketus), kuriose vyrauja sveikatinimo (valeologinės) technologijos, efektyviai atkuriančios rekreanto psichofizinį pajėgumą.

Būtent šiuos poreikius geriausiai atitinka nauja kurortinės medicinos bei kurortinio verslo kryptis – **gydomasis (kurortinis) turizmas**. Šioje veikloje, pilnas kurorto paslaugų paketo suformavimas, pateikimas ir pasinaudojimas turi atitikti rekreanto keliavimo pozicijas. Gydomąjį turizmą reikėtų apibrėžti pasiremiant užsienio specialistų ir mūsų patirtimi. Manytume, šį socialinį reiškinį – **gydomąjį (kurortinį) turizmą** – galima įvardinti kaip naują kurortinės medicinos kryptį, kuri darbo organizavimą kurortinės veiklos srityje turi atitikti keliavimo technologijos pozicijas. Tai pasiekama kuriant turistinį produktą, kurio pagrindas yra ugdymo ir/ar rekreacijos technologijos, pagerinančios gyvenimo kokybę. Šioje situacijoje socialiai pozityvu yra tai, kad suformuojamas blokas „**rekreacija-reabilitacija tai gydymas**“ sveikiems, pervargusiems ir ligoniams, kuris išplečia sveikatos apsaugos sistemos galimybes. Tuo remiantis, naujoje kurortų įmonių veikloje diegiami turizmo verslo dėsniai, naujos kokybės valdymo technologijos, sąlygojančios įmonių rentabilumo augimą. Galutiniame rezultate suformuojamas iš esmės naujas sanatorinių-kurortinių įmonių (sanatorijų, sveikatingumo centrų, gydyklų, viešbučių, poilsio namų, svečių namų ir kt.) modelis, kuris iš esmės yra kurortinės rekreacijos įmonių veiklos modelis. Šio modelio tikslinė veikla nukreipta visapusiškam vartotojų poreikių tenkinimui poilsio ir gydymo srityse, keliavimo metu. Pastaruoju metu kai kurie turizmo verslo specialistai gydomąjį turizmą įvardija kaip turizmo produktą (J. Valskys, 2004).

Kvalifikuotai organizuoti bei administruoti kurortinės rekreacijos veiklą, šalia medicinos personalo, reikalingi įvairaus profilio ir lygio specialistai, ypač išmanantys turizmo verslą. Turizmo specialistų „įsiveržimas“ į tradicinį kurortinės medicinos verslą daro jį universalesnį, išplečia jo veiklos ribas ir metodologines galimybes, o paslaugų paketai tampa patrauklesni tiek vietinėje, tiek užsienio rinkoje.

Medicininė - socialinė ir ekonominė kurorto struktūra vystosi, modernėja ne savaime, o kaip atvira sistema, tenkindama nuolat augančius vartotojų poreikius bei atsiliepdama į to laikotarpio ekonominius iššūkius suprantama, kad tik sistemiškai vystoma kurortų struktūra užtikrina jos gyvybingumą ir efektyvų funkcionalumą. Pastaraisiais metais šalies kurortuose kurortinės medicinos pagrindu ima sparčiai formotis darni kurortinės rekreacijos sistema. Reiktų atsižvelgti į tai, kad ši sistema ilgus metus pamažu formavosi ant „socialistinės sveikatos apsaugos“, o kartu ir vienpusiškai orientuotos, sanatorinio - kurortinio gydymo sistemos griuvėsių. Jos poreikį genezė,

funkcijas, veiklos struktūras ir technologijas lėmė giluminiai individualios sveikatos, kaip pamatinės vertybės, sampratos pokyčiai žmonių sąmonėje ir pozityvi šalies ūkio ekonomikos plėtra laisvos rinkos sąlygomis. Kurortinės rekreacijos sistemos dalyviai (vartotojai, rekreantai) aiškiai suvokė, kad šiuolaikiniame aukštų technologijų ir superintensyvaus psichoemocinio vyksmo amžiuje, tik natūralios gamtinės galios bei rekreanto motyvacija gali pakelti individo ir tautos sveikatos lygį, pagerinant kokybinę ir kiekybinę gyvenimo dimensiją. Ši medicininė-socialinė teorinė ir praktinė veikla suponuoja laukiamos vidutinės gyvenimo trukmės padidėjimą, kuri tampa realiu pagrindu darbinio (kūrybinio) potencialo išsaugojimui bei atkūrimui, palaikant šalies darbo našumo augimą. Todėl neatsitiktinai šiandien kurortinė rekreacija yra masiškiausia. Modernaus pasaulio, neaplenkiant ir lietuvių, aktyvaus verslo, politikos ir visuomeninio gyvenimo žmonės, vadovaujasi šūkiu: „Intensyviai dirbame – intensyviai ilsimės!“ (J. Valskys, 2004).

Lietuvos kurortai žmogaus rekreacijos procesuose užima itin svarbią vietą. Sekdami pasaulinės medicinos vystymosi tendencijomis, visuomenės gydymo ir sveikatinimo procese kurortai taip pat ėmė taikyti naujausius gydymo metodus, taip kurorto veiklos centre atsirado treniruotės ir žmogaus suaktyvinimas, organizmo funkcijų gerinimas arba psichinio stabilizavimo reguliavimas. Palanki kurortų aplinka ir gydymas per atsipalaidavimą sudaro palankias galimybes organizmo stiprinimui ir fizinės sveikatos gerinimui.

Be to, kurortą galima charakterizuoti ir kaip turizmo, sporto ir poilsio objektą. Tai vienas iš šalies įvaizdžio formavimo atramos taškų. Atvykę užsienio turistai įtakoja naujų ekonominių ryšių atsiradimą, skatina investicijų pritraukimą, išsiveža šalies ekonominės, socialinės galios išpūdį. Realizuojant specializuotas gydomosios rekreacijos paslaugų programas, atliekamas ne tik žmonių sveikatinimas, bet ir sukuriama naujos darbo vietos bei didinamas nacionalinis produktas.

Lietuvos Respublikos kurortų plėtros koncepcijoje nurodoma, kad vienas iš veiksnių turinčių neigiamos įtakos kurorto plėtrai, yra tai, kad Lietuvoje nevykdomi kurortologijos moksliniai tyrinėjimai (A. Krikščiūnas, 2005).

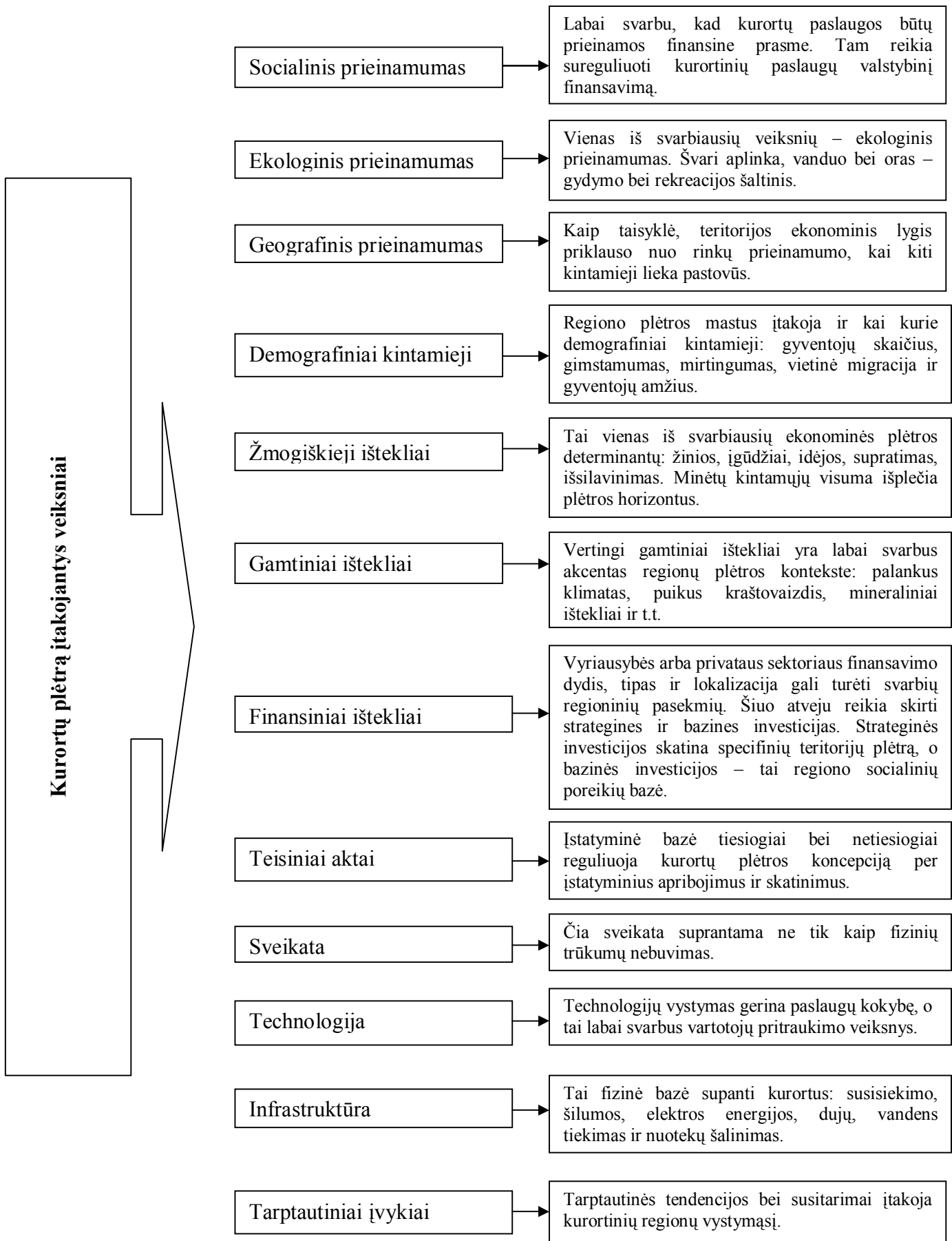
Apibrėžiant kurorto plėtrą, naudosime ir pačios „*koncepcijos*“ sąvoką. Tarptautinių žodžių žodynas sąvoką koncepcija aiškina kaip: „pažiūrų į kuriuos nors reiškinius sistemą; daikto, reiškinių, proceso sampratą; kūrinio, veiklos sumanymą, mintinį projektą, planą“ (Tarptautinių žodžių žodynas, 2005). Koncepcija, paaiškina daikto, reiškinių reikšmę. Koncepcija reiškia paskirtį, tinkamumą; ji palaiko pagrindinius ketinimus ir tikslus ir gerbia kiekvienos paslaugos unikalumą ir apribojimus. Gerai apgalvota koncepcija gali būti pradinis žingsnis vykdant bet kurios paslaugos procesą.

Kurortų plėtros koncepcija - tai kurortų plėtra, kurią inicijuoja bei įtakoja viešasis, verslo ir/arba vartotojų sektoriai. Kurortų plėtrą apsprendžia tam tikri veiksniai: demografija, gamtiniai išteklių, geografinis prieinamumas, žmogiškieji ir finansiniai išteklių, teisės aktai ir kt. Pagal juos

nustatomi trūkumai, privalumai, grėsmės ir galimybės. Po to parenkamos plėtros strategijos, kurių pagrindiniai tikslai ir rezultatai: sveikatos būklės gerinimas, BVP augimas, šalies įvaizdžio formavimas bei naujų darbo vietų formavimas. Šie procesai yra socialinės gerovės, ekologijos, ekonomikos bei politinio stabilumo pagrindas. Visa tai užtikrina gyvenimo kokybės garantą.

Valstybės institucijos, vartotojai bei verslininkai inicijuoja kurortų plėtrą, kiekvienas atsižvelgdamas į savus poreikius ir tikslus. Palankiausia kryptį kurortų plėtra įgauna, kai visi šie trys sektoriai veikia lygiagrečiai ir lygiomis teisėmis (Lietuvos Respublikos valstybės nutarimas dėl Lietuvos kurortų plėtros koncepcijos, 2002).

R. Urbanskienė ir R. Ligeikienė (2001), o taip pat R. Bagdzevičienė, L. Navackaitė, B. Miliukaitė (2002) kurortų plėtrą įtakojančius veiksnius grupuoja į 12 grupių (žriūrėti 6 paveikslą). 8 paveiksle pavaizduoti plėtrą įtakojančios veiksniai apibūdinami išsamiau:

6 pav. Kurortų plėtrą įtakojantys veiksniai

Paveikslas sudarytas darbo autorės, remiantis: R. Urbanskienė, R. Ligeikienė. (2001). *Turizmo regioninė plėtra ir jos planavimas* // Tarptautinė konferencija „Regionų ekonomika ir plėtra“. Vilnius.

Šių veiksmų įtaka atskiruose regionuose gali būti skirtinga. Veiksniai gali ne tik papildyti vienas kita, bet ir prieštarauti vienas kitam, duodant tam tikrus efektus. Veiksmų analizė apsprendžia priemonių bei strategijų rūšis, jų svarbą bei reikalingumą. Kurortų plėtros koncepcijoje yra išskiriami keturi bendrųjų strategijų tipai, kurie apibūdinti 4 lentelėje.

4 lentelė

Ekonominės strategijos tipai

Strategijos tipas	Apibūdinimas
Ugdymas	Veiksmai, susiję su verslininkystės ir naujų verslo įmonių mieste skatinimu ir ugdymu. Ugdymą taip pat suprantame kaip žmogiškųjų išteklių ugdymą bei tobulinimą.
Pritraukimas	Pastangos pritraukti ekonominės veikos judėjimą į kurortą, skatinti naujų filialų steigimąsi ir kitaip pritraukti į kurortą naujas investicijas.
Išsaugojimas ir plėtra	Pastangos išsaugoti/plėsti ekonominę veiklą mieste, atsižvelgiant į pačią stipriausią į pagrindinę kurortų funkciją- gydymą bei rekreaciją. Į šią strategiją taip pat įeina gamtinių resursų išsaugojimas.
Sektorių plėtra	Sektorių plėtrą gali sudaryti iš aukščiau nurodytų 3 strategijos tipų kombinacija, kurios tikslas – suteikti aiškų atskirų ekonomikos sektorių vystymo metodą, kaip pavyzdžiui, išsivysčiusi technologija, turizmas, sveikatos apsauga ir t.t.

Saltinis: Bagdzevičienė, R., Navackaitė, L., Miliukaitė, B. (2002). *Kurortų plėtros koncepcijos teoriniai aspektai*. Kaunas: KTU [žiūrėta 2009-02-23]. Prieiga per internetą: <www.lrti.lt/veikla/RP_KurPletrKonc.doc>.

Kurortai yra tas varomasis mechanizmas, kuris realizuoja valdžios, vartotojų bei paslaugų teikėjų gydymo ir rekreacijos srityje tikslus, atsižvelgiant į kiekvieno apribojimus ir skatinimus. Tai ta ašis, apie kurią sukasi visi kurortams darantys įtaką veikėjai: valstybės valdžios atstovai (vyriausybė, savivaldybės, politikai ir kt.), vartotojai bei paslaugų teikėjai (R. Bagdzevičienė, L. Navackaitė, B. Miliukaitė, 2002). Tiek valstybė, tiek vartotojai, tiek tiekėjai gauna tam tikrą naudą ir tuo pačiu patys įtakoja kurortų plėtrą. Didelę įtaką kurortų sistemai turi verslo aplinka, kurią savo ruožtu įtakoja valstybė, vartotojai bei tiekėjai.

Plėtojant kurortinę veiklą Lietuvoje šiuo metu yra įgyvendinamos kurortų plėtros koncepcija palaikančios *kurortų plėtros įgyvendinimo 2005-2008 m. priemonės* (patvirtinta LRV 2004 m. gruodžio 6 d. nutarimu Nr. 1588). Šios priemonės (žr. 4 priedą) padeda įgyvendinti pagrindinius kurortų tikslus:

- Tobulinti kurortų plėtros teisinę bazę;
- Plėtoti kurortų infrastruktūrą;
- Užtikrinti viešąją tvarką kurortuose;
- Gerinti kurortų gamtinės aplinkos kokybę;
- Gerinti kurortuose teikiamų paslaugų kokybę;
- Įgyvendinti kurortuose aukštus sveikatinimo ir medicinos paslaugų standartus;
- Gerinti kurortų rinkodarą;
- Įgyvendinti kurortų plėtros politiką.

Kurortų plėtra Lietuvoje šiandien siejama su gamtos tausojimu. Siekiama derinti aplinkos išsaugojimo, socialinius ir ekonominius interesus. Kaip ir daugelyje kitų Rytų Europos šalių,

Lietuvoje turistinis sezonas yra trumpas. Kūrybingai pailginus turistinį sezoną galima sulaukti tolygesnio turistų srauto. Šiuo atveju naudingas būtų Europos Sąjungos šalių bendradarbiavimas – drauge rengiami turistiniai maršrutai per kelias šalis, populiarinantys ne tik sostines ir didžiuosius miestus, bet ir atokesnes didelį potencialą turinčias turistines bei kurortines vietas.

Šiuo metu turizmui, kaip ir daugeliui kitų sektorių, tenka susidurti su vis naujais pavojais ir aršia konkurencija, todėl ir šiame sektoriuje tenka ieškoti naujų rinkodaros metodų, kurti naujus turizmo produktus ir paslaugas, paslaugų prekybai taikyti naujas technologijas (K. Daukšys, 2006).

1.2. Ekonominio vertinimo metodai

1.2.1. Ekonominio vertinimo samprata bei metodai

Šiuo metu nėra vienareikšmiško ekonominio vertinimo apibrėžimo tiek Lietuvos, tiek užsienio literatūroje. E. Buškevičiūtės (2002) teigimu **ekonominė analizė** yra ekonominių procesų ir jų tarpusavio ryšių nagrinėjimas. M.C.Абрютина (2002) teigimu **ekonominės analizės objektas** – šiandieninės būklės įvertinimas. Plačiau prasme **vertinimas** apibrėžiamas kaip galimas tam tikro ekonominio objekto būsenos nustatymas esamu ir būsimu laikotarpiu, naudojant bet kurią metodą (V. Kvainauskaitė, V. Snieška, 2003). Remiantis anksčiau pateiktais apibrėžimais ekonominį vertinimą galima apibūdinti kaip ekonominio objekto esamos būklės nustatymas.

Vertinimo sampratos parodo, kad prognozavimas suprantamas, kaip vertinimo proceso dalis. Vertinimo sampratos turinys platesnis ir apima daugiau ekonominės informacijos.

1.2.2. Kintamųjų priklausomybės įvertinimas

Racionalios veiklos pagrindas yra numatyti įvykių eigą, o tai grindžiama reiškinių ir procesų ryšių žinojimu. Todėl svarbu tuos ryšius tarp dviejų požymių nustatyti – pasekmės (rezultato, priklausomojo kintamojo) ir veiksnio (priežasties, faktoriaus, nepriklausomojo kintamojo) (E. Bagdonas, 2004).

Norint nustatyti, kurie nepriklausomi kintamieji labiausiai įtakoja priklausomus kintamuosius, reikia įvertinti ekonominių rodiklių ryšį ir jų stiprumą. Koreliacijos koeficientas (r) – vienas iš populiariausių dviejų dydžių koreliacinių ryšių stiprumo priklausomybės matavimo rodiklių.

Tam naudotinas tiesinio koreliacijos koeficiento (Pirsono koreliacijos koeficientas)

$$r_{x_i x_j} = \frac{x_i x_j - \bar{x}_i \bar{x}_j}{\sigma_{x_i} \sigma_{x_j}}$$

Čia:

$x_i x_j$ – kintamųjų sandaugų suma;

$x_i x_j$ – kintamųjų sumų sandauga;

$\sigma_{x_i} \sigma_{x_j}$ – x_i ir x_j kintamųjų standartiniai nuokrypiai.

Tiesioginio koreliacijos koeficiento standartinis nuokrypis apskaičiuojamas taip:

$$S_r = \frac{1 - r^2}{\sqrt{n - 2}}$$

Koreliacijos koeficiento reikšmė gali kisti intervale [0;1]. Kuo reikšmė artimesnė vienetui, tuo ryšys tarp dviejų kintamųjų yra glaudesnis (0 – 0,3 – nėra ryšio, 0,3 – 0,5 – ryšys silpnas, 0,5 – 0,7 – vidutinis, 0,7 – 0,9 – ryšys stiprus, 0,9 – 1 – esminis).

Šie empiriniai tiesinio koreliacijos ryšio vertinimai sudaryti neatsižvelgiant į imties didumą, todėl lieka neaišku, ar šis koreliacijos koeficientas statistiškai reikšmingai skiriasi nuo nulio. Tam naudojamas Stjudento skirstinio kritinės reikšmės. Hipotezė apie Pirsono koeficiento r lygybę nuliui ($H_0: r = 0$) tikrinama naudojant t kriterijų:

$$t = \frac{r}{\sqrt{1 - r^2}} \sqrt{n - 2}$$

Jeigu teisinga nulinė hipotezė, kad $\rho = 0$, tai t turi asimptotinę Stjudento skirstinį su $(n - 2)$ laisvės laipsnių. SPSS pakete pateikiama koreliacijos koeficiento reikšmė ir t kriterijaus dvipusė p reikšmė.

Kreivinio ryšio atveju skaičiuojamas koreliacijos indeksas R :

$$R = \frac{\sigma_{yx}^2}{\sqrt{\sigma_y^2}}$$

Čia:

σ_{yx}^2 – faktorinė dispersija rezultatinio požymio, atspindinti y variacija priklausančią tik nuo tiriamo faktoriaus x.

σ_y^2 – bendroji dispersija, atspindinti visuminę visų faktorių įtaką.

Koreliacinio koeficiento, arba koreliacinio santykio kvadratas vadinamas determinacijos koeficientu D . Šis koeficientas parodo, kokią priklausomo kintamojo dalį nulemia nepriklausomų kintamųjų kitimas, o $(100 - D)$ kiti neįvertinti veiksniai.

Determinacijos koeficientas apskaičiuojamas taip: $D = R^2 \times 100\%$

Paprastosios tiesinės regresijos atveju determinacijos koeficientas r^2 sutampa su empirinio Pirsono koreliacijos koeficiento kvadratu (V. Černiauskas, G. Murauskas, 2004). Tai galioja tik

paprastosios tiesinės regresijos (vieno nepriklausomo kintamojo) atveju. Determinacijos koeficientas plačiai naudojamas kaip regresijos modelio tinkamumo indikatorius. Taikant tiesinę regresiją reikalaujama, kad $r^2 \geq 0,25$. Kuo daugiau į regresijos modelį įtraukiama kintamųjų, tuo santykinai padidėja determinacijos koeficiento reikšmė. Regresijos modelyje įvedus daugiau kintamųjų naudojamas pataisytasis determinacijos koeficientas r^2 .

Aptarus teorinius kurorto plėtros teorija, subalansuotą turizmo plėtrą, susipažinus su kurortų samprata, paskirtimi, klasifikacija, bei kurortologija ir Lietuvos kurortų plėtros galimybėmis, antroje darbo dalyje bus atliekama Lietuvos kurortų ekonominis vertinimas: ES fondų parama Lietuvos kurortų paslaugų plėtrai; ES fondų paramos 2004 - 2006 m. vertinimas; 2007 – 2013 m. planuojamos paramos Lietuvos kurortams plėtrai vertinimas; Privačios investicijos į Lietuvos kurortų paslaugų plėtrą; Lietuvos kurortų statistikos analizė; Lietuvos kurortų ekonominės veiklos analizė; Lietuvos kurortų augimo tendencijų vertinimas; Lietuvos kurortų sumokėtų mokesčių analizė; Lietuvos kurortų paslaugų konkurencingumo vertinimas; Lietuvos kurortų SSGG (SWOT) analizė.

2. LIETUVOS KURORTŲ EKONOMINIS VERTINIMAS

2.1. ES fondų parama Lietuvos kurortų paslaugų plėtrai

2.2.1. ES fondų paramos 2004-2006 m. vertinimas

ES struktūrinių fondų lėšomis Lietuvos kurortų paslaugų plėtros projektai buvo finansuojami pagal 2004 – 2006 m. bendrojo programavimo dokumento (toliau – BPD) 3.1 priemonės „Tiesioginė parama verslui“ 3.1.6 veiklų grupę „Apgyvendinimo, konferencijų ir pramogų objektų kūrimas ir plėtra bei kultūros ir istorijos paveldo objektų pritaikymas turizmo reikmėms“.

Pagal 2004 – 2006 m. BPD 3.4 priemonės „Viešoji turizmo infrastruktūra ir paslaugos“ 3.4.1 veiklų grupę „Gamtinių išteklių panaudojimas poilsio ir sveikatingumo turizmo plėtrai“ buvo finansuoti 5 projektai.

Projektų, susijusių su Lietuvos kurortų paslaugų plėtra, paraiškas ES struktūrinių fondų paramai gauti pagal veiklų grupę „Apgyvendinimo, konferencijų ir pramogų objektų kūrimas ir plėtra bei kultūros ir istorijos paveldo objektų pritaikymas turizmo reikmėms“ pateikė 14 pareiškėjų. Bendra šiems projektams įgyvendinti prašoma paramos suma siekė 130 mln. Lt. 8 pareiškėjai teikė projektus kurortų ir infrastruktūros plėtrai Druskininkuose, po 1 paraišką, Birštone, Palangoje.

Pagal veiklų grupę „Apgyvendinimo, konferencijų ir pramogų objektų kūrimas ir plėtra bei kultūros ir istorijos paveldo objektų pritaikymas turizmo reikmėms“ ES finansinė parama buvo skirta 5 projektams, kurie susiję su Lietuvos kurortų paslaugų plėtra. Bendra šių projektų vertė siekė 59 mln. Lt, iš kurių ES struktūrinių fondų parama sudarė beveik 48 mln. Lt. Beje, reiktų atkreipti dėmesį, kad Lietuvos kurortų paslaugų plėtrai tiesiogiai galima priskirti tik dalį šių lėšų.

Remiantis 2004-2006 m. pateiktų ir finansuotų projektų rezultatų analize, galima teigti, kad Lietuvos kurortų paslaugų plėtra išsiskiria Druskininkai, kadangi čia pateiktos 8 paraiškos ir finansuoti 4 projektai, kurie tiesiogiai susiję su kurorto paslaugų plėtra. Regioniniu paramos paskirstymo požiūriu, Druskininkų savivaldybės teritorijoje vykdomiems projektams teko ir daugiausiai ES finansinės paramos dalies: 44,5 mln. Lt, t.y. net 93 proc. visos ES paramos Lietuvos kurortams paslaugų plėtros projektams. Kurorto plėtros skatinimas Druskininkuose yra suprantamas, kadangi kurortas yra turtingas vietiniais natūraliais gamtiniais ištekliais, kurie yra svarbiausia sveikatingumo ir poilsio paslaugų dalis.

Didžiausią projektą, kuris iš dalies susijęs ir su sveikatingumo ir poilsio paslaugų plėtra, įgyvendino Druskininkų savivaldybės administracija. Projekto „Druskininkų miesto plėtra. Vandens pramogų parkas“ biudžetas siekė 52 mln. Lt, iš kurių paramos lėšos sudarė 28 mln. Lt. Šis projektas išskyrė ne tik projekto vertę, bet ir naujai sukurtų darbo vietų skaičiumi – buvo sukurtos 158 darbo vietos. Šiuo metu jau veikiančiame Vandens pramogų parke yra ir SPA centras.

Dar vienas ES struktūrinių fondų lėšomis Druskininkuose įgyvendintas UAB „Kortas“ projektas – Druskininkų senųjų gydyklų pastatų komplekso rekonstrukcija, kurio bendras biudžetas sudarė 27,5 mln. Lt. Projektui buvo skirta 11 mln. Lt parama. Projekto veiklomis atgaivinta ir išlaikyta buvusių caro gydyklų stilistinė struktūra, pastatas rekonstruotas ir įrengtas 4 žvaigždučių viešbutis. Viešbutis stikline galerija sujungtas su didžiausiomis mieste Druskininkų gydyklomis.

2007 m. vasarą pradėjo veikti antrasis viešbučio korpusas su moderniu konferencijų centru, pirčių kompleksu, grožio salonu, boulingo klubu bei fitneso sale.

Be minėtų projektų buvo finansuoti ir kiti projektai: apgyvendinimo ir turizmo paslaugų plėtra UAB „Draugystės sanatorija“ ir Viešbučio „Regina“ plėtra ir sveikatingumo centro statyba, kurių biudžetų suma atitinkamai sudarė 6,7 mln. Lt ir 3,6 mln. Lt. UAB „Draugystės sanatorija“ projekto įgyvendinimu buvo išplėstas teikiamų apgyvendinimo, poilsio, gydymo bei sveikatingumo paslaugų spektras bei pagerinta jų kokybė. Bendrovė siekia įsijungti į ES sveikatos apsaugos sistemą ir teikti kurortinio gydymo paslaugas ES sveikatos apsaugos sistemos lėšomis finansuojamiems ligoniams. Projektą „Viešbučio „Regina“ plėtra ir sveikatingumo centro statyba“ projekto vykdytojas (UAB „Liturimex viešbučiai“) planuoja užbaigti iki sekančių metų vidurio.

Projekto metu bus rekonstruotas pastatų kompleksas, kuris yra įregistruotas Kultūros vertybių apsaugos departamente, bei sutvarkyta ir poilsiui pritaikyta pastatus jungianti parko teritorija. Architektūros paveldo statusą turinčius 2 namus numatoma restauruoti bei pristatyti juos jungiantį bendrą pastatą, kuriame bus įkurtas SPA centras, kavinė, konferencijų salė bei papildomi 11 numerių.

Apibendrinimas: iki 2007 m. birželio 1 d. įgyvendinti 2 projektai, kurių bendra vertė siekia 59 mln. Lt ir sukurta apie 170 darbo vietų. Įgyvendinus visus 5 su kurortų plėtra susijusius projektus buvo sukurta apie 250 darbo vietų, o bendra įgyvendintų projektų vertė siekė apie 100 mln. Lt.

2.2.2. 2007–2013 m. planuojamos paramos Lietuvos kurortams plėtrai vertinimas

2007 – 2013 m. Sanglaudos skatinimo veiksmų programos projekte akcentuojama, kad Lietuvos kurortų pasiūla ir kurortų infrastruktūros ribota plėtra yra įvardinti greta kitų kliūčių tolimesnei turizmo plėtrai. Šios programos projekte teigiama, kad kurortų galimybę konkuruoti rinkose daugiausia lemia: valstybės turizmo įvaizdis, paties kurorto įvaizdis ir aukštos kokybės įvairiausių kurortinio gydymo, sveikatinimo, turizmo paslaugų bei pramogų infrastruktūra.

Programoje pažymima, kad Lietuvos turimas kurortų gamtinis, infrastruktūros bei žmogiškasis potencialas Lietuvoje kol kas nėra pakankamai efektyviai panaudojamas. Valstybės investicijos į Lietuvos kurortų infrastruktūrą iki šiol buvo nepakankamos, pastebimai skyrėsi ir kurortų savivaldybių išlaidos sveikatingumui (sportui), rekreacijai ir kultūrai: Birštone jos sudarė 13,3

proc., Neringoje – 10 proc., Druskininkuose – 4,4 proc., Palangoje – 3,6 proc. visų metinių savivaldybės biudžeto išlaidų.

ES parama 2007 – 2013 metais Lietuvos kurortų paslaugoms ir infrastruktūros plėtrai planuojama skirti pagal Sanglaudos skatinimo veiksmų programos 1 prioriteto „Vietinė ir urbanistinė plėtra, kultūros paveldo ir gamtos išsaugojimas bei pritaikymas turizmo plėtrai“ 3 priemonių grupę „Atvykstamojo ir vietos turizmo skatinimas, naudojant gamtos išteklius, kultūros paveldą ir sukuriant palankesnes aktyvaus poilsio sąlygas“. Pagal šią priemonių grupę numatyta bendra ES lėšų suma 911,8 mln. Lt.

5 lentelė

Priemonių grupės „Atvykstamojo ir vietos turizmo skatinimas, naudojant gamtos išteklius, kultūros paveldą ir sukuriant palankesnes aktyvaus poilsio sąlygas“ priemonės „Pažintinio (ekologinio) turizmo ir aktyvaus poilsio (laisvalaikio), sveikatinimo infrastruktūros plėtra“ vertinimas.

Priemonė ir maksimalus paramos dydis	Galimi pareiškėjai ir partneriai	Galimos veiklos	Išlaidos
Pažintinio (ekologinio) turizmo ir aktyvaus poilsio (laisvalaikio), sveikatinimo infrastruktūros plėtra. Maksimalus paramos dydis – iki 20 mln. Lt	Pareiškėjai: apskričių administracijos, savivaldybių administracijos, viešosios įstaigos ir kt. Partneriai: apskričių administracijos, savivaldybių administracijos, viešosios įstaigos, privatūs juridiniai asmenys ir kt.	Turizmo paslaugų, poilsio bei reabilitacinės infrastruktūros statinių statyba, rekonstrukcija: gydyklų statiniai bei įranga ir kt.	Materialios investicijos, nematerialus turtas, infrastruktūros tvarkymo darbų išlaidos teritorijai / aplinkai sutvarkyti, įskaitant statinių, pastatų nugriovimo darbus.

Ši priemonė galėtų prisidėti prie SPA ir sveikatinimo plėtos, tačiau projektus gali inicijuoti ir įgyvendinti tik viešajam sektoriui priklausančios įstaigos. Privatūs juridiniai asmenys gali būti tik partneriais. Galimos investicijos: nacionaliniuose maršrutuose ir kurortuose esančios viešojo sektoriaus sanatorijų, gydyklų rekonstrukcija ir infrastruktūros statinių statyba, pritraukiant privačias investicijas.

Beje, skirtingai nei kitose priemonėse, čia neišskiriamos tokios projekto įgyvendinimo išlaidos, kaip techninių dokumentų parengimas, išlaidos, atsirandančios dėl paramos skyrimo sutarties reikalavimų (turto draudimo išlaidos, projekto audito išlaidos, projekto viešinimo išlaidos, pridėtinės išlaidos, projektui įgyvendinti būtinų perkamų paslaugų pirkimo išlaidos, projekto personalo ir jų komandiruočių išlaidos).

Išvada: Priemonė skiriama tik sveikatinimo plėtrai, o projektus gali inicijuoti ir įgyvendinti tik viešajam sektoriui priklausančios įstaigos. Galimos investicijos: nacionaliniuose maršrutuose ir kurortuose esančios viešojo sektoriaus sanatorijų, gydyklų rekonstrukcija ir infrastruktūros statinių statyba, pritraukiant privačias investicijas.

Dauguma sanatorijų Lietuvoje yra privačios ir tik kelios (pvz. Birštono “Versmė”, “Tulpė”) priklauso savivaldybei, kitos (pvz. Palangoje “Palangos gintaras”, “Baltijos poilsio namai”) yra valstybinės.

Priemonių grupės „Atvykstamojo ir vietos turizmo skatinimas, naudojant gamtos išteklius, kultūros paveldą ir sukuriant palankesnes aktyvaus poilsio sąlygas“ priemonės „Nekilnojamojo paveldo objektų kompleksiškas pritaikymas turizmo reikmėms“ vertinimas

Priemonė ir maksimalus paramos dydis	Galimi pareiškėjai ir partneriai	Galimos veiklos	Išlaidos
Nekilnojamojo paveldo objektų kompleksiškas pritaikymas turizmo reikmėms. Maksimalus paramos dydis – iki 10 mln. Lt	Pareiškėjai: apskričių administracijos, savivaldybių administracijos, viešosios įstaigos ir kt. Partneriai: apskričių administracijos, savivaldybių administracijos, viešosios įstaigos, privatūs juridiniai asmenys ir kt.	Svarbios kultūrinės vertės nekilnojamojo paveldo objektų kompleksiškas pritaikymas turizmo reikmėms skatinant privačių investicijų pritraukimą komercinėms veikloms vykdyti.	Materialios investicijos, nematerialus turtas, infrastruktūros tvarkymo darbų išlaidos teritorijai / aplinkai sutvarkyti, skaitant statinių, pastatų nugriovimo darbus, techninių dokumentų rengimo išlaidos.

Ši priemonė galėtų stipriai įtakoti SPA plėtrą, jei viešajam sektoriui priklausantys kultūros paveldo objektai būtų pritaikyti teikti itin aukštos kokybės SPA paslaugas. Tačiau iki šiol tokios sritys projektai nebuvo nei finansuoti, nei inicijuoti. Iki šiol nėra išanalizuota ir galimybės kultūros paveldo objektuose įrengti SPA kompleksus su pirtimis, baseiniais, voniomis.

Išvada: Ši priemonė galėtų stipriai prisidėti prie SPA plėtros, jei viešajam sektoriui priklausantys kultūros paveldo objektai būtų pritaikyti teikti aukštos kokybės SPA paslaugas (kompleksiškai apjungiant su kitomis paslaugomis - apgyvendinimu, maitinimu, konferencijų centrais). Viešojo sektoriaus nekilnojamojo paveldo 33 objektuose iki šiol tokios sritys projektų nebuvo nei finansuoti, nei inicijuoti. Be to, reikėtų išanalizuoti realias galimybes kultūros paveldo objektuose įrengti SPA centrus / kompleksus (pvz. su baseinu, voniomis ir t.t.).

Priemonių grupės „Atvykstamojo ir vietos turizmo skatinimas, naudojant gamtos išteklius, kultūros paveldą ir sukuriant palankesnes aktyvaus poilsio sąlygas“ priemonės „Nacionalinės svarbos turizmo projektai“ vertinimas

Priemonė ir maksimalus paramos dydis	Galimi pareiškėjai ir partneriai	Galimos veiklos	Išlaidos
Nacionalinės svarbos turizmo projektai. Maksimalus paramos dydis – iki 40 mln. Lt	Pareiškėjai: objekto operatorius, atrinktas skaidriu būdu, juridinis asmuo, kurio sprendžiamąją balsų daugumą turi valstybė, savivaldybių administracijos. Partneriai: apskričių administracijos, savivaldybių administracijos, privatūs juridiniai asmenys.	Kongresų rūmų statybos ir pritaikymas dalykiniam turizmui, nacionalinės svarbos daugiafunkcinių sporto ir pramogų objektų statyba ar rekonstrukcija, aktyvaus poilsio turizmui pritaikyti sporto objektai.	Materialios investicijos, nematerialus turtas, infrastruktūros tvarkymo darbų išlaidos teritorijai / aplinkai sutvarkyti, įskaitant statinių, pastatų nugriovimo darbus, projektui įgyvendinti būtinų perkamų paslaugų pirkimo išlaidos.

Lietuvos kurortų paslaugų ir su tuo susijusios infrastruktūros projektai pagal šią priemonę neremtinai. Pagal šią priemonę finansuojami tik nacionalinės svarbos daugiafunkciniai sporto ir pramogų projektai, aktyvaus poilsio turizmui pritaikyti sporto objektai ir kongresų rūmų statyba.

Priemonių grupės „Atvykstamojo ir vietos turizmo skatinimas, naudojant gamtos išteklius, kultūros paveldą ir sukuriant palankesnes aktyvaus poilsio sąlygas“ priemonės „Turizmo informacinių paslaugų plėtra ir turizmo rinkodaros skatinimas“ vertinimas

Priemonė ir maksimalus paramos dydis	Galimi pareiškėjai ir partneriai	Galimos veiklos	Išlaidos
Turizmo informacinių paslaugų plėtra ir turizmo rinkodaros skatinimas. Maksimalus paramos dydis – iki 5 mln. Lt	Nacionaliniu mastu turizmo rinkodarą vykdančios viešosios įstaigos, kurių vienas iš dalininkų yra valstybė ar valstybės institucija, valstybės institucija.	Nacionalinės turimo informacijos sistemos plėtra, įvairių rinkodaros veiklų plėtra, vieningos ženklinimo sistemos diegimas ir kitos rinkodaros priemonės.	Projekto personalo išlaidos, projekto personalo komandiruočių išlaidos, projektui įgyvendinti būtinų perkamų paslaugų pirkimo išlaidos, materialios investicijos, nematerialios investicijos, išlaidos, atsirandančios dėl paramos skyrimo sutarties reikalavimų.

Priemonė skiriama tik valstybinėms institucijoms (įstaigoms), vykdančioms turizmo rinkodarą nacionaliniu lygmeniu.

Priemonių grupės „Atvykstamojo ir vietos turizmo skatinimas, naudojant gamtos išteklius, kultūros paveldą ir sukuriant palankesnes aktyvaus poilsio sąlygas“ priemonės „Viešosios turizmo infrastruktūros ir paslaugų plėtra regionuose“ vertinimas

Priemonė ir maksimalus paramos dydis	Galimi pareiškėjai ir partneriai	Galimos veiklos	Išlaidos
Viešosios turizmo infrastruktūros ir paslaugų plėtra regionuose. Maksimalus paramos dydis - iki 1 mln. Lt	Pareiškėjai ir partneriai: apskričių / savivaldybių, kuriose yra įsteigti turizmo informacijos centrai, administracijos, savivaldybių informacijos centrai.	Viešosios turizmo infrastruktūros ir paslaugų plėtos skatinimas, informacijos apie turizmo regione galimybes sklaidos didinimas.	Materialios investicijos, nematerialus turtas, infrastruktūros tvarkymo darbų išlaidos teritorijai / aplinkai sutvarkyti, skaitant statinių, pastatų nugriovimo darbus, projektui įgyvendinti būtinų perkamų paslaugų pirkimo išlaidos.

Atsižvelgiant į maksimalų paramos dydį, priemonė gali prisidėti prie informacijos apie kurortų paslaugų regione sklaidas.

Priemonių grupės „Atvykstamojo ir vietos turizmo skatinimas, naudojant gamtos išteklius, kultūros paveldą ir sukuriant palankesnes aktyvaus poilsio sąlygas“ priemonės „Turizmo paslaugų/produktų, įvairovės plėtra ir turizmo paslaugų kokybės gerinimas“ vertinimas

Priemonė ir maksimalus paramos dydis	Galimi pareiškėjai ir partneriai	Galimos veiklos	Išlaidos
Turizmo paslaugų/produktų, įvairovės plėtra ir turizmo paslaugų kokybės gerinimas. Maksimalus paramos dydis - iki 10 mln. Lt	Pareiškėjai: įmonės veikiančios ne mažiau kaip 1m.	Privačių kultūros paveldo objektų tvarkymo statybos darbams ir pritaikymui sveikatinimo, dalykiniam (konferencijų) turizmui ir aktyviam poilsiui ir kt.; apgyvendinimo paslaugų plėtra, ekologinio (pažintinio), sveikatinimo, aktyvaus poilsio (laisvalaikio) infrastruktūros statybai ir t.t.; rinkodara.	Materialios investicijos, nematerialus turtas, infrastruktūros tvarkymo darbų išlaidos teritorijai / aplinkai sutvarkyti, skaitant statinių, pastatų nugriovimo darbus, projektui įgyvendinti būtinų perkamų paslaugų pirkimo išlaidos.

Privačių kultūros paveldo objektų tvarkymo statybos darbams ir pritaikymui sveikatinimo, dalykiniam (konferencijų) turizmui ir aktyviam poilsiui ir kt.; apgyvendinimo paslaugų plėtra, ekologinio (pažintinio), sveikatinimo, aktyvaus poilsio (laisvalaikio) infrastruktūros statybai ir t.t.; rinkodara. „Ekologinio (pažintinio), sveikatinimo, aktyvaus poilsio (laisvalaikio) infrastruktūros statybai ir t.t.“ reikėtų formuluoti ne sveikatinimo infrastruktūros, o SPA kompleksų (centrų) infrastruktūra.

Lietuvos kurortų infrastruktūros plėtros (statinių statyba ir rekonstrukcija) išskyrimas priemonėse „Pažintinio (ekologinio) turizmo ir aktyvaus poilsio (laisvalaikio), sveikatinimo infrastruktūros plėtra“ ir „Turizmo paslaugų/produktų įvairovės plėtra ir turizmo paslaugų kokybės gerinimas“ parodo kurortų paslaugų svarbą turizmo plėtroje nacionaliniu lygmeniu. Tačiau reikėtų atkreipti dėmesį į tokių sąvokų kaip „kurortų infrastruktūra“, „reabilitacinės infrastruktūros statiniai“, „sveikatinimo turizmas“, „sveikatinimo infrastruktūros statyba“ pagrįstą naudojimą ir/ar suvienodinimą.

2.2.3. Privačių investicijų į Lietuvos kurortų paslaugų plėtrą

Analizuojant investicijų apimtis į Lietuvos kurortus, kurortų viešbučius ir viešbučių su SPA centrais plėtrą. Artimiausiais metais privatūs investuotojai numato nemažas investicijų apimtis į vandens pramogų parkus, naujų SPA kompleksų ir viešbučių su SPA centrais statybą ir plėtrą, taip pat ir į kurortų parkų rekonstrukcijas. Daugiausia naujų SPA objektų iki 2009 – 2010 metų planuojama pastatyti ir įrengti Palangoje. Privačios investicijos taip pat numatomos į naujus SPA kompleksus Ignalinoje, Šventojoje, Birštone, Anykščiuose.

Didžiausios investicijos planuojamos Palangoje, įrengiant „A Capella SPA Palanga“ (Jūratės baseino vietoje), į 20 tūkst. kvadratinių metrų viešbutį ir 8 tūkst. kvadratinių metrų procedūrų kompleksą planuojama investuoti apie 80 mln. Lt. Statybų pradžia – 2007 m. vasara. Atidarymo data numatoma – 2010 m.

Palangoje į sveikatingumo kompleksą Jūratės gydyklų vietoje ketinama investuoti 50 – 60 mln. Lt. Komplexą sudarys viešbutis, SPA kompleksas, gydyklos ir reabilitacijos centras, konferencijų centrai ir restoranas.

Gydyklose bus naudojamas mineralinis vanduo, atliekamos purvo vonių procedūros, veiks druskų kameros. Viešbučio su SPA kompleksu ir konferencijų centru planuojama atidarymo data – 2010 metai.

Šalia Palangos „Vanagupės“ viešbučio pradėtas statyti dviejų aukštų vandens procedūrų kompleksas, kuris pristatomas prie dabartinio viešbučio korpuso. Statomas SPA centras užims 2 tūkst. kvadratinių metrų ploto ir į jį numatoma investuoti apie 10 mln. Lt. Numatoma įrengti du

atvirus lauko baseinus, 5 sūkurinius, masažinius, spalvų terapijos bei Baltijos jūros vandens baseinus, 6 pirtis, 16 įvairių procedūrų kabinetų. Numatoma atidarymo data – 2008 m.

Į jau atidarytą viešbutį „Palanga“ jūros bei mineralinių vandenų terapijos centrą buvo investuota apie 30 mln. Lt.

Taip pat Palangos mieste rekonstruojama „Meilės alėja“, keičiami suoliukai, dviračių stovai, šiukšlių dėžės ir kt. parama 4,5 mln. Lt. iš ES fondo.

2008 m. rudenį Šventojoje pradėjo veikti vandens parkas: 22 tūkst. kvadratinių metrų teritorijoje veiks vandens pramogų parkas bei SPA centras. Įrengta pirtys, gydomosios vonios, grožio salonai, masažams kabinetai, poilsio kambariai, rekreacinis vandens parkas ir kt. Šeimos sveikatingumo komplekse vienu metu galės lankytis 3200 žmonių.

Didelės investicijos numatytos ir Lietuvos pajūryje: maždaug po 15 mln. Lt finansinės paramos ketinama skirti visuomeninių renginių infrastruktūrai buvusioje pilies teritorijoje suformuoti ir Smiltynės jachtų uosto infrastruktūros rekonstrukcijai, iki 10 mln. Lt finansinę paramą planuojama skirti Lietuvos jūrų muziejui.

Birštone AB Sanatorija „Versmė“ investuoja apie 12 mln. Lt į gydyklos ir teikiamų apgyvendinimo paslaugų modernizavimą.

AB Sanatorija „Versmė“ planuojamos atidaryti modernizuotos gydyklos su baseinu, skirtos komerciniams klientams.

Verta paminėti, kad jau keletą metų Birštonas skelbia apie savo siekius tapti karališku Europos kurortu. Tokių kurortų Europoje yra vos aštuoni. Tarp jų – Archena Ispanijoje, Baden-Badenas ir Bad Neuenahr Vokietijoje bei keli kurortai Čekijoje ir Vengrijoje. Norint tapti karališku kurortu, būtina atitikti bent 10 kriterijų. Pirmasis – aristokratiškos tradicijos, kitaip tariant, būtina, kad čia būtų ilsėjęsi karališkojo kraujo žmonės. Kiti kriterijai – vietiniai sveikatingumo šaltiniai, aukščiausios kokybės medicinos paslaugos, bent vienas prabangus ir vienas pirmos klasės viešbutis, sanatorija ar klinika, geras susisiekimas, graži gamta, pavyzdinga aplinka, kultūrinių renginių pasiūla, aukštos klasės restoranai, užsienio lankytojams priimtina infrastruktūra, užsienio kalbomis gebantis bendrauti personalas. Šios vizijos įgyvendinimas numatytas Birštono savivaldybės plėtros strateginiame plane iki 2012 m.

Lietuvos kurortas Birštonas intensyvios konkurencijos sąlygomis siekia sustiprinti savo pozicijas gydomojo turizmo rinkoje bei operatyviai reaguoti į išskylančius iššūkius. Dėl to Birštonas siekia tapti Europos karališkųjų kurortų nariu, atlikti ir įgyvendinti Europos karališkųjų kurortų kokybės kriterijus bei reikalavimus. Todėl Birštono mieste bus įrengti parko takų tinklai bei atstatytos takų dangos, įrengti reikalingos infrastruktūros jungtis tarp skirtingų nacionalinių turizmo trasų; įrengti/atkurti suoliukai bei šiukšlių dėžės; įrengti ir sutvarkyti parko apšvietimo, vaizdo stebėjimo sistemą, biotualetus ar stacionarius tualetus, informacinius standus, informacines

nuorodas; įrengti dviratininkams skirtą infrastruktūrą, aktyvaus laisvalaikio praleidimo zonas (aikšteles) su sporto inventoriumi, automobilių statymo aikšteles parko prieigose ir kt. čia numatomos investicijos iš ES fondo iki 5,8 mln. Lt ir iš valstybės biudžeto apie 700 tūkst. Lt.

Anykščiuose taip pat planuojama pastatyti SPA kompleksą, kurio bendras plotas 12-15 tūkst. kvadratinių metrų, su viešbučiu, gydyklomis. Planuojama sukurti apie 150 - 170 darbo vietų.

Ignalinoje šiuo metu rengiamas 3 ha dydžio sveikatingumo ir poilsio komplekso Aukštaičių gatvėje detalusis planas. Planuojama pastatyti sveikatingumo ir poilsio kompleksą.

Vienas didžiausių numatomų projektų - Druskininkų uždarų kalnų slidinėjimo trasų su dirbtine sniego danga įrengimas. Jam įgyvendinti numatoma skirti iki 34,6 mln. Lt iš ES fondų bei 5,4 mln. Lt iš valstybės biudžeto. Projekto metu planuojama įrengti dengtą ir atvirą kalnų slidinėjimo trasas bei išplėtoti aktyvaus poilsio infrastruktūrą: įsteigti sportinės įrangos nuomos punktus, įrengti lauko teniso kortus, pastatyti laipiojimo dirbtinėmis uolomis sienas, įrengti virvių atrakcionų aikštelę, viešbutį, konferencijų centrą ir kita.

Apibendrinimai: iki 2009–2010 metų planuojamos didelės privačios investicijos į Lietuvos kurortus, vandens pramogų parkus, viešbučius su SPA paslaugomis bei infrastruktūros plėtrą. Daugiausiai viešbučių su SPA paslaugomis atsiras pajūryje: 4 objektai Palangoje, po vieną objektą Birštone, Šventojoje. Didelės apimties investicijos numatomos ir Anykščiuose, čia planuojama į SPA kompleksą investuoti apie 50–70 mln. Lt ir turėtų būti reikšmingas regionui ekonominiu ir socialiniu aspektu.

Visos planuojamos investicijos turėtų ženkliai padidinti konkurenciją tarp Lietuvos kurortų, tačiau tikėtina, kad vietinių ir užsienio turistų ir lankytojų srautai ateityje tik didės. Šių investicijų pagrindu ir tendencijomis tolimesnė kurortinių paslaugų plėtra šalyje turėtų vykti ir ateityje.

2.2. Lietuvos kurortų statistikos analizė

Statistikos departamentas prie apgyvendinimo įstaigų išskiria sveikatingumo įstaigas. Kaip jau buvo minėta ankstesniame skyriuje, Statistikos departamentas sąvoka „sveikatingumo įstaiga“ apibūdina kaip „apgyvendinimo paslaugas teikiančias sveikatos stiprinimo ir sveikatos priežiūros įstaigas, pvz.: mineralinių vandenių kurortus, terminių vandenių kurortus, sanatorijas, kalnų sanatorijas, reabilitacijos įstaigas, sveikatingumo ūkius ir kitas panašias įstaigas“. Šis apibrėžimas pateikiamas Europos Komisijos sprendime Nr. 1999/35/EB „Dėl Tarybos direktyvos 95/57/EB dėl statistinės informacijos turizmo srityje rinkimo įgyvendinimo tvarkos“ 15 1 priedo 1.1.1 punkte. Angliškame sprendimo variante nurodoma, kad ši sąvoka apima „health treatment and health care establishments providing accommodation, such as spas, thermal resorts, sanatoriums, mountain

sanatoriums, convalescent homes, health farms and other similar establishments”. Šiame skyriuje analizuojami sveikatingumo įstaigų rodikliai.

2009 metais iš viso Lietuvoje veikia 25 sveikatingumo įmonių. Lietuvos kurortuose veikia 17 sveikatingumo įmonės. 2009 metais daugiausia sanatorijų yra Druskininkuose (8), Palangoje (6) ir Birštone (3).

Dauguma sanatorijų yra privačios ir tik kelios (pvz. Birštono “Versmė”, “Tulpė”) priklauso savivaldybei, kitos (pvz. Palangoje “Palangos gintaras”, “Baltijos poilsio namai”) yra valstybinės.

Didžiausios sanatorijos yra Druskininkuose („Eglės” sanatorija, „Lietuvos sanatorija“, Draugystės” sanatorija, Druskininkų vaikų reabilitacijos sanatorija Saulutė”), Birštone („Versmės” sanatorija, Sanatorija “Tulpė”, „Karališkoji rezidencija“) ir Palangoje („Palangos gintaras”, „Palangos Žvorūnė”, poilsio namai „Baltija”, AB „Palangos linas”, Šventojoje UAB sveikatos centras „Energetikas”).

Statistikos departamento duomenimis daugiausiai nakvynės vietų Lietuvos kurortuose buvo Druskininkų ir Palangos miesto savivaldybėse. Analizuojant keturių metų duomenis (nuo 2007 - 2008 m.) matyti, kad vietų skaičius Lietuvos kurortuose esančiose sveikatingumo įstaigose nuolat kinta. Šis vietų skaičiaus kitimas pirmiausiai priklauso nuo pačių sveikatingumo įstaigų skaičiaus laikino kitimo, kurį sąlygoja besikeičiančios verslo sąlygos. T.y. nemažai sveikatingumo įstaigų, pirmiausiai kurortinėse vietovėse, privatizuojamos, parduodamos naujiems savininkams ar pan., vykdoma jų rekonstrukcija, todėl aktyviai veikiančių sveikatingumo įstaigų skaičiaus kitimas galėtų būti laikomas laikinu pereinamojo laikotarpio reiškiniu.

11 lentelėje pateikta Lietuvos kurortų apgyvendinimo įstaigų veikla bei jos padidėjimo/sumažėjimo grandininiai tempai.

11 lentelė

Lietuvos kurortų apgyvendinimo įstaigų veikla

	2005	2006	2007	2008
Sveikatingumo įstaigos				
Apgyvendinimo įstaigų skaičius	26	26	25	25
Suteikta nakvynių	1 356 464	1 442 421	1 540 254	1 441 947
Tp., proc.		6,3	7,2	-7,2
Numerių skaičius	3 004	2 875	3 039	3 064
Tp., proc.		-4,3	5,5	0,8
Apgyvendinta sviečių	118 624	124 784	131 128	132 713
Tp., proc.		5,2	5,3	1,3
Vietų skaičius	6 356	6 049	6 536	6 557
Tp., proc.		-4,8	7,7	0,3

Šaltinis: statistikos departamentas

Per šį nagrinėjamą laikotarpį 2005-2008 didžiausi padidėjimai pastebimi sveikatingumo įstaigose suteiktų nakvynių vietų skaičiuje – 7,7% (2007 m.) ir sveikatingumo įstaigose suteiktų nakvynių skaičiui 2007 m. 7,2%. Sumažėjimas pastebimas sveikatingumo įstaigose nakvynių vietų

skaičiuje 2006 m. kuris buvo -4,8%. Vertinant sveikatingumo įstaigų apgyvendinimo rinkos paklausą svarbu atsižvelgti į apgyvendinimo sveikatingumo įmonių numerių užimtumo pokyčius. Numerių užimtumo rodiklis parodo kokia dalis siūlomų numerių buvo parduota ir atspindi mokios paklausos dalį. Disponuojamų numerių skaičiaus ir numerių užimtumo koeficiento duomenys analizuojamu laikotarpiu pateikiami metais, ketvirčiais ir mėnesiais. Tam, kad susiaurinti tyrimo diapazoną, pasirinktas sveikatingumo įstaigų Lietuvos kurortuose numerių užimtumo tyrimas ir analizuojami duomenys metais.

Analizuojant 11 lentelėje grandininius padidėjimo/sumažėjimo tempus, matyti, kad sveikatingumo įstaigų vietų paklausa auga.

Sveikatingumo įmonių vieno numerio pajamos bei užimto kambario pajamos.

Apgyvendinimo paslaugų sektoriuje dėl numerių ir kainų įvairovės sudėtinga apskaičiuoti numerio kainas, todėl rinkos analizei naudojamos vidutinių vieno užimto numerio pajamų (ARR) ir vidutinių pajamų tenkančių vienam numeriui (RevPAR) rodikliai.

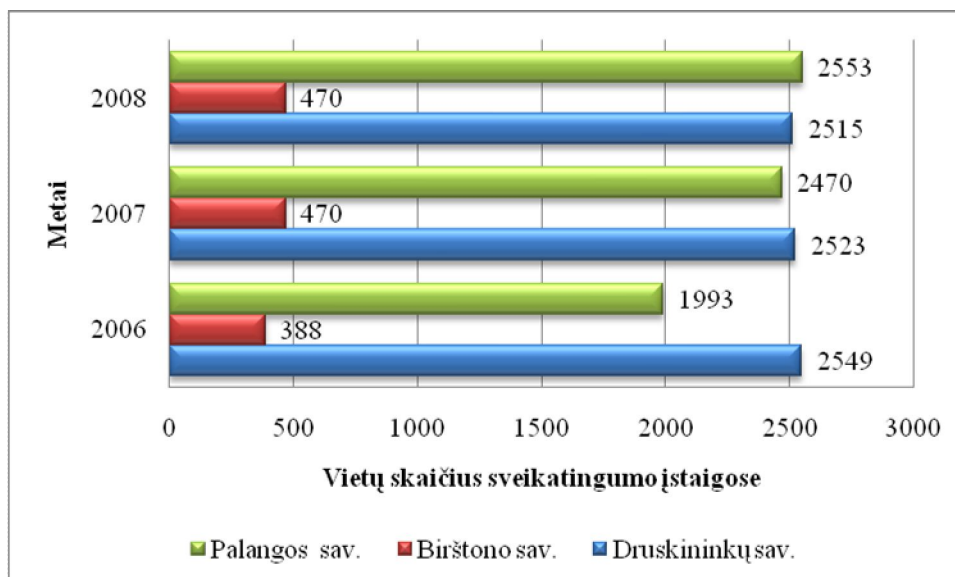
Vidutinės vieno numerio (užimtumo/parduoto) pajamos (ARR – average room return) - skaičiuojamos dalinant visas įplaukas, gautas per tam tikrą laikotarpį, iš užimtų/parduotų numerių skaičiaus. Vidutinės užimtų kambarių kainos apskaičiavimas palengvina kainos ir užimtų kambarių skaičiaus sąryšio tyrimus, nes skirtingi tipo kambariai parduodami už skirtingą kainą.

Vidutinės pajamos tenkančios vienam numeriui (RevPAR – Revenue per available room) – apskaičiuojamas dviem būdais. Pirmu atveju tam tikro laikotarpio įplaukos dalinamos iš visų apgyvendinimo įmonės turimų numerių skaičiaus. Kitas RevPAR apskaičiavimo būdas yra vidutinę vieno užimto numerio kainą (ARR) padauginti iš numerių užimtumo koeficiento.

Dėl duomenų trūkumo (Statistikos departamentas nepateikia informacijos apie pajamas iš sveikatingumo įmonių Lietuvos kurortuose apgyvendinimo veiklos) analizę pagal pajamas tenkančias 1 kambariui yra galima atlikti tik viešbučiams ir moteliams, todėl šios analizės mano darbe nėra.

Panašios tendencijos apie vietų skaičiaus kitimą pastebimos ir Birštono mieste, kurių kiekvienos sveikatingumo įstaigose yra apie 400 - 500 vietų. Tačiau šiame mieste vis tik fiksuojamas mažiau ryškus vietų skaičiaus kitimas.

Tai, ypač lyginant su Druskininkų ir Palangos atvejais, galbūt galėtų būti siejama su mažesniais sveikatingumo įstaigų restruktūrizacijos ir paslaugų reformų tempais.

7 pav. Nakvynės vietų skaičiaus kitimo tendencijos sveikatingumo įstaigose 2006–2008 m.

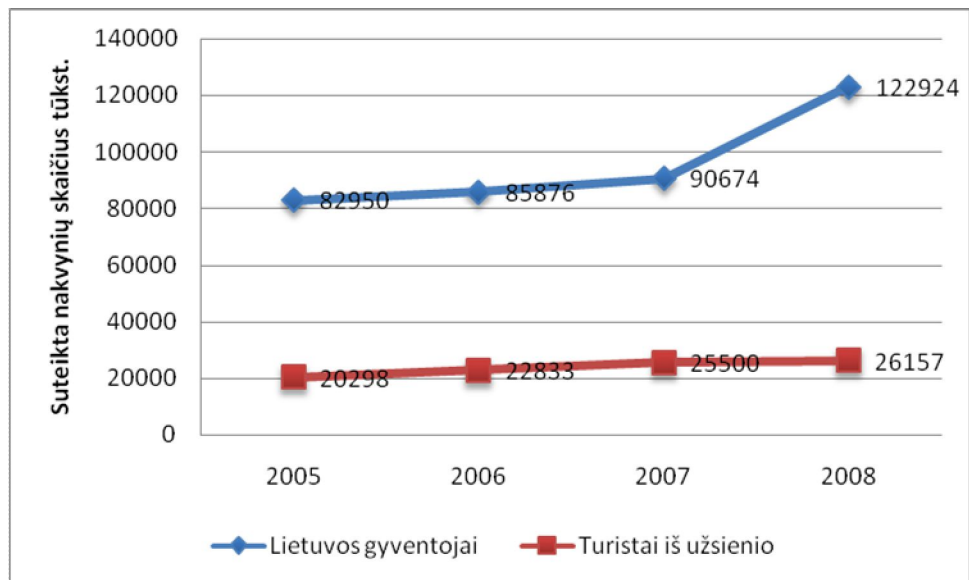
Šaltinis: Statistikos departamentas

Kurortų, sveikatingumo įstaigų lankytojai yra asmenys, atvykę reabilitacijos, sveikatos gražinamojo ir antirecidyvinių gydymo tikslais arba relaksaciniais, poilsio, atostogų tikslais. Poilsinio pobūdžio vizitai sveikatingumo įstaigose tampa vis populiarešni.

Atkreiptinas dėmesys, kad toliau analizuojami statistiniai duomenys apima tik tuos sveikatingumo įstaigų lankytojus (Lietuvos gyventojus ir turistus iš užsienio), kurie konkrečioje sveikatingumo įstaigoje naudojami nakvynės paslaugomis, t.y. pateikiami duomenys pirmiausiai rodo nakvynių skaičių, nepaisant to, kokiomis ir kiek sveikatos stiprinimo paslaugomis buvo naudojamos. Tie asmenys, kurie naudojami tik dienos sveikatingumo paslaugomis be nakvynės, statistiniuose rodikliuose neparodyti.

Kaip matyti iš toliau pateikiamų statistinių duomenų, pagrindinę dalį sveikatingumo įstaigų klientų 2005 - 2008 m. sudarė Lietuvos gyventojai. Jeigu 2005 - 2008 m. vietinių turistų skaičius sveikatingumo įstaigose buvo daugmaž stabilus (apie 80 tūkst. asmenų kasmet), tai pradėdant nuo 2007 m. šis skaičius pradėjo ženkliai didėti iki 90 tūkst., o preliminariais 2008 m. duomenimis vietinių turistų skaičius perkopė 122 tūkst.

Tuo tarpu turistų iš užsienio skaičius sveikatingumo įstaigose keitėsi ne taip žymiai – nuo beveik 20 tūkst. 2005 m. iki beveik 26 tūkst. 2008 m. Tačiau preliminariais duomenimis 2008 m. sveikatingumo įstaigose apsigyveno jau 26 tūkst. turistų iš užsienio. Taigi gali būti, kad pradeda formotis pakankamai ryškus kasmetinis užsienio turistų skaičiaus didėjimas.

8 pav. Sveikatingumo įstaigose apgyvendintų svečių skaičiaus dinamika 2005 – 2008 metais
Šaltinis: Statistikos departamentas

Žinant, kad ilgalaikių ir stabilių pajamų iš turizmo užtikrinimui labai svarbus turistų pritraukimas ilgesniam laikui, ne mažiau aktualu įvertinti, kiek laiko vienas turistas vidutiniškai praleidžia sveikatingumo įstaigoje vieno vizito/kelionės metu. Šis rodiklis gaunamas bendrą nakvynių sveikatingumo įstaigose skaičių padalinus iš bendro lankytojų skaičiaus.

Matyti, kad tiek Lietuvos, tiek ir užsienio turistų vidutinė vizito sveikatingumo įstaigoje trukmė yra pakankamai ilga ir viršija 10 dienų. Įdomu pastebėti, kad nuo 2006 m. vieno vizito trukmė vis tik trumpėja. Statistikos departamento duomenimis Lietuvos kelionių organizatoriai 2008 m. aptarnavo beveik 49,4 tūkst. užsienio turistų, tai 15,4% mažiau, lyginant su 2007 m. Taigi analizuojant šią situaciją, galbūt būtų galima daryti prielaidą, kad vis labiau ima keistis sveikatingumo įstaigų lankymo pobūdis, t.y. lyginant su vizitais grynai sveikatos priežiūros tikslais (gydymu, rehabilitacija) ima daugėti poilsinio ar relaksacinio pobūdžio vizitų.

Pateikiami skirtingi duomenys, ypač ši tendencija pastebima tarp vietinių turistų. Statistikos departamento atlikto vietinio turizmo tyrimo duomenimis (<http://193.219.12.232/lt/news/view/?id=6629&PHPSESSID=703306506eb9c72eda0be5b4b3ce3f98>) per 2008 m. palyginti su 2007 m., po šali keliavo 0,5% mažiau vietinių turistų su viena ir daugiau nakvynių (2008 m. – 966,2 tūkst., 2007 m. – 970,7 tūkst.). Vietinių turistų kelionių su viena ir daugiau nakvynių 2008 m., palyginti su 2007 m., padaugėjo 0,5%, o vienadienių lankytojų kelionių sumažėjo 0,1%. Vietinių turistų kelionių su viena ir daugiau nakvynių buvo 2,82 mln. (2007 m. – 2,81 mln.), o vienadienių lankytojų kelionių – 17,13 mln. (2007 m. – 17,14 mln.).

Lietuvos vietinių turistų kelionės nėra ilgos, jos dažniausiai trunka tik 1 - 4 nakvynes. Lietuvių vieno vizito trukmė ir taip yra trumpesnė lyginant su užsienio turistais. Turistų iš užsienio vizito sveikatingumo įstaigose trukmė šiek tiek ilgesnė, tačiau ir čia pastebima mažėjimo tendencija –

jeigu 2005 m. vidutinė vizito trukmė buvo 18 dienų, tai iki 2008 m. ji sutrumpėjo apie 14 proc. ir buvo beveik 16 dienų. Pažymėtina, kad 48,3% kelionės tikslas buvo laisvalaikis, poilsis, atostogos, 17,3% - kelionės tikslas buvo verslas, profesiniai interesai ir tokiam pačiam procesui – draugai, giminės, 2,9% - kelionės tikslas buvo sveikatinimo tikslai (Lietuvos turizmo 2008 apžvalga, http://www.tourism.lt/lt/stat/TURIZMAS_apzvalga.doc).

Į keliones po savo šalį Lietuvos gyventojai nevyko dėl didelio užimtumo (30%), nepakankamų pajamų (20%), sveikatos problemų (18%), nenoro keliauti (5%), šeiminių išipareigojimų (5%), 22% tai gyventojų priežasčių, kodėl nekeliavo, nenurodė (<http://193.219.12.232/lt/news/view/?id=6629&PHPSESSID=703306506eb9c72eda0be5b4b3ce3f98>).

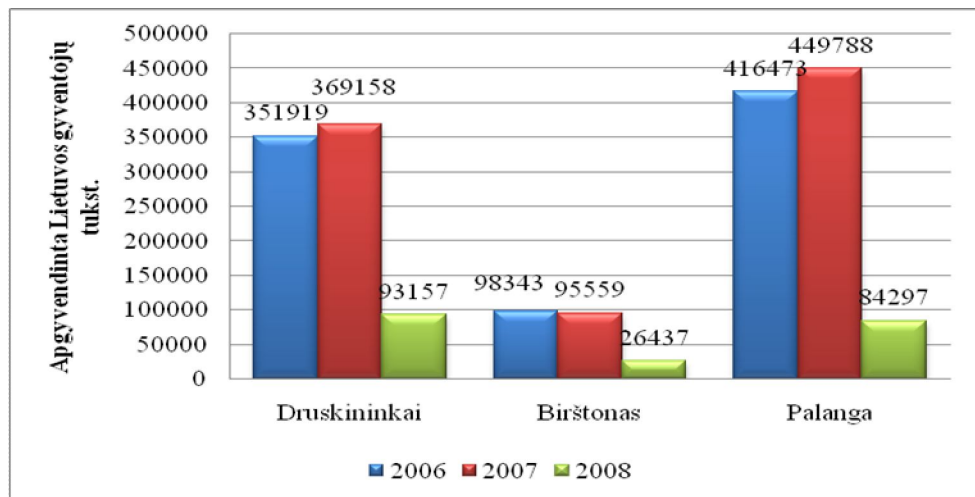
12 lentelė

Vietinis turizmas

Vietinis turizmas	2007	2008	Padidėjimas, sumažėjimas (-) %
Vietinių turistų skaičius	891	1282	43,9
Vienadieniai lankytojai	12306	15571	26,5

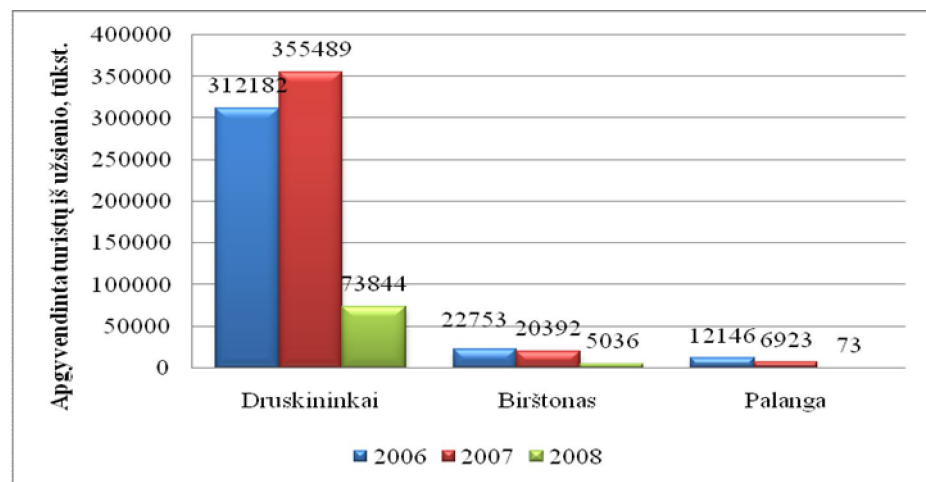
Šaltinis: Statistikos departamentas

Lyginant kurortuose esančių sveikatingumo įstaigų klientų struktūrą, taip pat pastebimi tam tikri skirtumai. Jeigu Palangos ir Birštono sveikatingumo įstaigose didžiąją dalį klientų sudaro Lietuvos gyventojai, tai Druskininkuose netoli pusės klientų yra turistai iš užsienio (žr. 5 priedą). Skirtingą Druskininkuose esančių sveikatingumo įstaigų paslaugų struktūrą rodo ir tas faktas, kad Druskininkų sveikatingumo įstaigose, lyginant su kitų savivaldybių, santykinai mažiau suteikiama reabilitacijos paslaugų, pvz. 2006 m. bendroje Druskininkuose esančių sveikatingumo įstaigų pajamų struktūroje reabilitacijos paslaugos sudarė 20,7 proc., tuo tarpu visos Lietuvos mastu reabilitacijos paslaugoms teko 39,7 proc. visų pajamų. Taigi akivaizdu, kad būtent Druskininkuose labiau orientuojamasi į platesnį gydymo ir relaksacijos paslaugų kompleksą, vystomos turizmo paslaugos, organizuojami seminarai, konferencijos, tuo tarpu kitose savivaldybėse kol kas populiarensnės tradicinės reabilitacijos ir antirecidyvinių gydymo paslaugos. Šias tendencijas dar labiau sustiprino pradėjęs veikti Vandens pramogų parkas.

9 pav. Lietuvos kurortuose, sveikatingumo įstaigose, apgyvendintų Lietuvos gyventojų skaičius (tūkst.) 2006-2008 m.

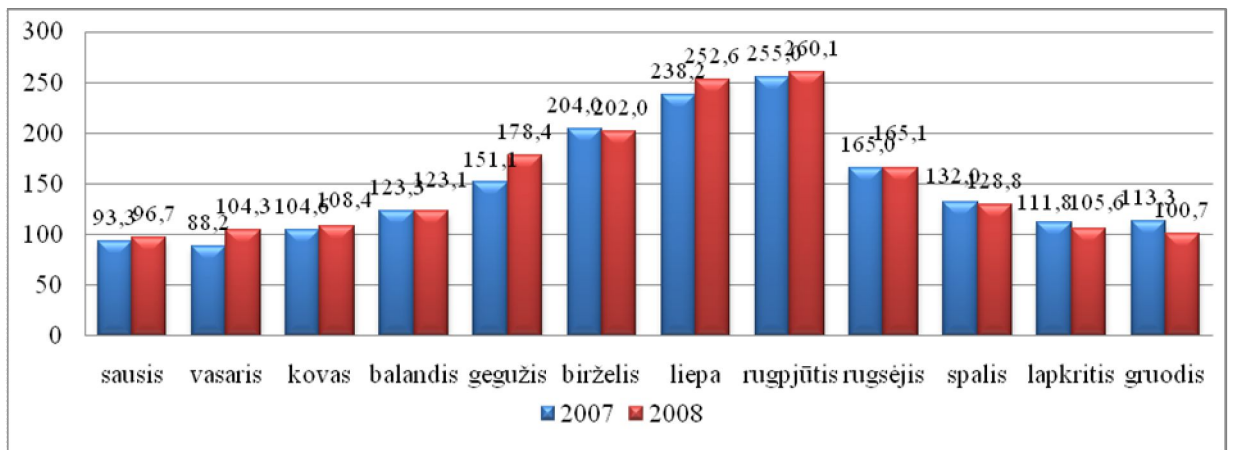
Šaltinis: Statistikos departamentas

10 pav. Lietuvos kurortuose, sveikatingumo įstaigose, apgyvendintų turistų iš užsienio skaičius (tūkst.) 2006-2008 m.

Šaltinis: Statistikos departamentas

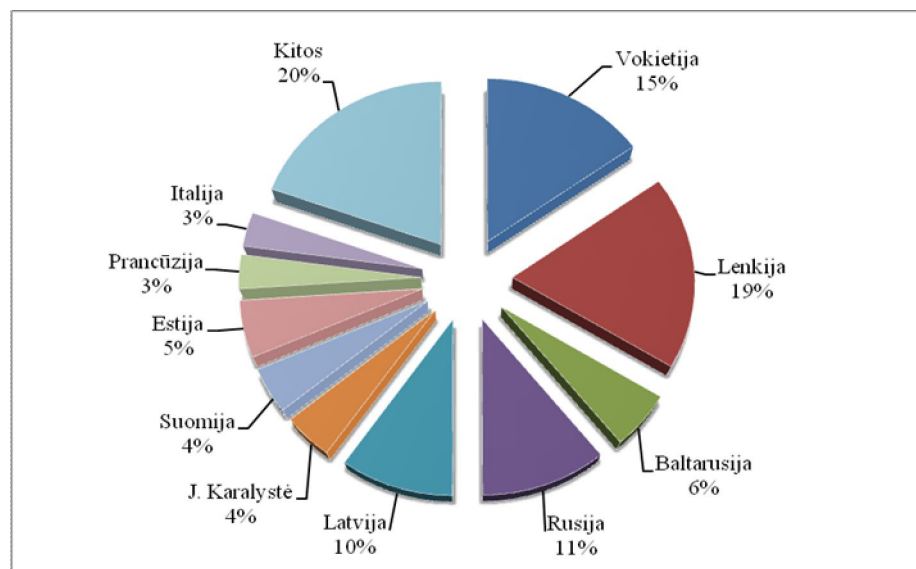
Sveikatingumo įstaigose pastebimas tam tikras sezoniškumas. Tačiau, lyginant su grynai turistinių paslaugų, pavyzdžiui tokių kaip vandens turizmas, kaimo turizmas ar pan. sezoniškumu, klientų skaičius atskirais sezono mėnesiais skiriasi mažiau nei ne sezono metu. Didelis sveikatingumo paslaugų populiarumas fiksuojamas tik liepos - rugpjūčio mėnesiais ir dalinai birželio mėnesį. Tuo tarpu visais kitais sezonais apgyvendintų klientų skaičius yra pakankamai stabilus ir svyruoja nuo 88,2 iki 165 tūkst. atskirais mėnesiais.

11 pav. Atskirais 2007 - 2008 m. mėnesių visose sveikatingumo įstaigose apgyvendintų turistų skaičius, tūkst.

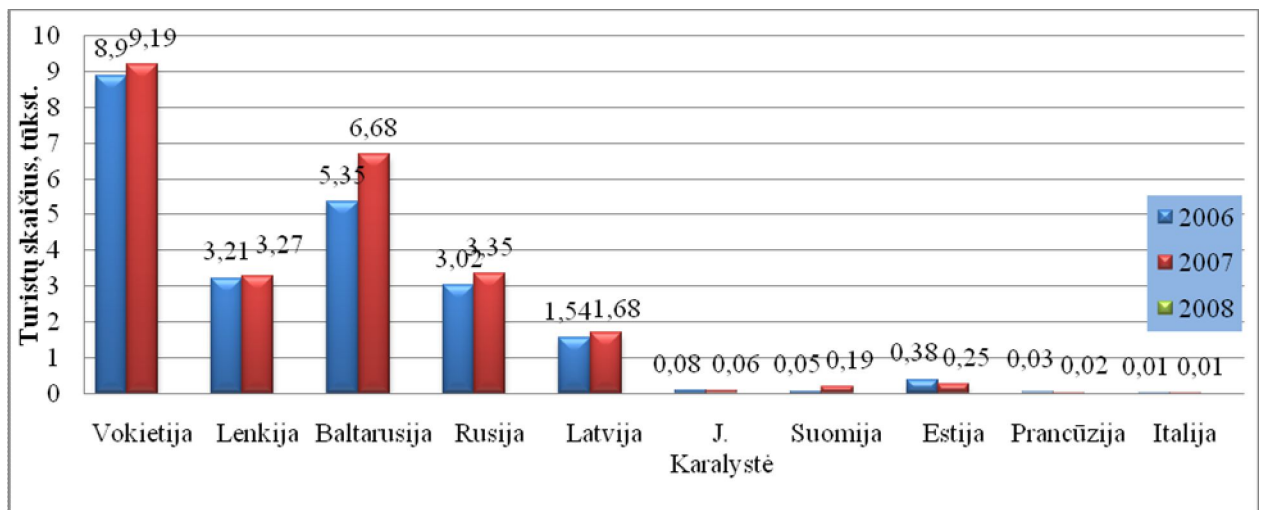
Šaltinis: Statistikos departamentas

Didžiausią dalį užsienio svečių per 2008 m. Lietuvos apgyvendinimo įstaigose sudarė svečiai iš ES (27 be Lietuvos) šalių – 559,9 tūkst. (74%). Pagrindinės tikslinės rinkos, iš kurių pritraukiama daugiausiai turistų, apsigyvenančių sveikatingumo įstaigose, yra Vokietija, Baltarusija ir Lenkija. Taip pat santykinai nemažai turistų atvyksta iš Rusijos ir Latvijos. Įdomu pastebėti, kad didžiausias turistų srauto augimas yra iš Vokietijos. Tai galėtų būti aiškinama tuo, jog būtent Vokietijoje yra susiformavusi pakankamai panaši į mūsų sveikatingumo įstaigų (sanatorijų, mineralinių vandenu kurortų ir pan.) samprata ir teikiamos panašaus pobūdžio paslaugos, taigi Vokietija ir toliau yra potencialiai viena iš didžiausių galimų sveikatingumo paslaugų turistų rinkų, ypač įvertinant pakankamai gerą paslaugų kainos ir kokybės santykį mūsų kurortų sveikatingumo įstaigose.

12 pav. Užsienio turistų, 2008 m. apsilankiusių sveikatingumo įstaigose, pasiskirstymas pagal šalis

Šaltinis: Statistikos departamentas

13 pav. Turistų iš atskirų šalių, apsilankiusių sveikatingumo įstaigose, skaičiaus kaita 2006-2008 m.
Šaltinis: Statistikos departamentas

Taip pat nuolat stabiliai auga turistų iš Latvijos, Estijos skaičius sveikatingumo įstaigose. Tuo tarpu nuo 2006 iki 2008 m. buvo fiksuojamas mažėjantis turistų iš J. Karalystės, Suomijos, Prancūzijos ir Italijos srautas.

Apibendrinimas: remiantis Statistikos departamento duomenimis, atlikta išsami sveikatingumo įstaigų veiklos analizė.

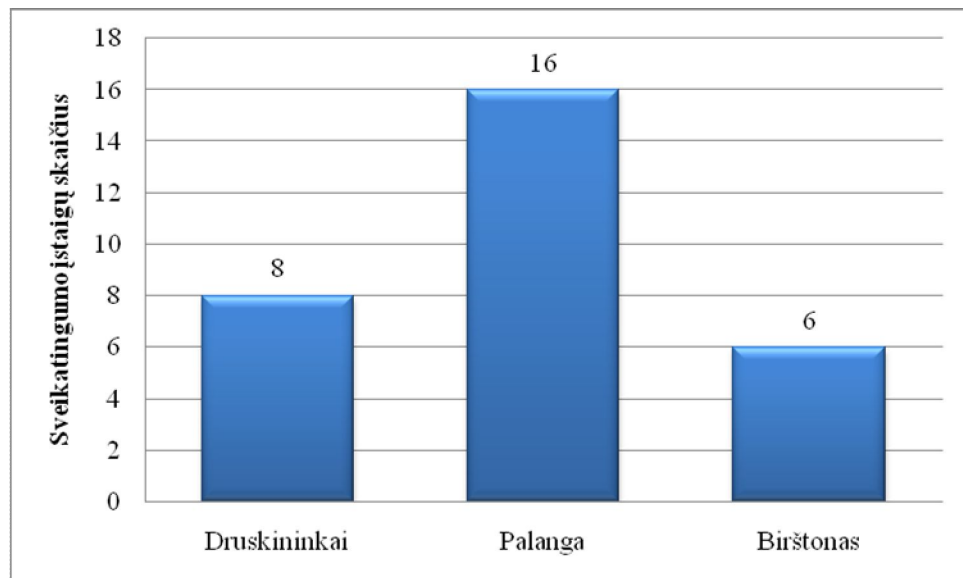
2.3. Lietuvos kurortų ekonominės veiklos analizė

2.3.1. Lietuvos kurortų augimo tendencijų vertinimas

Analizėje naudojami Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenys apie šių įstaigų pagal EVRK (ekonominės veiklos rūšių klasifikatorius) veiklą:

- sveikatingumo centrų veikla;
- reabilitacijos ligoninių veikla;
- sportinė veikla;
- kita, niekur nepriskirta poilsio organizavimo veikla.

Toliau analizėje šių keturių ekonominių veiklos rūšių įmonės ir įstaigos vadinamos sveikatingumo ir poilsio įstaigomis. Analizuojami suminiai šių veiklos rūšių įstaigų duomenys, nes dėl santykinai nedidelio įstaigų skaičiaus atskirose kurortuose, Statistikos departamentas duomenų pagal kiekvieną veiklos rūšį pateikti negali, kad nebūtų pažeistas konfidencialumo principas. Analizės laikotarpis: 2006 – 2008 metai.

14 pav. Analizuojamų sveikatingumo ir poilsio įstaigų skaičius pagal kurortus, 2008 m.

Šaltinis: Statistikos departamentas

Daugiausia analizuojamų sveikatingumo ir poilsio įstaigų veikia Palangoje – 16 įstaigų (2008 metais). 2006 – 2008 metais šių įstaigų skaičius Palangoje kasmet didėjo. Druskininkuose 2008 metais veikė 8 įstaigos. Birštone, 2008 metais veikia 6 sveikatingumo ir poilsio įstaigų (SPA centrai, viešbučiai su SPA centrais ir sanatorijos).

Reikia pažymėti, kad įstaigų skaičiumi Druskininkai nėra pirmaujanti, tačiau šių įstaigų veiklos mastu Druskininkai sveikatingumo įstaigos yra didžiausios. Veiklos masto įvertinimui tinkamas rodiklis – vidutinės metinės pajamos tenkančios vienai įstaigai. 2008 m. vienai Druskininkuose veikiančiai sveikatingumo ir poilsio įstaigai vidutiniškai teko virš 3,5 mln. pajamų.

Sėkmingiausi pagal apyvartą Druskininkų įstaigoms buvo 2008 metai. Vertinant Lietuvos kurortų mastu sveikatingumo ir poilsio įstaigų apyvarta nuo 2006 m. kasmet augo (tai parodo sveikatingumo ir poilsio įstaigose apsilankiusių užsienio turistų bei Lietuvos gyventojų skaičiai).

Sektorius augo tiek dėl kasmet didėjančio darbuotojų skaičiaus, tiek dėl didėjančio vieno darbuotojo sukuriamo produkto apimties (vidutinė apyvarta tenkanti vienam dirbančiajam). 2006 m. sveikatingumo ir poilsio įstaigose dirbo 4860 darbuotojų, 2007 m. dirbančiųjų skaičius išaugo 4% iki 4980, 2008 m. išaugo dar 6% iki 5223 dirbančiųjų. Tačiau reikia pažymėti, kad atskirose Lietuvos kurortuose buvo stebimas ir dirbančiųjų skaičiaus sveikatingumo bei poilsio įstaigose mažėjimas.

Svarbu pažymėti, kad sektoriaus didėjimui labai svarbus buvo vieno dirbančiojo produkto apimties didėjimas. Vidutinė apyvarta tenkanti vienam darbuotojui visos šalies mastu 2006 m. buvo 32471 litas, 2007 m. ji išaugo 21,5 proc. iki 39461 lito, 2008 išaugo dar 10,5 proc. iki 43648 litų. Sektoriaus apyvartos augimą labiau įtakojo darbuotojų produktyvumo didėjimas, nei dirbančiųjų skaičiaus didėjimas. Tai rodo augantį sektoriaus konkurencingumą ir turėtų būti vertinama kaip

teigiama tendencija, atsižvelgiant į tai, kad šiuo metu bendrai Lietuvos ekonomikai būdingas darbuotojų skaičiaus stygius.

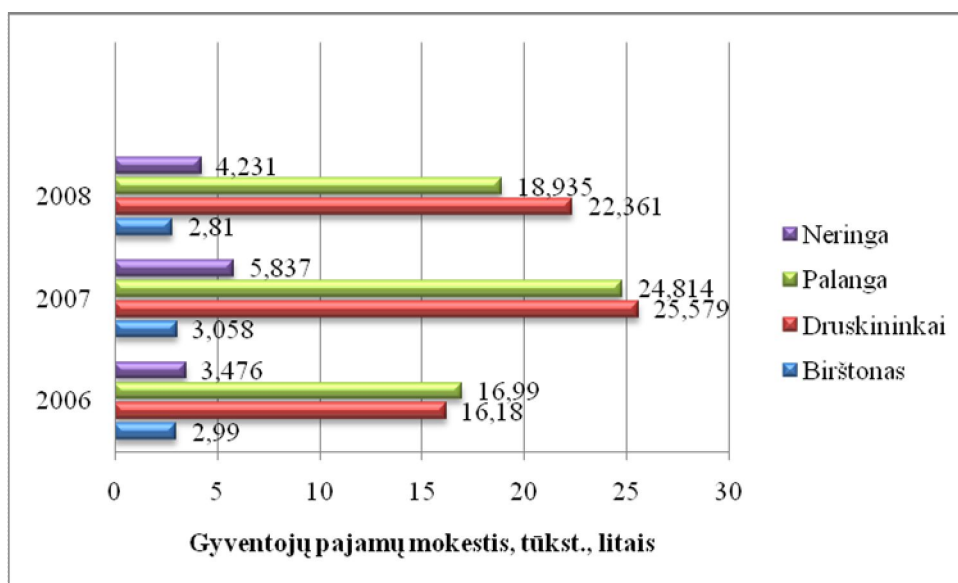
Bendrai galima pažymėti, kad sveikatingumo ir poilsio įstaigų sektorius 2006 – 2008 metais ekonominiu požiūriu augo. Sektoriaus apyvarta nuo 2006 metų, kai ji sudarė 125 mln. litų išaugo 47% ir 2008 metais sudarė 184 mln. litų. Augo ir vieno dirbančiojo produktyvumas: 2006 metais vienam dirbančiajam vidutiniškai teko 32471 litų sukurtam pajamų, 2008 metais jau 43648 litai sukurtam pajamų.

2.3.2. Lietuvos kurortų sumokėtų mokesčių analizė

Analizuojami šių įstaigų pagal EVRK sumokėti mokesčiai 2006 – 2008 m.:

- sveikatingumo centrų veikla;
- reabilitacijos ligoninių veikla;
- sportinė veikla;
- kita, niekur nepriskirta poilsio organizavimo veikla.

Toliau analizėje šių keturių ekonominių veiklos rūšių įmonės ir įstaigos vadinamos sveikatingumo ir poilsio įstaigomis.

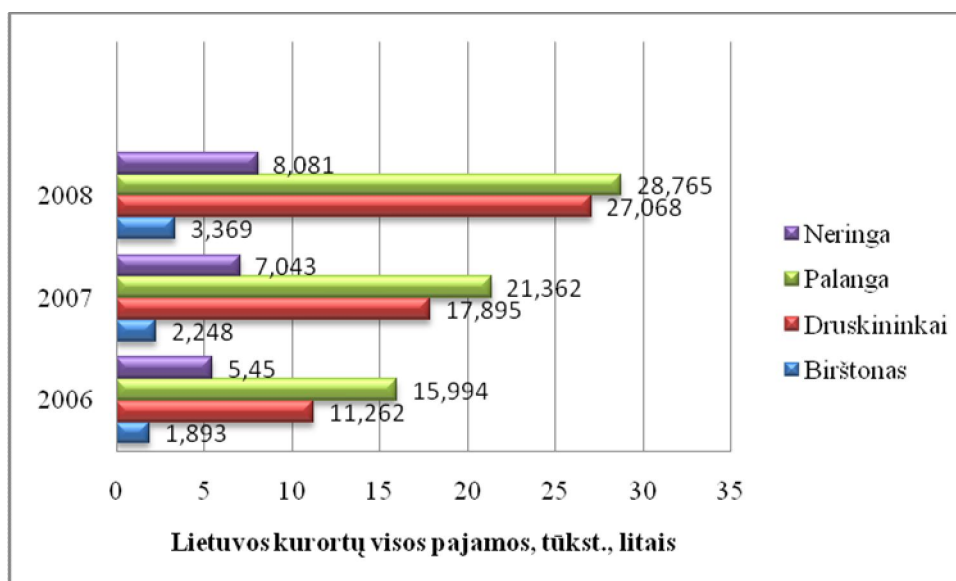

15 pav. Lietuvos kurortuose sumokėtas gyventojų pajamų mokestis, 2006 – 2008 m.

Šaltinis: Finansų ministerija

Iš viso per 2006 – 2008 metus sveikatingumo ir poilsio įstaigos sumokėjo virš 43 mln. litų gyventojų pajamų mokesčio. 2006 metais sumokėta 8,8 mln. litų, 2007 metais 12 mln. litų ir 2008 m. 15,5 mln. litų. Tačiau atsižvelgiant į kurortuose veikiančių sveikatingumo ir poilsio įstaigų skaičių „lyderiais“ pagal sumokėtą gyventojų pajamų mokestį galima įvardinti Druskininkų įstaigas. 2008 metais Druskininkuose per metus vidutiniškai sumokėjo 22,361 tūkst. litų GPM.,

Birštone – 2,810 tūkst. litų GPM., Palangoje - 18,935 tūkst. litų GPM. Neringoje – 4,231 tūkst. litų. Taigi ir sumokėto GPM analizė patvirtina, kad ekonominiu požiūriu didžiausios yra Druskininkuose veikiančios sveikatingumo ir poilsio įstaigos.

16 pav. Lietuvos kurortų, visos gautos pajamos, tūkst., litais 2006 – 2008 m.
Šaltinis: Finansų ministerija.

Viso per 2006 – 2008 metus sveikatingumo ir poilsio įstaigos sumokėjo 1,4 mln. litų pelno mokesčio. Didžioji dalis šio mokesčio sumokėta 2008 metais – 0,9 mln. litų. Daugiausiai pelno mokesčio sumoka Druskininkuose ir Birštone veikiančios sveikatingumo ir poilsio įstaigos. Pagal rodiklį vidutiniškai sumokėta pelno mokesčio vienai įstaigai 2008 metais, Druskininkuose sumokėta 9599 litai vienai įstaigai. Vertinant pagal sumokėto pelno mokesčio apimtį, pelningiausiai 2008 metais dirbo Druskininkų sveikatingumo ir poilsio įstaigos. Palangoje veikiančių sveikatingumo įstaigų sumokėtas vidutinis sumokėtas pelno mokeskis vienai įstaigai sudaro mažiau nei 1000 litų.

Apibendrinimas: Sveikatingumo ir poilsio įstaigų sektorius 2006 – 2008 metais ekonominiu požiūriu augo. Sektoriaus apyvarta nuo 2006 metų, kai ji sudarė 145 mln. litų išaugo 49% ir 2008 metais sudarė 214 mln. litų. Ekonominiu požiūriu didžiausios yra Druskininkuose veikiančios sveikatingumo ir poilsio įstaigos.

2.4. Lietuvos kurortų paslaugų konkurencingumo vertinimas

2.4.1. Paslaugų vertinimas

Šiuo metu metais Turizmo paslaugų registre (Valstybinio turizmo departamento informacinėje duomenų bazėje) įregistruota 10, su sveikatinimo ir sveikatingumo paslaugų teikimu susijusių įstaigų.

Sveikatingumo įstaigų pasiskirstymas pagal miestus

Pavadinimas	Miestas	Paslaugos tipas
Lietuvos sanatorija	Druskininkai	sanatorija
Palangos „Žvorūnė“	Palanga	sanatorija
„Dainava“	Druskininkai	sanatorija
„Sūručio“ sanatorija	Druskininkai	sanatorija
„Eglės“ sanatorija	Druskininkai	sanatorija
AB Birštono sanatorija „Versmė“	Birštonas	sanatorija
Vaikų sanatorija „Palangos gintaras“	Palanga	sanatorija
Viešoji įstaiga „Tulpės sanatorija	Birštonas	sanatorija
Vyturys	Palanga	Sveikatingumo kompleksas
Vilnius	Druskininkai	Sveikatingumo kompleksas

Lentelė sudaryta darbo autorės, remiantis: *Turizmo paslaugos*. Valstybinis turizmo departamentas. [žiūrėta 2009-04-15]. Prieiga per internetą: <<http://turreg.tourism.lt:81/website/tp/viewer.htm>>.

Remiantis Turizmo paslaugų registro duomenimis, daugiausia sveikatingumo įstaigų (sanatorijų ir sveikatingumo kompleksų) yra Druskininkuose (5), kitos – Palangoje (3), Birštone (2).

Atlikus Lietuvoje teikiamų sveikatingumo ir SPA paslaugų paiešką Nacionalinės turizmo informacinės sistemos (NTIS) internetiniame portale (www.travel.lt), prie apgyvendinimo paslaugų pateikiamos sveikatingumo įstaigų sąrašas.

Svarbu pažymėti, kad daugumoje Lietuvos sanatorijų yra įrengtos konferencijų salės, didžiausios jų yra Dainavos sanatorijoje (Druskininkai), Eglės sanatorijoje (Druskininkai), sanatorijose Versmė (Birštonas). Eglės sanatorijoje yra 4 konferencijų salės (didžiausia 400 vietų), Dainavos sanatorijoje – 9 konferencijų salės (didžiausia 255 vietų), Sanatorijoje Versmė - 2 konferencijų salės (didžiausia 240 vietų).

Sanatorijos teikia gana platų sveikatingumo paslaugų spektrą – mineralinio vandens, purvo, vaistažolių ir kitos vonios, fizioterapija, klasikiniai ir povandeniniai masažai, aerobika, fitnes. Deja, NTIS pateiktais duomenimis, mineralinio vandens baseinai yra tik Eglės sanatorijoje (Druskininkai) ir Sanatorijoje Versmė (Birštonas).

Taigi, Lietuvos sanatorijos teikia sveikatingumo paslaugas ir daugiau akcentuoja sveikatinimo veiklą, kai tuo tarpu užsienyje SPA apjungia ne tik sveikatos turizmą, bet sveikatingumo, grožio ir geros fizinės būklės programas, atsistatymą, atsinaujinimą ir atsipalaidavimą ir yra derinamas su „viskas įskaičiuota“ sistema, t.y. apgyvendinimu, maitinimu, pramogomis, sportu ir kitomis veiklomis, tenkina įnoringiausius individualių turistų, turizmo organizacijų bei agentūrų poreikius.

Lietuvoje sveikatingumo įstaigose vyrauja tik klasikinės gydymo procedūros, tuo tarpu aukštos kokybės europines tendencijas atitinkančiomis SPA paslaugomis ir rinkodaros priemonėmis Lietuvoje kol kas išsiskiria tik SPA Vilnius ir East Island Oriental SPA (Druskininkų vandens pramogų parkas).

Svarbu ir tai, kad SPA centrai Europoje vis dažniau į SPA pasiūlą įtraukia modernius vandens parkus, konferencijų ir kosmetikos (grožio) centrus.

Geriausias atitikmuo šioms tarptautinėms tendencijoms yra Druskininkų Vandens pramogų parke veikiantis East Island Oriental SPA centras, kuriame teikiamos paslaugos apima įvairius masažus, Rytų SPA procedūras, kūno ir veido puoselėjimo programas, kasdienes grožio procedūras, egzotines SPA vonias.

Remiantis UAB Ispado pateikiamais duomenimis, Lietuvos kurortuose šiuo metu veikia 20 įmonės, į kurių pavadinimus įtrauktas žodis SPA. Palangos viešbučiuose veikia dešimt SPA centrai, Druskininkuose veikia keturi SPA pavadinimą turintys objektai ir Birštone veikia trys SPA centrai.

Apibendrinimas: atsižvelgiant į pasaulines ir europines tendencijas, Lietuvos kurortuose SPA kompleksuose turėtų būti SPA, sveikatingumo ir sveikatinimo paslaugos apjungiamos ne tik su apgyvendinimu, maitinimu, pramogomis ir sportu, bet ir įtraukiamos modernios programos (Indijos, Kinijos ir Rytų gydymo metodai, natūralus gydymas (Kneipp), plėtojamos vandens pramogos, konferencijų ir kongresų, grožio centrai.

Kadangi Europoje ypač populiarūs aukštos kokybės SPA viešbučiai (angl. wellness/SPA hotel), esantys kurortuose, teikia klientams keletą išskirtinai kokybiškų SPA paslaugų, šios tendencijos pradedamos plėtoti ir Lietuvoje (pvz. Palangoje investicijos į viešbučių SPA centrų plėtrą skaičiuojamos dešimtimis milijonų litų).

Taip pat būtina apibrėžti SPA ir sveikatingumo sąvokas rinkoje, kad pirmiausiai informuoti paslaugų naudotojus apie teikiamų paslaugų kokybę ir galimybes, o taip pat turėti galimybę atlikti socialinį ir ekonominį paslaugų vertinimą.

Rinkodaros priemonių vertinimas

Atliktus sveikatingumo paslaugų paiešką Lietuvos internetinėse svetainėse, nustatyta, kad informacija pateikiama nesistemiškai, sąvokos nesuvienodintos, vyrauja sanatorijos, gydyklos ir reabilitacijos centrai, t.y. sanatorinio gydymo ir sveikatinimo paslaugos. Užsienio šalyse pereinama prie vieno bendro apibrėžimo į sąvoka SPA tai yra ypač populiarūs užsienio internetinėse svetainėse. Dauguma kontaktų ir informacijos naudojamos šioje studijoje taip pat buvo surasta Internetinių svetainių pagalba.

www.travel.lt, Valstybinio turizmo departamento Nacionalinėje turizmo informacinės sistemos internetinėje svetainėje prie apgyvendinimo paslaugų užsiregistravusios 9 sanatorijų: 5 Druskininkuose, po 2 Birštone ir Palangoje.

Sanatorijos ir sveikatingumo centrai savo paslaugas pristatomos ir savivaldybių internetinėse svetainėse:

- www.druskininkai.lt svetainės turizmo skiltyje pateikiama informacija apie 9 sveikatingumo centrų (SPA Vilnius, Druskininkų gydykla, Centras „Dainava“, Medea klinika ir diagnostika, Europa Royale, Best Western Central, Pušynas, Violeta, Aqua Medūza).
- www.birstonas.lt svetainėje turizmo skiltyje pateikiama informacija apie mieste esančias sanatorijas (Sanatorija „Versmė“, „Tulpės“ sanatorija ir Karaliskoji rezidencija, taip pat įmonės užsiimančios SPA Sofijos rezidencija, Sonata, Audenis).
- www.palanga.lt svetainėje pateikiama informacija apie gydymo ir reabilitacijos paslaugas 14 objektų (ligoninėse, reabilitacijos centruose, klinikose, sanatorijose ir kt.).

Nemažai objektų registruojama turistams skirtuose portaluose:

- <http://www.spatravel.lt> svetainėje SPA paslaugos skirstomas pagal miestus (Birštonas, Druskininkai, Palanga). Viso pateikiama 32 sanatorijos ir SPA viešbučiai, iš jų 4 Birštone, 14 Druskininkuose, 11 Palangoje.
- <http://www.viskasturizmui.lt> svetainėje pateikiama informacija apie 30 sanatorijas ir gydyklas, kurios teikia sveikatingumo paslaugas, iš jų 8 – Druskininkuose, 6 Birštone, 16 Palangoje.

Lietuvoje vis dar išlieka nuostata, kad geriausia informaciją gauti ir perduoti informaciją „iš lūpų į lūpas“, t.y. informaciją gauti iš giminių, draugų ir pan., taip pat lygiagrečiai formuojasi poreikis ir įgūdžiai ieškoti informacijos Internetu.

Taip pat būtina nepamiršti, kad iki šiol didelė lankytojų dalis vyksta į minėtas įstaigas gydytojų nukreipimu ar siuntimu, todėl informacija gaunama iš gydytojų.

Apibendrinimas: būtina vystyti SPA ir sveikatingumo paslaugų rinkodarą nacionaliniu mastu, siekiant sustiprinti Lietuvos konkurencingumą tarptautinėse rinkose: tobulinti NTIS, išleisti leidinį apie Lietuvos kurortuose esančias kokybiškas sanatorijas, sveikatingumo kompleksus, SPA paslaugas teikiančias sveikatingumo įstaigas, kurios puikiai reprezentuotų Lietuvos kurortinio turizmo galimybes Lietuvoje.

2.5. Lietuvos kurortų SSGG analizė

Atlikus Lietuvos kurortų dabartinės situacijos analizę, galima išskirti jų stiprias ir silpnas puses, kurios pateikiamos SSGG ataskaitos forma.

SSGG analizės esmė – peržiūrėti svarbiausias analizės išvadas bei parengti subalansuotas strategijas, kurių paskirtis – sukurti priemonių sistemą, leidžiančią geriausiai panaudoti išteklius.

Druskininkų kurorto SSGG (SWOT) analizė

<p>Stiprybės</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Unikalūs gamtiniai ištekliai, tinkantys kurortinio gydymo, sveikatingumo ir turizmo vystymui. 2. Kurortinio gydymo įstaigų koncentracija 3. Turtingi etnokultūriniai ištekliai 4. Turtingas kultūros ir architektūros paveldas. 5. Geografinė vieta palanki turistų pritraukimui iš Lenkijos, NVS šalių. 6. Galimybė įsteigti turistinius maršrutus po Baltarusijos istorines pilies ir įžymias Lietuvos vietas. 7. Turistams patrauklios Druskininkų aplinka (Grūto parkas, Nacionalinis parkas ir kt.). 8. Miškai turtingi įvairiomis miško gėrybėmis. 9. Medžioklių plotai, tinkami komercinės medžioklės organizavimui. 10. Aukštas kvalifikuotų specialistų lygis ir materialinė bazė. Parengtas Lietuvos kurortų plėtros planas. 11. Parengta Druskininkų kurorto plėtros programa. 	<p>Silpnybės</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Nepakankamas Druskininkų, kaip sanatorinio kurorto, populiarumas Lietuvoje ir užsienyje. 2. Nepakankamai išnaudojamas kurorto gamtinis-rekreacinis ir gydomasis potencialas. 3. Santykinai mažos investicijos. 4. Informacijos, reklamos trūkumas. 5. Itin žemas svečių aptarnavimo infrastruktūros lygis. 6. Nėra strateginio, integruoto visų miesto sektorių vystymo. 7. Kvalifikuotų specialistų stoka. 8. Vietinių gyventojų verslumo ir iniciatyvos stoka 9. Pernelyg aukštos paslaugų kainos esamai paslaugų kokybei. 10. Druskininkuose dar nepakankamas kurortui būdingo paslaugų ir prekybos įmonių tinklas. 11. Didelis Nemuno užterštumas. 12. “Muselių” problema. 13. Daugelio sanatorijų inventorių labai nusidėvėjęs. 14. Mažas sanatorijų vietų užimtumo lygis, todėl, kad orientuojamasi tik į Valstybinės ligonių kasos finansuojamus ligonius 15. Neteikiamos šeimyninio gydymo paslaugos. 16. Itin žemas su gydymu nesusijusių paslaugų paketo lygis: laisvalaikio, pramogų organizavimo, apgyvendinimo problemos. 17. Skurdi ir mažai prieinama sanatorijų sporto ir poilsio bazė: pasigendama sporto aikštynų, baseinų, saunų, grožio ir sveikatingumo centrų, teniso kortų. 18. Labai didelis bedarbystės lygis.
<p>Galimybės</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Visokeriopai didinti kurorto patrauklumą. 2. Vystyti naują kurorto veiklos sferą – rekreacinį-pažintinį turizmą, siekiant maksimaliai panaudoti apylinkių gamtinį, etnokultūrinį ir istorinį potencialą. 3. Vystyti Druskininkų gydomąjį potencialą ne kiekybine, o kokybine prasme. 4. Gerinti teikiamų paslaugų kokybę, išplėsti jų struktūrą, orientuojantis tiek į pavienius asmenis, tiek į šeimą. 5. Spręsti sanatorijų priklausomybės ir privatizacijos klausimus. 6. Spręsti sanatorijų specializavimo ir restruktūrizavimo klausimus. 7. Aktyviau propaguoti informaciją apie Druskininkus Rytų ir Vakarų (net JAV) rinkose. 8. Spręsti Fizioterapijos gydyklos rekonstrukcijos klausimą. 8. Vystyti laisvalaikio, svečių aptarnavimo infrastruktūrą. 9. Plėtoti turizmo, sporto ir sportinių pramogų infrastruktūrą. 10. Spręsti kurorto tolygesnio sezoninio apkrovimo problemą: dalį sanatorinių vietų naudoti kaip viešbučius. 11. Inicijuoti sanatorijoms, turizmui ir rekreacijai reikalingo personalo kvalifikacijos kėlimą. 12. Vietinių gyventojų švietimas, atskirų verslo vystymo sričių populiarinimas 13. Atskirų miesto sričių vystymo ar atskirų objektų vystymo investicinių projektų rengimas ir jų pateikimas įvairioms tarptautinėms programoms 	<p>Grėsmės</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Valstybinio požiūrio į kurortų plėtrą trūkumas. 2. Bendras šalies ekonominis nuosmukis. 3. Priimtų sprendimų tęstinumo nebuvimas. 4. Kurorto išnykimas, jeigu toliau nebus vystomas. 5. Vietinių gyventojų nesuinteresuotumas. 6. Nemuno užterštumas

Birštono kurorto SSGG (SWOT) analizė

Stiprybės <ol style="list-style-type: none"> 1. Patogi geografinė padėtis. 2. Geras susisiekimas, geri keliai. 3. Vertingi gamtiniai išteklių, tinkantys Kurortinio gydymo, sveikatingumo ir turizmo vystymui. 4. Vandens išteklių, tinkami vandens turizmo vystymui. 5. Labai palanki vieta sporto vystymui. Pakankamai išvystyta sportinė bazė. 6. Inicijatyvi savivaldos išraiška. 7. Galimybė pritraukti kvalifikuotus specialistus. 8. Parengtas Birštono kurorto smulkaus ir vidutinio verslo plėtros programa. 9. Baigiamas rengti kurorto teritorinis planas. 10. Parengtas ekonominis pagrindimas "Kelių tinklo sutvarkymas Nemuno kilpų regioniniame parke Birštono savivaldybės teritorijoje.	Silpnybės <ol style="list-style-type: none"> 1. Santykinai didelis pensijinio amžiaus gyventojų skaičius. 2. Nepakankamai išnaudojami vertingi kurorto gamtiniai - rekreaciniai išteklių. 3. Neišvystyta turizmo infrastruktūra. 4. Mažai apgyvendinimo paslaugas teikiančių įmonių. 5. Trūksta maitinimo įmonių tinklo. 6. Nepakanka kurortui būdingo paslaugų tinklo. 7. Nepakankamai išnaudojama sanatorijų bazė. 8. Neįrengtos fizinės terapijos gydymo. 9. Nesukurta vandens turizmo infrastruktūra. 10. Reklamos ir informacijos stoka (tame tarpe ir užsienyje). 11. Vietinių gyventojų verslumo ir iniciatyvos stoka 12. Nėra strateginio, integruoto visų miesto sektorių vystymo. 13. Nerengiami atskirų miesto objektų vystymo investiciniai projektai, galintys dalyvauti ir laimėti konkursuose.
Galimybės <ol style="list-style-type: none"> 1. Miesto turizmo paslaugų marketingo aktyvinimas. 2. Miesto vystymo kryptių integravimas su kitų turistinių regionų ir Nemuno kilpų regioninio parko plėtros projektais. 3. Vietinių ir užsienio investicijų paieška ir pritraukimas. 4. Bendradarbiavimas su Lietuvos ir užsienio įmonėmis. 5. Turizmo informacinės veiklos vystymas, sukuriant integruotą informacinę sistemą. 6. Specialiųjų sveikatinimo poilsio bei aktyvaus poilsio veiklų pagal įvairius interesus ir turizmo tipus organizavimas. 7. Pramogų infrastruktūros vystymas. 8. Kurortui būdingo paslaugų įmonių tinklo vystymas. 9. Vietinių gyventojų švietimas, atskirų verslo vystymo sričių populiarinimas. 10. Atskirų miesto sričių vystymo ar atskirų objektų vystymo investicinių projektų rengimas ir jų pateikimas įvairioms tarptautinėms programoms. 11. Vandens turizmo plėtojimas.	Grėsmės <ol style="list-style-type: none"> 1. Valstybinio požiūrio į kurortų plėtrą trūkumas. 2. Bendras šalies ekonominis nuosmukis. 3. Kurorto išnykimas, jeigu toliau nebus vystomas. 4. Vietinių gyventojų nesuinteresuotumas. 5. Priimtų sprendimų tęstinumo nebuvimas. 6. Ekologinės nelaimės.

Palangos kurorto SSGG (SWOT) analizė

Stiprybės <ol style="list-style-type: none"> 1. Turtingi gamtiniai rekreaciniai išteklių ir populiarus jūros kurorto įvaizdis. 2. Kurortinio gydymo įstaigų koncentracija ir geras profesinis lygis. 3. Kultūros renginių tradicijos. 4. Išvystyta transporto infrastruktūra. 5. Platus viešbučių tinklas. 6. Galimybė pritraukti kvalifik. žmonių išteklius 7. Platus maitinimo įmonių tinklas. 8. Didelis etnokultūrinis paveldas. 9. Didžiuliai pliažų plotai 10. Medžioklės plotai ir realizuojamos komercinės medžioklės org. galimybės. 11. Palankios sąlygos mėgėjiškai žūklei. 12. Realios galimybės vystyti ekologinę maitinimo sistemą.	Silpnybės <ol style="list-style-type: none"> 1. Santykinai didelis nedarbo lygis. 2. Neišnaudojami etnokultūriniai išteklių 3. Fiziškai ir moraliai pasenęs rekreacinių įstaigų fondas. 4. Nėra pliažų aptarnavimo infrastruktūros. 5. Žema paslaugų teikimo kultūra ir kokybė 6. Nėra vieningos apgyvendinimo privačiame sektoriuje paslaugų informacinės bazės. 7. Labai trumpas kurortinis sezonas. 8. Neagresyvus miesto marketingas. 9. Informacijos stoka. 10. Atskirų sričių valdininkų žema kvalifikacija. 11. Vietinių gyventojų verslumo ir iniciatyvos stoka 12. Nėra strateginio, integruoto visų miesto sektorių vystymo. 13. Neįvertinami paruošti projektai. 14. Nerengiami atskirų miesto objektų projektai. 15. Nedalyvaujama tarptautiniuose projektuose. 16. Nepakankama architektūrinės kokybės kontrolė.
---	---

<p>Galimybės</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Agresyvosios turizmo vystymo politikos vykdymas. 2. Rekreacinių paslaugų kiekybinis ir kokybinis vystymas 3. Sezoniškumo problemos sprendimas, didinant rekreacinį užimtumą 4. Rekreacinių išteklių panaudojimas diferencijuojant įvairiems lankytojų srautams. 5. Individualaus turizmo vystymas. 6. Ekologinės žemdirbystės apylinkėse, ekologinės maitinimo sistemos vystymas. 7. Etnokultūrinio turizmo vystymas ir ryšys su Žemaitijos Nacionaliniu parku. 8. Valdininkų kvalifikacijos kėlimas. 9. Vietinių gyventojų švietimas, atskirų verslo. vystymo sričių populiarinimas 10. Atskirų miesto sričių vystymo ar atskirų objektų vystymo investicinių projektų rengimas ir jų pateikimas įvairioms tarptautinėms programoms 11. Komercinės medžioklės organizavimas 12. Pliažų aptarnavimo infrastruktūros sukūrimas. 13. Koreguoti naują plėtros planą. 	<p>Grėsmės</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Valstybinio požiūrio į kurortų plėtrą trūkumas. 2. Bendras šalies ekonominis nuosmukis 3. Priimtų sprendimų tęstinumo nebuvimas. 4. Rekreacinių zonų urbanizavimas 5. Aplinkos užterštumo augimas 6. Jūros vandens lygio kilimas ir dažnos audros, galintys įtakoti pliažo plotų mažėjimą. 7. Avarijos Būtingės naftos terminale
--	---

Neringos kurorto SSGG (SWOT) analizė

<p>Stiprybės</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Prestižinis įvaizdis (Neringa įtraukta į pasaulinį UNESCO sąrašą). 2. Geografinė padėtis palanki užsienio turistų pritraukimui. 3. Kultūrinių renginių tradicijos 5. Unikalus gamtiniai rekreaciniai ištekliai 6. Unikalus ir savitas etnokultūrinis paveldas 7. Galimybė jungtis prie Kaliningrado srities turistinių maršrutų. 8. Unikalus tradiciniai verslai 9. Dideli ir neužteršti jūros paplūdimiai 10. Prielauka jachtoms 11. Palankios sąlygos žūklei, vandens turizmui bei vandens pramogoms 12. Esama žvejybinė bazė. 13. Turi Nacionalinio parko statusą. 14. Yra parengtas kurorto ir kartu Nacionalinio parko generalinis plėtros planas. 	<p>Silpnybės</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Gana sudėtinga geografinė padėtis turizmo aspektu. 2. Susisiekiimo problemos. 3. Labai netolygiai išvystytos gyvenvietės. 4. Nerengiami atskirų miesto objektų vystymo investiciniai projektai, galintys dalyvauti ir laimėti konkursuose. 5. Nepakankamai išnaudojami gamtiniai rekreaciniai ištekliai. 6. Nepakankamas etnokultūrinių išteklių eksponavimas. 7. Blogai išvystyta rekreacinių paslaugų infrastruktūra. 8. Labai trumpas kurortinis sezonas 9. Kvalifikuotos darbo jėgos nutekėjimas. 10. Vietinių gyventojų verslumo ir iniciatyvos stoka 11. Nepakankamas vietinių gyventojų konkurentabilumas darbo rinkoje. 12. Nepakankamai išvystyta maitinimo įmonių infrastruktūra. 13. Nėra vieningos apgyvendinimo privačiame sektoriuje paslaugų informacinės bazės. 14. Menka pliažų aptarnavimo infrastruktūros. 15. Kuršių marių vandens užterštumas. 16. Neišvystytas vandens transportas. 17. Prasti kontaktai su Nacionalinio parko direkcija.
<p>Galimybės</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Etnokultūrinio turizmo vystymas 2. Rekreacinių paslaugų infrastruktūros kokybinis vystymas 3. Unikalių turizmo formų vystymas (ypač vandens turizmo) 4. Turizmo informacinės infrastruktūros vystymas 5. Tradicinių verslų išsaugojimas ir skatinimas 6. Aptarnavimo sferos darbuotojų profesinės kvalifikacijos kėlimas 7. Naująją Smiltynės Perkėlą atiduoti Neringai. 8. Pliažų aptarnavimo infrastruktūros sukūrimas. 9. Vietinių gyventojų švietimas, atskirų verslo vystymo sričių populiarinimas 10. Atskirų miesto sričių vystymo ar atskirų objektų vystymo investicinių projektų rengimas ir jų pateikimas įvairioms tarptautinėms programoms 	<p>Galimybės</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Valstybinio požiūrio į kurortų plėtrą trūkumas. 2. Bendras šalies ekonominis nuosmukis 3. Priimtų sprendimų tęstinumo nebuvimas. 4. Rekreacinių zonų urbanizavimas 5. Aplinkos užterštumas. 6. Menka koordinacija tarp savivaldybės ir Nacionalinio parko direkcijos veiklos 7. Jūros uraganai ir audros.

IŠVADOS

Išanalizavus mokslinę literatūrą apie turizmo plėtrą, subalansuotą turizmo plėtrą, Lietuvos kurortų sampratą, paskirtis, klasifikacijas, funkcijas, infrastruktūrą, siūlomas paslaugas, kurortologiją, bei Lietuvos kurortų plėtros galimybes galima daryti tokias išvadas:

- Poilsio bei gydomaisiais kurortais Lietuvoje pripažinti keturi miestai – Druskininkai, Birštonas, Palanga, bei Neringa. Kurortai teikia klientams gydomąsias, rekreacines, pramogines paslaugas. Pagal veiklos pobūdį gali būti skirstomi į dar keturis tipus: vasaros; žiemos; pajūrio; sanatoriniai. Taip pat kuriamos kurortinio, pramoginio ir visuomeninio tipo struktūros: akvaparkai, sveikatos ir grožio linijos, golfo aikštynai, hipodromai ir t.t.
- Už kurortų plėtrą yra atsakinga valstybė, kurortinių miestų savivaldybės ir patys žmonės, kurie nori efektyviai pailsėti. Turizmo plėtrą būtina vykdyti tolydžiai. Apie tolydžią turizmo plėtrą galima kalbėti tik tuomet, kai atliekami veiksmai yra ekonomiškai įmanomi ir leistini, reikalingi ir perspektyvūs socialine bei ekologine prasme, pritaikyti ir integruoti vietos regionui. Pagrindinis tolydžios turizmo plėtros uždavinys yra ne tik patenkinti turistų, vietinių gyventojų bei turizmo paslaugas teikiančių organizacijų poreikius, bet ir garantuoti darniai veikiančios turizmo infrastruktūros formavimą. Šio uždavinio įgyvendinimui tikslinga naudoti R. Sharpley tolydžios turizmo plėtros modelį.
- Iki šiol nėra įstatyminės teisinės bazės, reglamentuojančios kurortų veiklos metodus. Norint užtikrinti tinkamą ir pagrįstą ligonių reabilitaciją, panaudojant natūralius gamtinius veiksnius, būtina atgaivinti mokslinius tiriamuosius kurortologijos srities darbus. Kurorte esantys gamtiniai gydomieji išteklių turi būti mokslškai ištirti ir pripažinti gydomaisiais tik remiantis kompleksiniais fiziniais, cheminiais, biologiniais, farmakodinaminiais tyrimais bei klinikiniais stebėjimais. Natūralių gamtinių veiksnių gydomosios savybės turi būti periodiškai tikrinamos.

Atliekant Lietuvos kurortų ekonominį vertinimą galima daryti tokias išvadas:

- Iki 2007 m. birželio 1 d. įgyvendinti 2 projektai, kurių bendra vertė siekia 59 mln. Lt ir sukurta apie 170 darbo vietų. Įgyvendinus visus 5 su kurortų plėtra susijusius projektus buvo sukurta apie 250 darbo vietų, o bendra įgyvendintų projektų vertė siekė apie 100 mln. Lt.
- Iki 2009–2010 metų planuojamos didelės privačios investicijos į Lietuvos kurortus, vandens pramogų parkus, viešbučius su SPA paslaugomis bei infrastruktūros plėtrą. Daugiausiai viešbučių su SPA paslaugomis atsiras pajūryje: 4 objektai Palangoje, po vieną objektą Birštone, Šventojoje. Didelės apimties investicijos numatomos ir Anykščiuose, čia planuojama į SPA kompleksą investuoti apie 50–70 mln. Lt ir turėtų būti reikšmingas regionui ekonominiu ir socialiniu aspektu.

- Visos planuojamos investicijos turėtų ženkliai padidinti konkurenciją tarp Lietuvos kurortų, tačiau tikėtina, kad vietinių ir užsienio turistų ir lankytojų srautai ateityje tik didės. Šių investicijų pagrindu ir tendencijomis tolimesnė kurortinių paslaugų plėtra šalyje turėtų vykti ir ateityje.
- Bendrai galima pažymėti, kad sveikatingumo ir poilsio įstaigų sektorius 2006 – 2008 metais ekonominiu požiūriu augo. Sektoriaus apyvarta nuo 2006 metų, kai ji sudarė 125 mln. litų išaugo 47% ir 2008 metais sudarė 184 mln. litų. Augo ir vieno dirbančiojo produktyvumas: 2006 metais vienam dirbančiajam vidutiniškai teko 32471 litų sukurtam pajamų, 2008 metais jau 43648 litai sukurtam pajamų.
- Sveikatingumo ir poilsio įstaigų sektorius 2006 – 2008 metais ekonominiu požiūriu augo. Sektoriaus apyvarta nuo 2006 metų, kai ji sudarė 145 mln. litų išaugo 49% ir 2008 metais sudarė 214 mln. litų. Ekonominiu požiūriu didžiausios yra Druskininkuose veikiančios sveikatingumo ir poilsio įstaigos.
- Atsižvelgiant į pasaulines ir europines tendencijas, Lietuvos kurortai turi galimybę siekti europinių ir tarptautinių sertifikatų, kurie pritrauks užsienio turistus ir įrodys Lietuvos kurortinių paslaugų kokybiškumą. Atlikus Birštono ekonominį vertinimą galima teigti, kad šis kurortas gali tapti Karališkuoju Europos kurortu. Šiais metais (2009) Nacionalinės kurortų asociacijos kongrese bus įteikiami Birštono ir Druskininkų kurortams „Eurostar“ sertifikatai.
- Atlikus SSGG (SWOT) analizę, išryškėjo problemos būdingos visiems kurortams:
  - Neišnaudojami gamtiniai rekreaciniai išteklių.
  - Nepakankama paslaugų teikimo kultūra.
  - Nepakankama maitinimo paslaugų kokybė.
  - Neišvystyta rekreacinių paslaugų infrastruktūra.
  - Labai trumpas kurortinis sezonas.
  - Pasyvus kurortų marketingas.
  - Informacijos stoka.
  - Nėra strateginio, integruoto visų kurorto sektorių vystymo.
  - Rengiama per mažai atskirų kurorto objektų plėtros investicinių projektų, galinčių dalyvauti ir laimėti.
  - Mažai dalyvaujama tarptautiniuose projektuose.

Darbe iškelta hipotezė pasitvirtina. Lietuvos kurortų plėtrą įtakoja siekis pritraukti įvairias investicijas poilsinių, gydomųjų ir pramoginių programų įgyvendinimui, siekiant europinio ar net tarptautinio pripažinimo, „Eurostar“ sertifikatų įteikimas dviems Lietuvos kurortams (Birštonas, Druskininkai) bei įvairių ES fondų parama įvairioms poilsinių, gydomųjų ir pramoginių programų įgyvendinimui tai patvirtina.

REKOMENDACIJOS

Plečiantis ir tobulinant kurortinių paslaugų suteikimą, būtina:

- Išsaugoti ir pritaikyti Lietuvos kurortų kultūrinį bei gamtinį paveldą rekreacijai;
- Sukurti reikiamą infrastruktūrą kultūros ir gamtos paveldo objektų lankymui;
- Atgaivinti ir modernizuoti esamą sanatorių ir reabilitacinių įstaigų bazę visuose Lietuvos kurortiniuose miestuose;
- Mažinti kurortų sezoniskumą plėtojant rekreacijos veiklas;
- Vystyti kurortų viešąją rekreacinę infrastruktūrą;
- Plėtoti maitinimo bei apgyvendinimo paslaugų tinklus bei užtikrinti jų kokybę;
- Plėtoti turizmo informacinę sistemą;
- Daugiau dėmesio skirti naujiems ir rekonstruoti esamus dviračių takus;
- Plėtoti kempingų sistemą;
- Plėtoti vandens turizmą ir infrastruktūrą panaudojant prie kurortų esančias upes ir kitus vandenis;
- Daugiau dėmesio skirti kompleksinei kurortų marketingo strategijai;
- Formuoti kurortų įvaizdį Lietuvoje ir užsienio šalyse;
- Aktyviau dalyvauti nacionalinėje turizmo informacijos sistemos kūrimo ir rinkodaros veikloje;
- Aktyviai rengti investicijų projektus Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramai gauti;
- Sudaryti sąlygas efektyviai panaudoti ES struktūrinių fondų lėšas viešosios turizmo infrastruktūros kūrimui;
- Užtikrinti palankias sąlygas tolimesnei sveikatingumo ir poilsio paslaugų kompleksų, golfo laukų, konferencijų organizavimui reikalingos infrastruktūros plėtrai.

LITERATŪRA

1. *Apie Neringą.* (2005). [žiūrėta 2009-03-30]. Prieiga per internetą: <<http://www.neringatravel.lt/?lt=1110973258>>.
2. Bagdzevičienė, R., Navackaitė, L., Miliukaitė, B. (2002). *Kurortų plėtros koncepcijos teoriniai aspektai.* Kaunas: KTU [žiūrėta 2009-02-23]. Prieiga per internetą: <www.lrti.lt/veikla/RP_KurPletrKonc.doc>.
3. Bagdonas, E. (2004). *Socialinė statistika I dalis. Metodai.* Kaunas: Technologija.
4. Bergman B., Klejo B. (1994). *Quality from Customer Needs to Customer Satisfaction.*- Lund. 478 p.
5. *Birštono savivaldybė.* (2009). [žiūrėta 2009-03-31]. Prieiga per internetą: <www.birstonas.lt>.
6. Birštono savivaldybės plėtros strateginis planas iki 2012 m. [žiūrėta 2009-04-15]. Prieiga per internetą: <www.birstonas.lt>.
7. *Birštonas.* (2004). Valstybinis turizmo departamentas prie LR Ūkio ministerijos. [žiūrėta 2009-03-31]. Prieiga per internetą: <<http://www.travel.lt/turizmas/selectPage.do?docLocator=CF62FFFBBADD11D8BD11746164617373&inlanguage=lt&pathId=116>>.
8. Boguslauskas, V. (2007). *Ekonometrija.* Kaunas: Technologija (p. 329).
9. Buškevičiūtė, E., Mačerinskienė, I (2002). *Finansų analizė.* Kaunas: Technologija (p.8).
10. Cowel, D. W. (1984). *The Marketing of Services.* Heineman: London.
11. Damulienė A. (2003). *Tourism Infrastructure in Lithuania: Theoretical and practical aspects.*//*Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai.* Nr. 26., p. 81-87 Kaunas: VDU.
12. Daukšys, K. (2006). *Pranešimas konferencijai „Europos Sąjungos plėtros poveikis turizmo raidai Europoje“ ir santrauka leidiniui.* [žiūrėta 2009-03-10]. Prieiga per internetą: <www.tourism.lt/lt/skelbimai/PTO%20konf/Dauksio_kalba.doc>.
13. *Druskininkų savivaldybė.* (2009). [žiūrėta 2009-03-31]. Prieiga per internetą: <www.druskininkai.lt>.
14. *Druskininkai.* (2004). Valstybinis turizmo departamentas prie LR Ūkio ministerijos. [žiūrėta 2009-03-31]. Prieiga per internetą: <<http://www.travel.lt/turizmas/selectPage.do?docLocator=76EF035DCB2A11D8883C746164617373&inlanguage=lt&pathId=115>>.
15. *Druskininkų slidinėjimo trasa.* (2008). [žiūrėta 2009-04-15]. Prieiga per internetą: <<http://www.marketnews.lt/naujiena/>>.

16. Gaisrytė, A. (2002). Infrastruktūros sąvokos samprata. // *Ekonomika ir vadyba: ekonomikos aktualijos. Tarptautinės mokslinės konferencijos pranešimų medžiaga, 2 knyga*, p. 25. Kaunas: KTU.
17. Gartner, C. W. *Tourism development: principles, processes and policies*. – New York: Van Nostrand Reinhold, 1996, p. 540.
18. Grecevičius, P., Armantaitė, A., Junevičienė, O., Labanauskienė, D., Lukšaitienė, A., Slušnys, E., Vaikelys, A. (2002). *Turizmas*. Kaunas: Kauno kolegijos leidybos centras.
19. Grinienė, G., Gorinaitė, A. (2006). *Fizioterapija ir kurortiniai veiksniai*. Kaunas: LKKA.
20. Harris, J.M. (2000). *Basic Principles of Sustainable Development*. Global Development and Environment Institute Working Paper 00-04.
21. Hopenienė, R., Kamičaitytė, A. (2004). Tolydi turizmo plėtra: konkurencingos turizmo sistemos kūrimo prielaidos // *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai, Nr. 29.*, p. 54-56, 60-62. Kaunas: VDU.
22. Keinys, St., Klimavičius, J., Paulauskas, J., Pikčilingis, J., Sližienė, N., Ulvydas, K., Vitkauskas, V. (1993). *Dabartinės Lietuvių kalbos žodynas*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.
23. Kindurys, V. (1999). *Paslaugų marketingas*. Vilnius: VU leidykla.
24. Krikščiūnas, A. (2005). *Kurortai ir kurortologijos plėtra Lietuvoje*. Medicina. Nr. 41 (4). [žiūrėta 2009-02-23]. Prieiga per internetą: <<http://medicina.kmu.lt/0504/0504-10l.pdf>>.
25. Kurortinės rinkliavos Lietuvoje nustatymo galimybių ir pasekmių įvertinimas, praktinių taikymo priemonių parengimas. (2004). [žiūrėta 2009-02-23]. Prieiga per internetą: <www.ukmin.lt/lt/strategija/doc/kurort_rinkl_projektas.doc>.
26. Kurorto statuso Lietuvoje reglamentavimo studija (2003). Kaunas: LRTI [žiūrėta 2009-02-23]. Prieiga per internetą: <http://www.ukmin.lt/lt/veiklos_kryptys/turizmas/Studijos/kurorto%20statuso%20reglamentavimas.pdf>.
27. *Kurortų plėtros programa 2005 – 2008 metams priemonių įgyvendinimas*. (2005).
28. Komisijos sprendimas Nr. 1999/35/EB 1998 m. gruodžio 9 d. „Dėl Tarybos direktyvos 95/57/EB dėl statistinės informacijos turizmo srityje rinkimo įgyvendinimo tvarkos“.
29. Kvainauskaitė, V., Snieška, V. (2003). *Konkurencinės rinkos paslaugos vertinimas ir prognozavimas*. / monografija. Kaunas: Technologija.
30. Lamanauskienė - Sirusienė, R., Lamanauskas, A. (2009). *Kaimo turizmas ABC*. Kaunas: Lietuvos kaimo turizmo asociacija.
31. Lietuvos Respublikos vyriausybės nutarimas, dėl kurorto statuso suteikimo gyvenamosioms vietovėms reikalavimų aprašo, kurortinės teritorijos statuso suteikimo gyvenamosioms

- vietovėms reikalavimų aprašo ir kurorto ar kurortinis teritorijos statuso suteikimo gyvenamosioms vietovėms ir panaikinimo taisyklių patvirtinimo.* (2006). [žiūrėta 2009-02-23]. Prieiga per internetą:
 <www.ukmin.lt/lt/veiklos_kryptys/turizmas/aktai/kurorto%20statuso%20suteikimas.doc →
32. Lietuvos Respublikos vyriausybės nutarimas, *dėl Lietuvos kurortų plėtros įgyvendinimo 2005-2008 metų priemonių patvirtinimo.* 2004 m. gruodžio 6 d. Nr. 1588. [žiūrėta 2009-03-05]. Prieiga per internetą:
 <www.ukmin.lt/lt/veiklos_kryptys/turizmas/aktai/Kurortu%20pletros%20priemones.doc>
33. Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Lietuvos kurortų plėtros koncepcija. // *Valstybės žinios.* Nr. 104 – 4671, 2002 m. spalio 29 d.
34. Lietuvos Respublikos Teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymo 1,3,9 ir 13 straipsnių papildymo įstatymas Nr. IX-299, 2001, Žin., 1999, Nr. 43-1362.
35. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl Specialiųjų žemės ir miško naudojimo sąlygų patvirtinimo“, 1992 m. gegužės 12d., Nr. 343.
36. *Lietuvos statistikos metraštis 2008.* (2008). Statistikos departamentas. Vilnius.
37. *Lietuvos statistikos metraštis 2007.* (2007). Statistikos departamentas. Vilnius.
38. *Lietuvos statistikos metraštis 2006.* (2006). Statistikos departamentas. Vilnius.
39. *Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 metų ilgalaikė strategija.* Turizmo plėtotės strategija. 41 knyga (2002). Lietuvos Respublikos ūkio ministerija. Lietuvos mokslų akademija. Vilnius: Lietuvos mokslas, p. 715-759.
40. *Lietuvos turizmo statistika, 2007.* (2008). Valstybinis turizmo departamentas prie ūkio ministerijos. Vilnius.
41. *Lietuvos turizmo 2008 apžvalga.* (2008). [žiūrėta 2009-04-10]. Prieiga per internetą:
 <http://www.tourism.lt/lt/stat/TURIZMAS_apzvalga.doc>.
42. Lileikienė, A., Šaparnis, G., Tamošiūnas T. (2004). *Magistro darbo rengimo metodika.* Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
43. Lukoševičius, A. (2007). *Turizmo plėtros tendencijos Lietuvos kurortuose.* Valstybinio turizmo departamento prie Ūkio ministerijos. Birštonas.
44. Lopa, J.M, Marecki, R.F. (1999) The citical role of quality in the tuorism system Quality progrese // *ProQuest Science Journals*, p. 37-42.
45. Lovelock, C.H. (1984). *Services marketing: Text, cases and readings.* Englewood Cliffs (N.J.): Prentice – Hall.
46. Meška, V., Juozulynas, A. (1999). *Kurortinė medicina.* Vilnius: Litino.

47. Mill R. Ch. (2001). Resorts: management and operation. John Wiley & Sons, Inc., New York, London, Chichester, Brisbane, Toronto, Singapore.
48. *Nacionalinis turizmas, Lietuva*. [žiūrėta 2009-04-15]. Prieiga per internetą: <www.travel.lt>.
49. Nacionalinė turizmo plėtros 2007 - 2010 m. programa. Vilnius, 2006.
50. Nacionalinė turizmo plėtros programa 2003-2006 m.
51. National and Regional Tourism Planning: Methodologies and Case Studies. (1997). London, p. 249.
52. *Neringa*. (2004). Valstybinis turizmo departamentas prie LR Ūkio ministerijos. [žiūrėta 2009-03-30]. Prieiga per internetą: <<http://www.travel.lt/turizmas/selectPage.do?pathId=118&docLocator=400B7E06CB6511D89C94746164617373&inlanguage=lt>>.
53. *Neringos savivaldybė*. (2009). [žiūrėta 2009-03-31]. Prieiga per internetą: <www.neringa.lt>.
54. Papatheodorou, A. Exploring the evolution of tourism resorts. *Annals of Tourism Research*. 2004 Vol. 31, No. 1, p. 219–237.
55. *Palanga – sveikatos šaltinis*. (2009). Palangos miesto savivaldybės internetinis puslapis. [žiūrėta 2009-03-30]. Prieiga per internetą: <<http://www.palanga.lt/index.php?2921666804>>.
56. *Palangos miesto savivaldybė – Europos kurortų asociacijos narė*. (2009). [žiūrėta 2009-03-30]. Prieiga per internetą: <<http://www.palanga.lt/index.php?3364898705>>.
57. *Palanga*. (2008). [žiūrėta 2009-03-31]. Prieiga per internetą: <www.palanga.lt>.
58. *Palanga*. (2004). Valstybinis turizmo departamentas prie LR Ūkio ministerijos. [žiūrėta 2009-03-30]. Prieiga per internetą: <<http://www.travel.lt/turizmas/selectPage.do?docLocator=3756BE9ABADD11D8BD11746164617373&inlanguage=lt&pathId=117>>.
59. *Prognozuojamos pajamos*. (2009). Finansų ministerija. [žiūrėta 2009-04-20]. Prieiga per internetą: <http://www.finmin.lt/web/finmin/auktualus_duomenys/biudzeto_pajamos/savivaldybiu_biuudzetai/pagrindiniai_finansiniai_rodikliai>.
60. Povilanskas, R. (2003). Turizmo geografija ir Kurortologija universitetinėse rekreacijos ir turizmo studijų programose // *Tiltai*. Nr. 4(25), p. 95-99.
61. Redclift, M. (1992). Sustainable Development and Populiar Participation: A Framework for Analysis. In: Grassroots Environmrntal Action. People's Participation in Sustainable Development. London: Routledge.

62. Sanatorijos, SPA viešbučiai. [žiūrėta 2009-04-15]. Prieiga per internetą: <<http://www.spatravel.lt>>.
63. Sharpley, R. J. (1997). *Rural Tourism: An Introduction Oxford*.
64. Stankevičienė, A. (2009). Paskui svajonei - į „Birštono namus“ // Lietuvos rytas. 2009-05-09. Nr.105(5568), p. 7.
65. *Tarptautinių žodžių žodynas*. (2005). Sud. Bendorienė, A. Vilnius: Alma littera.
66. Teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymo papildymo įstatymas, 2001.04.26
67. The Law of Sustainable Development. (2000). A report produced for European Commission by Michael Decleris. Luxembourg: Office for Official Publication of the European Communities.
68. *Turizmo įstatymo pakeitimo įstatymas*. (2002). Nr. 11 – 1211, (2002.12.03).
69. *Turizmas Lietuvoje 2007*. [žiūrėta 2009-04-10]. Prieiga per internetą:
70. Turistų srautų Druskininkuose bendri statistiniai duomenys, 2008. [žiūrėta 2009-04-05]. Prieiga per internetą: <<http://info.druskininkai.lt/informacija/stat/>>.
71. *Turizmo infrastruktūros plėtros skyriaus veiklos aprašymas*. (2007). Valstybinis turizmo departamentas prie ūkio ministerijos. Turizmo infrastruktūros plėtros skyrius. [žiūrėta 2009-03-30]. Prieiga per internetą: <http://www.tourism.lt/struktura_ir_kontaktai/strukturiniu_padaliniu_pavadinimai_ir_informacija_apie_juos/>.
72. *Turizmo statistika*. (2008). Valstybinis turizmo departamentas prie ūkio ministerijos. [žiūrėta 2009-04-10]. Prieiga per internetą: <http://www.tourism.lt/turizmo_statistika/apzvalgos.php>.
73. Urbanskienė, R., Ligeikienė, R. (2001). Turizmo regioninė plėtra ir jos planavimas // *Tarptautinė konferencija „Regionų ekonomika ir plėtra“*. Vilnius.
74. Valskys J. (2004). Kurortinės rekreacijos aspektai turizmo versle. Respublikinė mokslinė – praktinė konferencija: žmogiškieji ištekliai ir turizmo verslo efektyvumas, p. 122-135.
75. Valskys J. (2002). Gydomojo turizmo tarpasmas Druskininkų kurorte // *Studijų ir verslo integracija*. Straipsnių rinkinys. Kaunas.
76. Vengrauskas, V. P., Bagdzevičienė, R., Burinskienė M. ir kt. (2002). *Turizmo plėtotės strategija*. [žiūrėta 2009-03-10]. Prieiga per internetą: <<http://www.ukmin.lt/lt/files/Doc/Ilgalaike/13.%20turizmo%20pletotes%20strategija.doc>>.
77. *Viešbučių ir turizmo įmonių statistika, 2008*. (2009). Statistikos departamentas. Vilnius.
78. *Viešbučių ir turizmo įmonių statistika, 2007*. (2008). Statistikos departamentas. Vilnius.
79. *Viešbučių ir turizmo įmonių statistika, 2006*. (2007). Statistikos departamentas. Vilnius.

80. *Vietinis turizmas, 2008*. Statistikos departamentas. [žiūrėta 2009-03-10]. Prieiga per internetą:
<<http://193.219.12.232/lt/news/view/?id=6629&PHPSESSID=703306506eb9c72eda0be5b4b3ce3f98>>.
81. VšĮ Druskininkų turizmo ir verslo informacijos centras, 2009. [žiūrėta 2009-04-30]. Prieiga per internetą: <<http://info.druskininkai.lt/informacija/stat/>>.
82. Žalienė, I., Žalys, L., Išdonaitė - Medžiūnienė, I. (2008). Šiaulių regiono turizmo plėtros situacijos analizė. // *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. Nr. 3 (12), p. 395-404.
83. Žilinskas, V.J., Petravičienė, L. (2007). Turizmo verslas: plėtros koncepcija ir tendencijos Lietuvoje // *Ekonomika ir vadyba. Tarptautinės mokslinės konferencijos pranešimų medžiaga*. Kaunas: KTU.
84. Александрова, А.Ю. (2001). Международный туризм. Москва.
85. Абрютинa, М.С. (2002). Экономический анализ торговой деятельности. Москва: Дело и Сервис. (p.13).

PAGRINDINĖS SĄVOKOS

Būtinios paslaugos kurortų paslaugų pakete, priklausomai nuo vartotojų poreikių bei paslaugų teikėjų, yra gydymo paslaugos arba rekreacijos paslaugos. Gali būti mišri pagrindinė paslauga, t. y. yra tiek gydymo, tiek rekreacinė paslauga turėti vienodai svarbią reikšmę minėtame kurortų paslaugų pakete. Be to, kaip matėme, trečiasis, t.y. mišrus kurortų paslaugų koncepcijos modelis tarptautinėje rinkoje šiuo metu yra naudojamas gana plačiai.

Gydomasis turizmas – tai tikslinga žmonių veikla, susijusi su laikinu buvimu už nuolatinės gyvenamosios vietos, kurio tikslas gauti vieną ar kelias specialias gydymo, rehabilitacijos, fizinės kultūros ar/ir specialaus maitinimo paslaugas.

Infrastruktūra – tai gamybinių ir negamybinių ūkio šakų, aptarnaujančių visą reprodukcijos procesą ir sudarančių sąlygas šiam procesui vyksti, kompleksas. Infrastruktūrą sudaro: transportas, ryšiai, švietimas, sveikatos apsauga ir pan.

Kurortas – įstatymo suteiktas statusas gyvenamajai vietai, kurioje yra gamtinių gydomųjų veiksnių (mineralinių vandenių, gydomojo purvo, sveikatai palankus klimatas, rekreacinių želdinių, vandens telkinių) bei speciali infrastruktūra šiems veiksniams naudoti gydymui, profilaktikai ir poilsiui bei turizmui.

Kurortologija – tai mokslas, nagrinėjantis gamtinių gydomųjų veiksnių poveikį organizmui, kuriantis metodus ir organizacines formas jų taikymui profilaktikai bei gydymui kurorte taip pat ir už jo ribų esančiose asmens sveikatos priežiūros įstaigose.

Kurortų paslauga – tai gydomojo ir/ar rekreacinio pobūdžio paslauga, kurią unikalių gamtinių ir/ar klimatinių resursų dėka teikia kurortų paslaugų teikėjai, konsultuodamiesi su šių paslaugų vartotojais; paslauga, suteikianti galimybę vartotojams pasigydyti, atsigauti po sunkių ligų ar traumų, pasistiprinti profilaktiškai, aktyviai ar pasyviai pailsėti: paslauga, kurios rezultatas teikia neabejotiną sveikatos gerinimo ir pramoginę – pažintinę naudą vartotojui.

Kurortų paslaugų paketas – tai paslaugų rinkinys, tenkinantis kurortų vartotojų pirminius – gydymo ir/ar rekreacijos, bei antrinius poreikius – maitinimo, apgyvendinimo ir pan. poreikius, apimantis būtinąsias (šerdines, t.y. tas, dėl kurių realizavimo gali egzistuoti konkrečių paslaugų teikėjas) bei papildomas (tas paslaugas, kuriomis šie paslaugų teikėjai sugeba konkuruoti idealios rinkos konkurencijos sąlygomis) paslaugas.

Papildomos paslaugos yra tos paslaugos, be kurių būtų sudėtinga organizuoti patį kurortų paslaugų teikimo procesą. Tai paslaugos, kurios iš pradžių atrodo „nematomos, neapčiuopiamos“, tačiau be jų vargu ar būtų suteikta ir pagrindinė paslauga – gydymo ar/ir rekreacinė.

Sanatorija - apgyvendinimo paslaugoms teikti skirtas (pritaikytas) statinys, kuriame taip pat teikiamos specialios gydymo, rehabilitacijos, fizinės kultūros, specialaus maitinimo ir kitos paslaugos, tam naudojant rekreacinius išteklius.

Sanatorinis turizmas – kai keliaujama norint sustiprinti sveikatą ir pasigydyti.

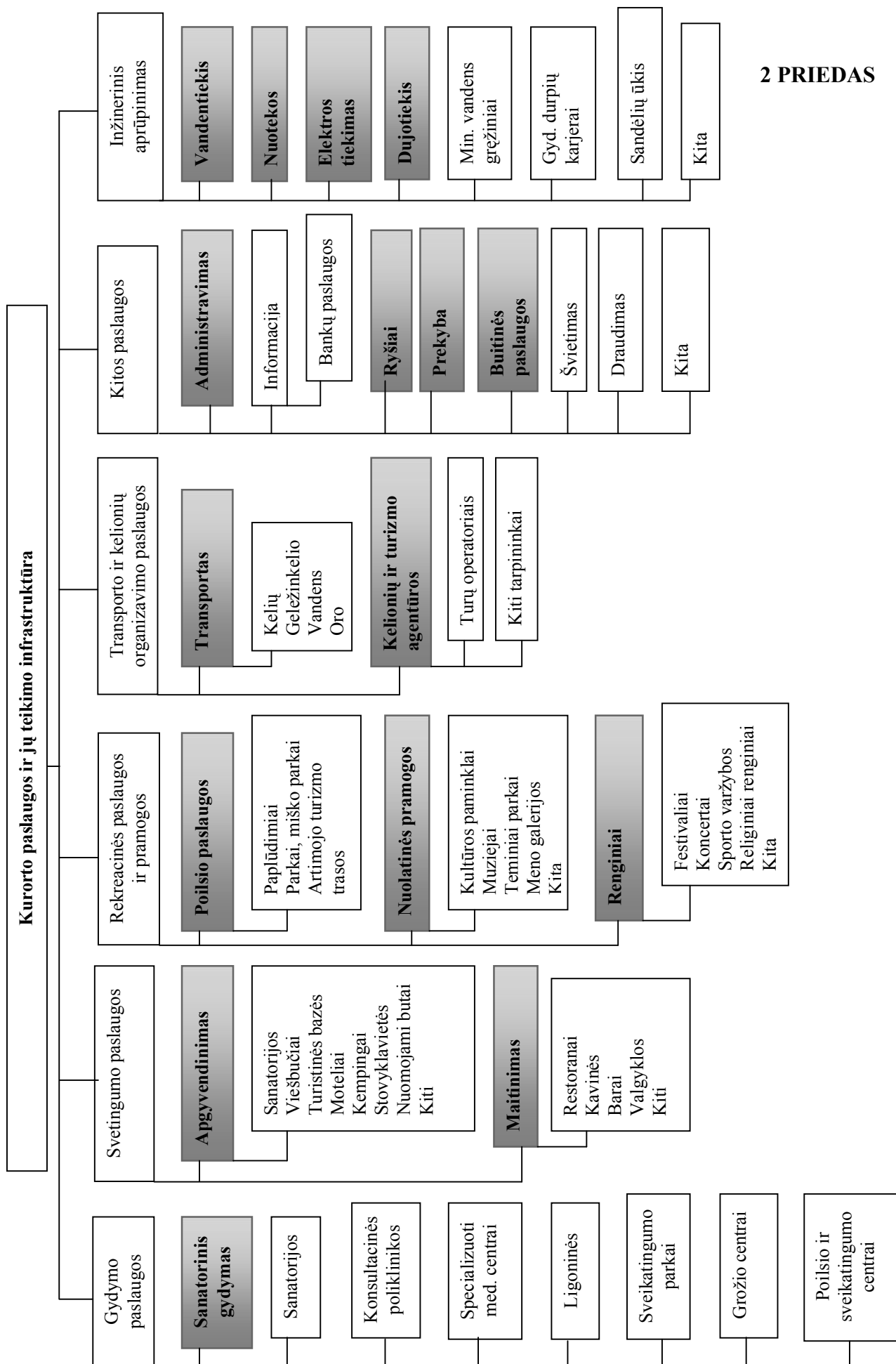
Turizmo infrastruktūra – įmonių, įstaigų ir tarnybų visuma, kurių veikla sudaro sąlygas pasiekti turistams pagrindinį kelionės tikslą.

PRIEDAI

LANKYTINOS VIETOS	TRANSPORTAS	TURISTŲ ELGSENA	TURISTŲ NUOSTATA IR PRIMUMANČIO REGIONO POPULIACIJA
TARPSNIAI	TARPSNIAI	TARPSNIAI	TARPSNIAI
<p>0</p> <p>A Teritorija B</p> <p>Pravažiuojama Nutolusi</p>	<p>0</p> <p>Tranzitas Izoliacija</p>	<p>0</p> <p>Žinių ir susidomėjimo trūkumas</p>	<p>0</p> <p>A B</p> <p>Miražas Atmetimas</p>
<p>1</p> <p>Pionieriai</p>	<p>1</p> <p>Atsidarymas</p>	<p>1</p> <p>Globalus suvokimas</p>	<p>1</p> <p>Stebėjimas</p>
<p>2</p> <p>Lankytinų vietų daugėjimas</p>	<p>2</p> <p>Transporto ryšių augimas tarp lankytinų vietų</p>	<p>2</p> <p>Lankytinų vietų suvokimo progresas</p>	<p>2</p> <p>Turistus aptarnaujančios infrastruktūros plėtra regione</p>
<p>3</p> <p>Atostogų organizavimas kiekviename lankomame regione. Hierarchijos ir specializacijos pradžia.</p>	<p>3</p> <p>Ekskursijų atsiradimas</p>	<p>3</p> <p>Erdvinė konkurencija ir segregacija</p>	<p>3</p> <p>Atsiskyrimo efektų dualizmas</p>
<p>4</p> <p>Specializacijos patenkinimas</p>	<p>4</p> <p>Susijungimų maksimumas</p>	<p>4</p> <p>Suvoktos vietos dezintegracija.</p> <p>Pasikeitimo formos. Perteklius ir krizė.</p>	<p>4</p> <p>A B</p> <p>Visiškas turizmas Turizmo plėtra (ekologinė apsauga)</p>

Turizmo plėtros evoliucija pagal J. Miossec

Šaltinis: National and Regional Tourism Planning: Methodologies and Case Studies. (1997). London

Šaltinis: Kurorto statuso Lietuvoje reglamentavimo studija (2003). Kaunas: LRTI [žiūrėta 2009-02-23]. Prieiga per internetą: <http://www.ukmin.lt/lt/veiklos_kryptys/turizmas/Studijos/kurorto%20statuso%20reglamentavimas.pdf>.

Kurortologija

Druskininkai, Birštonas, esantys Nemuno slėnyje, įvardinami kaip balneologiniai ir klimatiniai lygumų kurortai, apsupti spygliuočių miškų. Druskininkų, Birštono gydomieji veiksniai pradėti tyrinėti XIX amžiaus pradžioje. Duomenis apie Druskininkų mineralinio vandens gydomąsias savybes skelbė J. Fonbergas, Rumelis, J. Pileckis; gydomojo purvo efektyvumą – K. Volfgangas (Lietuvos Respublikos kurortų plėtros koncepcija, 2002.). Druskininkuose įkuriamas klimato terapijos parkas (K. Dineika), pradėti meteorologiniai stebėjimai.

1957 m. Mokslų Akademijos Eksperimentiniame medicinos institute įkuriamas Kurortologijos sektorius, 1967 m. jis pertvarkytas į Kurortologijos mokslinio tyrimo laboratoriją (vadovas dr. V. Meška) su bazėmis Druskininkuose, Birštone ir Palangoje. Išskirtos pagrindinės kurortinės medicinos kryptys (V. Meška, A. Juozulynas, 1999):

- Sveikatos stiprinimas ir ligų prevencija.
- Ankstyvoji kurortinė reabilitacija.
- Kurortinis turizmas ir gydymas.
- Kurortinė ekologija.

Lietuvoje kurortologijos mokslinio tyrimo laboratorija per 25 veiklos metus (1967–1992) sistemingai tyrinėjo gydymo Lietuvos kurortuose indikacijas ir kontraindikacijas. Laboratorijos darbuotojai parašė disertacijas apie Lietuvos kurortų gydomųjų veiksnių panaudojimą gydant reumatą, uždegimines ir degeneracines sąnarių, nervų, virškinamojo trakto, kraujotakos sistemos, ginekologijos ligas, taip pat tirotoksikozę, inkstų akmenligę, psoriazė, lėtinę egzemą. Kaip nustatė V. Meška, kurortiniai veiksniai ir procedūros skatina antinksčių žievės veiklą ir per nervų ir humoralinę sistemą didina organizmo atsparumą ir padeda jam likviduoti pataloginį procesą (V. Meška, A. Juozulynas, 1999).

Nepriklausomybės metais nutrūkus poilsiautojų srautui iš buvusios Tarybų Sąjungos, kurortuose esančiose sanatorijose buvo įsteigti sveikatos gražinamojo gydymo bei reabilitacijos skyriai. Kauno medicinos universitete bei Vilniaus universiteto Medicinos fakultete parengtos programos gydytojams kurortologams, fizioterapeutams perkvalifikuoti fizinės medicinos ir reabilitacijos gydytojais. Tai sudarė galimybę kurortuose esančias sanatorijas pritaikyti sunkių ligonių reabilitacijai. Šiuo metu kurortuose yra per 40 specializuotų reabilitacijos skyrių, kur teikiamos šios paslaugos (A. Krikščiūnas, 2005):

1. Antirecidyvinio gydymo.
2. Medicininės reabilitacijos.
  - 2.1. Sveikatą gražinamojo gydymo.
  - 2.2. Reabilitacijos.

3. Ambulatorinės reabilitacijos.

4. Palaikomosios reabilitacijos.

Pasikeitė ligonių, siunčiamų į reabilitacijos skyrius, kontingentas. Anksčiau daugiau buvo siunčiama ligonių, kuriems buvo reikalingas sveikata stiprinantis gydymas. Dabar į sanatorijose esančius reabilitacijos skyrius siunčiami vis sunkesni ligoniai, turintys didelių funkcinių sutrikimų. Kadangi stacionariniam gydymui skiriama mažiau laiko, ligoniai į reabilitacijos skyrius atvyksta esant ūminei ar poūmiai ligos stadijai. Tačiau kol kas jų reabilitacija dar nepakankamai pagrįsta nei moksliniais tyrinėjimais, nei praktine patirtimi. Moksliniai tyrinėjimai, kur būtų tiriama gamtinių veiksnių (klimato, atmosferos, oro temperatūros, oro drėgmės, vėjo, saulės, radiacijos, jonų kiekio) poveikis sergančiajam, neatliekami. Nėra aprobuotų sunkių ligonių gydymo metodikų purvu, mineraliniu vandeniu. Siunčiant ligonius į kurortus, neatsižvelgiama į meteolabilumą, galimas neigiamas meteotropines reakcijas. Lietuvos Respublikos kurortų plėtros koncepcijoje nurodoma, kad vienas iš veiksnių, turinčių neigiamos įtakos kurortų plėtrai, yra tai, kad Lietuvoje nevykdomi kurortologijos moksliniai tyrinėjimai (A. Krikščiūnas, 2005).

Skirtingi autoriai kurortologiją apibūdina panašiai, pateikiami kelių autorių kurortologijos apibrėžimai:

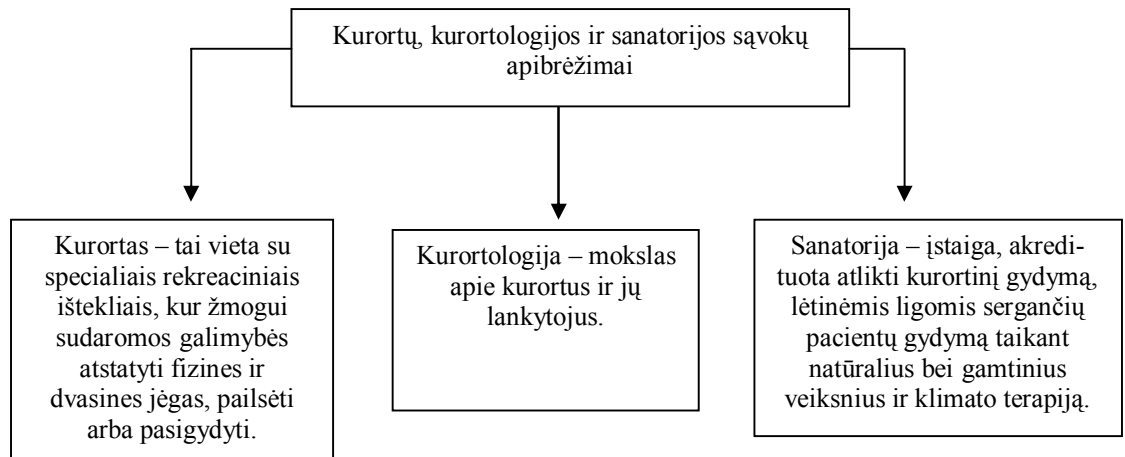
V. Meška, A. Juozulynas, (1999) kurortologiją apibūdina kaip mokslą, nagrinėjantį gamtinių gydomųjų veiksnių poveikį organizmui, kuriantį metodus ir organizacines formas jų taikymui profilaktikai bei gydymui kurorte, taip pat ir už jo ribų esančiose asmens sveikatos priežiūros įstaigose. Akivaizdu, kad plačiausia gamtinių gydomųjų veiksnių pasiūla yra kurortuose.

Kurortologija – mokslas, tiriantis gamtinių gydomųjų veiksnių poveikį ir gydymą jais (Dabartinės Lietuvių kalbos žodynas, 1993).

Kurortologija – mokslas apie kurortus ir jų lankytojus (Povilanskas R., 2003).

Apibendrinus tiek tradicinę tarybinę kurortologijos sampratą (Kurortologijos pagrindai, 1956-1958), tebevyraujančią Lietuvoje, tiek ir šiuolaikinę vakarietišką kurorto ir kurortologijos sampratą (Mill, 2001), siūlomi tokie svarbiausių sąvokų apibrėžimai (žr. pav.):

28 pav. Kurorto, kurortologijos ir sanatorijos sąvokų apibrėžimai.

Paveikslas sudarytas darbo autorės, remiantis: Mill R. Ch. (2001). Resorts: management and operation. John Wiley & Sons, Inc., New York, London, Chichester, Brisbane, Toronto, Singapore.

Iki šiol nėra įstatyminės teisinės bazės, reglamentuojančios kurortų veiklos metodus. Norint užtikrinti tinkamą ir pagrįstą ligonių reabilitaciją, panaudojant natūralius gamtinius veiksnius, būtina atgaivinti mokslinius tiriamuosius kurortologijos srities darbus. Kurorte esantys gamtiniai gydomieji ištekliai turi būti mokliškai ištirti ir pripažinti gydomaisiais tik remiantis kompleksiniais fiziniaisiais, cheminiais, biologiniais, farmakodinaminiais tyrimais bei klinikiniais stebėjimais. Natūralių gamtinių veiksnių gydomosios savybės turi būti periodiškai tikrinamos.

LIETUVOS KURORTŲ PLĖTROS ĮGYVENDINIMO 2005–2008 METŲ PRIEMONĖS

Tikslas	Priemonė	Laukiamas rezultatas	Atsakingi vykdytojai	Įvykdymo terminas
1. Tobulinti kurortų plėtros teisinę bazę	1.1. parengti ir pateikti Lietuvos Respublikos Vyriausybei teisės aktų, įteisinančių kurortinės vietovės statusą, projektus	bus sudarytos sąlygos plėtoti kurortinių vietovių tinklą šalyje	Ūkio ministerija, Valstybinis turizmo departamentas prie Ūkio ministerijos (toliau vadinama – Valstybinis turizmo departamentas)	2005 metų I ketvirtis
	1.2. išnagrinėti Europos Sąjungos valstybių kurortinės rinkliavos taikymo patirtį ir parengti Lietuvos Respublikos Vyriausybei pasiūlymus dėl šios rinkliavos įvedimo Lietuvoje tikslingumo	bus nustatyta, ar tikslinga įvesti kurortinę rinkliavą, ir pateikti pasiūlymai dėl galimų šios rinkliavos būdų	Ūkio ministerija, Finansų ministerija, Valstybinis turizmo departamentas	2005 metų II ketvirtis
	1.3. parengti ir pasirašyti su Rusijos Federacija tarptautinę sutartį dėl laivybos Kuršių mariose, Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos vidaus vandenyse	bus sudarytos teisinės sąlygos plėtoti vandens turizmą visoje Kuršių marių akvatorijoje	Užsienio reikalų ministerija, Susisiekimo ministerija	2005–2006 metai
	1.4. parengti Lietuvos kurortų plėtros 2009–2012 metų programą ir jos įgyvendinimo priemones	bus išanalizuota kurortų plėtra 2005–2008 metais ir suformuota kurortų plėtros valstybės politika naujam laikotarpiui	Ūkio ministerija, Valstybinis turizmo departamentas	2008 metų III ketvirtis
2. Plėtoti kurortų infrastruktūrą	2.1. atsižvelgti į ilgalaikes kurortų plėtros strategijas ir jų įgyvendinimo priemones, programuojant 2007–2013 metų Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramą	bus užtikrintas kurortų viešosios infrastruktūros kūrimo tęstinumas	Ūkio ministerija, Finansų ministerija	2005–2006 metai
	2.2. sukurti Palangos ir Neringos kurortų visų paplūdimių viešąją infrastruktūrą, atitinkančią Mėlynosios vėliavos reikalavimus	pagerės paslaugų kokybė, kurorto įvaizdis ir konkurencingumas užsienio rinkose	Palangos miesto savivaldybė, Neringos savivaldybė, Ūkio ministerija, Valstybinis turizmo departamentas	2005–2008 metai
	2.3. atnaujinti ir išplėsti Birštono ir Druskininkų savivaldybėse esančių paplūdimių ir stovyklaviečių viešąją infrastruktūrą	pagerės paslaugų kokybė, bus sudarytos palankios poilsio sąlygos, pagerės kurorto įvaizdis	Birštono savivaldybė, Druskininkų savivaldybė, Ūkio ministerija, Valstybinis turizmo departamentas	2005–2008 metai
	2.4. atnaujinti ir išplėsti Neringos savivaldybės rekreacinių teritorijų ir gyvenviečių viešąją infrastruktūrą	pagerės paslaugų kokybė, bus sudarytos sąlygos plėtoti turizmo verslą	Neringos savivaldybė, Aplinkos ministerija, Ūkio ministerija, Valstybinis turizmo departamentas	2005–2008 metai
	2.5. plėtoti kurortuose dviračių ir pėsčiųjų takų tinklą	bus sudarytos sąlygos aktyviai ilsėtis, pagerės kurortų įvaizdis	Birštono savivaldybė, Druskininkų savivaldybė, Neringos savivaldybė, Palangos miesto savivaldybė (toliau vadinama – kurortų savivaldybės), Susisiekimo ministerija, Ūkio ministerija, Valstybinis turizmo departamentas	2005–2008 metai

Tikslas	Priemonė	Laukiamas rezultatas	Atsakingi vykdytojai	Įvykdymo terminas
1. Tobulinti kurortų plėtros teisinę bazę	1.1. parengti ir pateikti Lietuvos Respublikos Vyriausybei teisės aktų, įteisinančių kurortinės vietovės statusą, projektus	bus sudarytos sąlygos plėtoti kurortinių vietovių tinklą šalyje	Ūkio ministerija, Valstybinis turizmo departamentas prie Ūkio ministerijos (toliau vadinama – Valstybinis turizmo departamentas)	2005 metų I ketvirtis
	1.2. išnagrinėti Europos Sąjungos valstybių kurortinės rinkliavos taikymo patirtį ir parengti Lietuvos Respublikos Vyriausybei pasiūlymus dėl šios rinkliavos įvedimo Lietuvoje tikslingumo	bus nustatyta, ar tikslinga įvesti kurortinę rinkliavą, ir pateikti pasiūlymai dėl galimų šios rinkliavos būdų	Ūkio ministerija, Finansų ministerija, Valstybinis turizmo departamentas	2005 metų II ketvirtis
	1.3. parengti ir pasirašyti su Rusijos Federacija tarptautinę sutartį dėl laivybos Kuršių mariose, Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos vidaus vandenyse	bus sudarytos teisinės sąlygos plėtoti vandens turizmą visoje Kuršių marių akvatorijoje	Užsienio reikalų ministerija, Susisiekimo ministerija	2005–2006 metai
	1.4. parengti Lietuvos kurortų plėtros 2009–2012 metų programą ir jos įgyvendinimo priemones	bus išanalizuota kurortų plėtra 2005–2008 metais ir suformuota kurortų plėtros valstybės politika naujam laikotarpiui	Ūkio ministerija, Valstybinis turizmo departamentas	2008 metų III ketvirtis
2. Plėtoti kurortų infrastruktūrą	2.1. atsižvelgti į ilgalaikes kurortų plėtros strategijas ir jų įgyvendinimo priemones, programuojant 2007–2013 metų Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramą	bus užtikrintas kurortų viešosios infrastruktūros kūrimo tęstinumas	Ūkio ministerija, Finansų ministerija	2005–2006 metai
	2.2. sukurti Palangos ir Neringos kurortų visų paplūdimių viešąją infrastruktūrą, atitinkančią Mėlynosios vėliavos reikalavimus	pagerės paslaugų kokybė, kurorto įvaizdis ir konkurencingumas užsienio rinkose	Palangos miesto savivaldybė, Neringos savivaldybė, Ūkio ministerija, Valstybinis turizmo departamentas	2005–2008 metai
	2.3. atnaujinti ir išplėsti Birštono ir Druskininkų savivaldybėse esančių paplūdimių ir stovyklaviečių viešąją infrastruktūrą	pagerės paslaugų kokybė, bus sudarytos palankios poilsio sąlygos, pagerės kurorto įvaizdis	Birštono savivaldybė, Druskininkų savivaldybė, Ūkio ministerija, Valstybinis turizmo departamentas	2005–2008 metai
	2.4. atnaujinti ir išplėsti Neringos savivaldybės rekreacinių teritorijų ir gyvenviečių viešąją infrastruktūrą	pagerės paslaugų kokybė, bus sudarytos sąlygos plėtoti turizmo verslą	Neringos savivaldybė, Aplinkos ministerija, Ūkio ministerija, Valstybinis turizmo departamentas	2005–2008 metai
	2.5. plėtoti kurortuose dviračių ir pėsčiųjų takų tinklą	bus sudarytos sąlygos aktyviai ilsėtis, pagerės kurortų įvaizdis	Birštono savivaldybė, Druskininkų savivaldybė, Neringos savivaldybė, Palangos miesto savivaldybė (toliau vadinama – kurortų savivaldybės), Susisiekimo ministerija, Ūkio ministerija, Valstybinis turizmo departamentas	2005–2008 metai
	2.6. plėtoti kurortuose ir jų apylinkėse kempingų tinklą	bus sudarytos sąlygos autoturistams, sumažės kurorto gatvėse laikomų automobilių	kurortų savivaldybės, Ūkio ministerija, Susisiekimo ministerija, Valstybinis turizmo departamentas	2005–2008 metai
	2.7. toliau įgyvendinti kurortų viešosios aplinkos pritaikymo neįgaliesiems programas	bus sudarytos geresnės sąlygos neįgaliesiems naudotis visa kurorto viešąja infrastruktūra, kurortuose jų daugės	kurortų savivaldybės	2005–2008 metai

	2.8. išnagrinėti galimybę įrengti pagrindiniuose į kurortus vedančiuose keliuose papildomus kelių ženklus	pagerės kurortų įvaizdis	kurortų savivaldybės, Lietuvos automobilių kelių direkcija prie Susisiekimo ministerijos	2005 metų II ketvirtis
	2.9. pagerinti Palangos turizmo informacijos centro infrastruktūrą	pagerės turistų aptarnavimo kokybė ir kurorto įvaizdis	Palangos miesto savivaldybė	2005 metai
	2.10. parengti tilto per Nemuną Druskininkuose prie pagrindinių turizmo traukos objektų statybos galimybių studiją	bus įvertintos tilto statybos galimybės ir tikslingumas	Druskininkų savivaldybė, Ūkio ministerija, Susisiekimo ministerija	2005 metų II ketvirtis
	2.11. parengti ir pateikti Lietuvos Respublikos Vyriausybei atitinkamus pasiūlymus dėl tilto per Nemuną Druskininkuose statybos galimybių	bus priimtas sprendimas dėl tilto statybos perspektyvos	Susisiekimo ministerija, Ūkio ministerija, Druskininkų savivaldybė	2005 metų III ketvirtis
	2.12. išnagrinėti Nidos aerodromo rekonstravimo projekto užbaigimo galimybę ir pateikti pasiūlymus Lietuvos Respublikos Vyriausybei	bus priimtas sprendimas dėl aerodromo rekonstravimo perspektyvos	Neringos savivaldybė, Ūkio ministerija, Aplinkos ministerija, Susisiekimo ministerija	2005 metų II ketvirtis
3. Užtikrinti viešąją tvarką kurortuose	3.1. komandiruoti į kurortus vasaros sezoną papildomas policijos pajėgas	bus užtikrintas poilsiautojų ir jų turto saugumas, pagerės šalies ir jos kurortų įvaizdis	Vidaus reikalų ministerija, Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos (toliau vadinama – Policijos departamentas), Finansų ministerija	2005–2008 metai
	3.2. atlikti kasmetę nusikaltimų poilsiautojams ir turistams analizę ir numatyti kiekvienam ateinančiam sezonui papildomas viešosios tvarkos apsaugos priemonės	bus užtikrintas poilsiautojų ir jų turto saugumas, vykdoma nusikaltimų prevencija	Vidaus reikalų ministerija, Policijos departamentas	2005–2008 metai
4. Gerinti kurortų gamtinės aplinkos kokybę	4.1. parengti ir įgyvendinti kurortų želdinių (poilsio zonų) specialiojo teritorijų planavimo dokumentus ir priemones jiems įgyvendinti	kurortų želdiniai bus tvarkomi kompleksiskai, pagerės kurortų įvaizdis	kurortų savivaldybės	2007–2008 metai
	4.2. išnagrinėti, patikslinti ir papildyti (prireikus parengti naujus) teisės aktus, reglamentuojančius gydymui naudojamam mineralinio vandens ir gydomojo purvo išteklių apsaugą	bus užtikrinta gamtinių gydomųjų išteklių apsauga ir racionalus naudojimas	Sveikatos apsaugos ministerija, Aplinkos ministerija, Ūkio ministerija, Valstybinis turizmo departamentas	2005 metų IV ketvirtis
	4.3. kompleksiskai (regiono mastu) organizuoti erkių, mašalų ir kitų nenatūraliai išplitusių vabzdžių naikinimą	pagerės kurortų įvaizdis, bus užkirstas kelias tolesniam vabzdžių plitimui	kurortų savivaldybės, Alytaus apskrities viršininkas, Klaipėdos apskrities viršininkas	2005–2008 metai
5. Gerinti kurortuose teikiamų paslaugų kokybę	5.1. parengti kurorto veiklai reikalingų specialistų profesinio rengimo standartus ir programas, įgyvendinti juos pagal poreikius	bus sudarytos sąlygos rengti aukštos kvalifikacijos specialistus	Švietimo ir mokslo ministerija	2005–2008 metai
	5.2. sukurti kurortų paslaugų sektoriaus (apgyvendinimo, maitinimo) darbuotojų profesinės kvalifikacijos kėlimas.	pagerės kurortuose teikiamų paslaugų kokybė, kurortų įvaizdis ir konkurenc.	kurortų savivaldybės, Ūkio ministerija, Valstybinis turizmo departamentas	2006 metai

	5.3. rengti kurortų paslaugų sektoriaus (apgyvendinimo, maitinimo, pramogų) darbuotojų puikios aptarnavimo kultūros konkursus	pagerės kurortuose teikiamų paslaugų kokybė, paslaugų sektoriaus darbuotojų prestižas	kurortų savivaldybės, Ūkio ministerija, Valstybinis turizmo departamentas	2005–2008 metai
6. Įgyvendinti kurortuose aukštus sveikatinimo ir medicinos paslaugų standartus	6.1. parengti ir patvirtinti medicinos normą „Mineralinis vanduo ir gydomasis purvas, naudojami balneoterapijai ir peloidoterapijai. Kokybės reikalavimai ir programinė priežiūra“	bus nustatyti mineralinio vandens ir gydomojo purvo, naudojamų balneoterapijai ir peloidoterapijai, kokybės reikalavimai ir programinė priežiūra, pagerės gydymo paslaugų kokybė	Sveikatos apsaugos ministerija	2005 metai
	6.2. parengti ir patvirtinti Kurortologijos mokslinių tyrimų programą	bus sukurta mokslinių tyrimų programa	Švietimo ir mokslo ministerija, Sveikatos apsaugos ministerija	2005 metai
	6.3. įgyvendinti Kurortologijos mokslinių tyrimų programą	moksliniai kurortologijos tyrimai skatins kurortų plėtrą	Švietimo ir mokslo ministerija, Sveikatos apsaugos ministerija	2006–2008 metai
7. Gerinti kurortų rinkodarą	7.1. plėtoti aktyvią kurortų rinkodarą Lietuvoje ir atvykstamojo turizmo rinkose	bus sudarytos galimybės konkuruoti su kitais kurortais užsienio rinkose, padaugės užsienio turistų	Valstybinis turizmo departamentas, kurortų savivaldybės	2005–2008 metai
	7.2. plėtoti konferencijų organizavimą kurortuose	kurortuose mažės neigiamas sezoniškumo poveikis, gerės kurortų įvaizdis	kurortų savivaldybės, Valstybinis turizmo departamentas	2005–2008 metai
	7.3. kasmet atlikti kurortuose vietos ir užsienio turistų apklausą turizmo srautams, paslaugų kokybei įvertinti	bus įvertinti realūs turistų srautai, nustatyti infrastruktūros ir paslaugų trūkumai	kurortų savivaldybės, Valstybinis turizmo departamentas	2005–2008 metai
8. Įgyvendinti kurortų plėtros politiką	8. vykdyti Lietuvos kurortų plėtros įgyvendinimo 2005–2008 metų priemonių įgyvendinimo stebėseną (monitoringą)	bus užtikrintas kurortų plėtros valstybės politikos įgyvendinimas	Ūkio ministerija, Valstybinis turizmo departamentas	2005–2008 metai

Tikslas	Priemonė	Laukiamas rezultatas	Atsakingi vykdytojai	Įvykdymo terminas
1. Tobulinti kurortų plėtros teisinę bazę	1.1. parengti ir pateikti Lietuvos Respublikos Vyriausybei teisės aktų, įteisinančių kurortinės vietovės statusą, projektus	bus sudarytos sąlygos plėtoti kurortinių vietovių tinklą šalyje	Ūkio ministerija, Valstybinis turizmo departamentas prie Ūkio ministerijos (toliau vadinama – Valstybinis turizmo departamentas)	2005 metų I ketvirtis
	1.2. išnagrinėti Europos Sąjungos valstybių kurortinės rinkliavos taikymo patirtį ir parengti Lietuvos Respublikos Vyriausybei	bus nustatyta, ar tikslinga įvesti kurortinę rinkliavą, ir pateikti pasiūlymai dėl galimų	Ūkio ministerija, Finansų ministerija, Valstybinis turizmo departamentas	2005 metų II ketvirtis

	1.3. parengti ir pasirašyti su Rusijos Federacija tarptautinę sutartį dėl laivybos Kuršių mariose, Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos vidaus vandenyse	bus sudarytos teisinės sąlygos plėtoti vandens turizmą visoje Kuršių marių akvatorijoje	Užsienio reikalų ministerija, Susisiekimo ministerija	2005–2006 metai
	1.4. parengti Lietuvos kurortų plėtros 2009–2012 metų programą ir jos įgyvendinimo priemones	bus išanalizuota kurortų plėtra 2005–2008 metais ir suformuluota kurortų plėtros valstybės politika naujam laikotarpiui	Ūkio ministerija, Valstybinis turizmo departamentas	2008 metų III ketvirtis
2. Plėtoti kurortų infrastruktūrą	2.1. atsižvelgti į ilgalaikę kurortų plėtros strategijas ir jų įgyvendinimo priemones, programuojant 2007–2013 metų Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramą	bus užtikrintas kurortų viešosios infrastruktūros kūrimo tęstinumas	Ūkio ministerija, Finansų ministerija	2005–2006 metai
	2.2. sukurti Palangos ir Neringos kurortų visų paplūdimių viešąją infrastruktūrą, atitinkančią Mėlynosios vėliavos reikalavimus	pagerės paslaugų kokybė, kurorto įvaizdis ir konkurencingumas užsienio rinkose	Palangos miesto savivaldybė, Neringos savivaldybė, Ūkio ministerija, Valstybinis turizmo departamentas	2005–2008 metai
	2.3. atnaujinti ir išplėsti Birštono ir Druskininkų savivaldybėse esančių paplūdimių ir stovyklaviečių viešąją infrastruktūrą	pagerės paslaugų kokybė, bus sudarytos palankios poilsio sąlygos, pagerės kurorto įvaizdis	Birštono savivaldybė, Druskininkų savivaldybė, Ūkio ministerija, Valstybinis turizmo departamentas	2005–2008 metai
	2.4. atnaujinti ir išplėsti Neringos savivaldybės rekreacinių teritorijų ir gyvenviečių viešąją infrastruktūrą	pagerės paslaugų kokybė, bus sudarytos sąlygos plėtoti turizmo verslą	Neringos savivaldybė, Aplinkos ministerija, Ūkio ministerija, Valstybinis turizmo departamentas	2005–2008 metai
	2.5. plėtoti kurortuose dviračių ir pėsčiųjų takų tinklą	bus sudarytos sąlygos aktyviai ilsėtis, pagerės kurortų įvaizdis	Birštono savivaldybė, Druskininkų savivaldybė, Neringos savivaldybė, Palangos miesto savivaldybė (toliau vadinama – kurortų savivaldybės), Susisiekimo ministerija, Ūkio ministerija, Valstybinis turizmo departamentas	2005–2008 metai
	2.8. išnagrinėti galimybę įrengti pagrindiniuose į kurortus vedančiuose keliuose papildomus kelių ženklus	pagerės kurortų įvaizdis	kurortų savivaldybės, Lietuvos automobilių kelių direkcija prie Susisiekimo ministerijos	2005 metų II ketvirtis
	2.9. pagerinti Palangos turizmo informacijos centro infrastruktūrą	pagerės turistų aptarnavimo kokybė ir kurorto įvaizdis	Palangos miesto savivaldybė	2005 metai
	2.10. parengti tilto per Nemuną Druskininkuose prie pagrindinių turizmo traukos objektų statybos galimybių studiją	bus įvertintos tilto statybos galimybės ir tikslingumas	Druskininkų savivaldybė, Ūkio ministerija, Susisiekimo ministerija	2005 metų II ketvirtis
	2.11. parengti ir pateikti Lietuvos Respublikos Vyriausybei atitinkamus pasiūlymus dėl tilto per Nemuną Druskininkuose statybos galimybių	bus priimtas sprendimas dėl tilto statybos perspektyvos	Susisiekimo ministerija, Ūkio ministerija, Druskininkų savivaldybė	2005 metų III ketvirtis
	2.12. išnagrinėti Nidos aerodromo rekonstravimo projekto užbaigimo galimybę ir pateikti pasiūlymus Lietuvos Respublikos Vyriausybei	bus priimtas sprendimas dėl aerodromo rekonstravimo perspektyvos	Neringos savivaldybė, Ūkio ministerija, Aplinkos ministerija, Susisiekimo ministerija	2005 metų II ketvirtis

3. Užtikrinti viešąją tvarką kurortuose	3.1. komandiruoti į kurortus vasaros sezoną papildomas policijos pajėgas	bus užtikrintas poilsiautojų ir jų turto saugumas, pagerės šalies ir jos kurortų įvaizdis	Vidaus reikalų ministerija, Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos (toliau vadinama – Policijos departamentas), Finansų ministerija	2005–2008 metai
	3.2. atlikti kasmetę nusikaltimų poilsiautojams ir turistams analizę ir numatyti kiekvienam ateinančiam sezonui papildomas viešosios tvarkos apsaugos priemonės	bus užtikrintas poilsiautojų ir jų turto saugumas, vykdoma nusikaltimų prevencija	Vidaus reikalų ministerija, Policijos departamentas	2005–2008 metai
	2.8. išnagrinėti galimybę įrengti pagrindiniuose į kurortus vedančiuose keliuose papildomus kelių ženklus	pagerės kurortų įvaizdis	kurortų savivaldybės, Lietuvos automobilių kelių direkcija prie Susisiekimo ministerijos	2005 metų II ketvirtis
	2.9. pagerinti Palangos turizmo informacijos centro infrastruktūrą	pagerės turistų aptarnavimo kokybė ir kurorto įvaizdis	Palangos miesto savivaldybė	2005 metai
	2.10. parengti tilto per Nemuną Druskininkuose prie pagrindinių turizmo traukos objektų statybos galimybių studiją	bus įvertintos tilto statybos galimybės ir tikslingumas	Druskininkų savivaldybė, Ūkio ministerija, Susisiekimo ministerija	2005 metų II ketvirtis

VIEŠOJI ĮSTAIGA DRUSKININKŲ TURIZMO IR VERSLO INFORMACIJOS CENTRAS

Gardino g. 3, LT-66204 Druskininkai, tel. (8 313) 60 801, faks. (8 313) 52 984, el. p. tvic@druskininkai.lt.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 152090338.
PVM mokėtojo kodas LT520903314

1991 – 2008 m. Druskininkus aplankiusių turistų skaičiai

	Bendras	Iš Lietuvos	Iš užsienio	Lenkija	Latvija	Vokietija	NVS, įsk. BY	Baltarusija	Izraelis	Kitos
1991	64721	nd*	nd	nd	nd	nd	nd	nd	nd	nd
1992	54361	nd	nd	nd	nd	nd	nd	nd	nd	nd
1993	50554	29628	20926	8095	nd	nd	10800	nd	60	1971
1994	51130	38911	12219	9534	nd	nd	879	nd	281	1525
1995	56046	40453	15593	13503	nd	nd	1580	nd	290	220
1996	56571	36989	19582	16255	nd	nd	2544	nd	376	407
1997	51686	35998	15688	12809	nd	nd	1886	nd	599	394
1998	45508	34059	11449	8590	nd	nd	620	nd	781	1458
1999	40633	29993	10640	8247	nd	nd	1073	nd	584	736
2000	39442	22134	17308	7527	nd	nd	6229	nd	1056	2496
2001	40000	22054	17946	7749	nd	nd	6467	nd	1430	2300
2002	53265	28080	25185	10452	nd	nd	6785	nd	2458	5490
2003	71441	42524	28917	10001	nd	nd	7549	nd	4804	6563
2004	95794	69440	26354	6038	nd	6289	8839	5224	2620	2568
2005	122890	94341	28549	6339	nd	7016	9631	nd	1909	3654
2006	163480	122258	41222	9202	1872	8410	13542	7566	2142	6054
2007	201635	146222	55413	13369	5672	9348	19275	10505	1991	5758
2008	213001	143228	69773	25827	8643	8240	20978	11006	883	5202

*nd – nėra duomenų. PASTABA: šie statistiniai duomenys kaupiami remiantis Druskininkų savivaldybės apgyvendinimo įstaigų teikiamais duomenimis. Centras neatsako už galimus duomenų netikslumus.